ANNIUS

IOHANNES

DE FUTURIS
CHRISTIA-
NORUM
TRIUMPHIS
IN
SARACENOS

PARIS
1495

M. GODILLOT

Paris, Steph. Jehannot
1495

Hain 1125. – Pellechet 794

Sch
1409

Tractatus de futuris chriſtianorum triumphis in ſaracenos Magiſtri Jo hannis viterbienſis.

Concluſio prohemii.
Neceſſaria eſt et ad btitudinē fidei oportuna ſctē apocalipſis lectio. ne chriſtiani ſcandaliſentur tem pore flagellorum ab infidelibus. quoniam illa pre ordinauit deus ad emendationem hereſum.

Concluſio ſecundi tractatus.
Quod alii doctores expoſuerunt ad litteram apo calipſis. prima. xv. capitula de ſtatu eccleſie. a tem pore ſancti iohannis vſq ad captiuitatem conſtan tinopolitanam excluſiue.

Concluſio queſtionis magne
Quod verus antichriſtus eſt pſeudo ppheta mau meth. et beſtia eſt ſepta eius. Et q oīa q̄ dicuntur de antichriſto vero complentur in eo. Et quidē ve riſſime.

¶ In ſecundo tractatu concluſio. xvi. capi tuli apocalipſis.
Quod propter ſciſmata ab obedientia romani pō tificis et ppter hereſes. flagellanda erat vniuerſa ec cleſia a pſeudo ppheta maumeth. que erat in ara bia. affrica. libia. numidia: hyſpania. paleſtina. et vni uerſa aſia.

Concluſio. xvii. capituli apocalipſis
Quod imperium conſtantinopolitanū cum prima medietate Europe. erat flagellandum ab antichri ſto maumetho ſub ſeptē turchorum regibus. ob re bellionem a romana eccleſia et hereſes.

Concluſio xviii. capituli apocalipſis
Quod flagellata omni eccleſia non ſubiecta petro per flagella beſtie ſaracenice. inſtituet a ſancto ro mano pontifice imperator conſtantinopolitanus q̄ mari et terra exercitu ordinato recuperabit conſtā

tinopolim et aſiam minorē ꝛ vſqꝫ egyptū excluſiue

Concluſio.xix.capituli apocalipſis.

Quod habito primo vniuerſali triūpho pōtifex et īperator oriētis reuocabit oēs ecclīas ſciſmaticas: et reueniet cū inſtitutione feſti nuptiaꝝ agni. ꝛ ꝗ inuadent oēs xp̄iani arabiā et diſpergent oſſa maumeth. et ibi capient et trucidabunt oīs potentia et nobilitas ſaracenoꝝ exceptis ꝗbuſdam ꝓfugis ad extremas partes orbis. et recuperabunt xp̄iani affricani et aſiā maiorē. et fere orbē vniuerſum. ī hac ſecunda victoria. vniuerſaliqꝫ triumpho. ꝛ quod tēporalis monarchia debetur xp̄o.

Concluſio.xx.capituli apocalipſis.

Quod chriſtiani monarchia poſt hanc ſecundā vniuerſalem victoriā ꝛ triumphū īperabit pacifice mille annis. poſt quos incipiet iteꝝ beſtia maumethana ſurgere poſt annos. ccc.xxxiii. cū dimidio coadunabuntur in exercitū maximū et per tres annos cū dimidio pugnabūt victorioſe cōtra xp̄ianos. quem exercitū dn̄s ieſus miraculoſe deſtruet circa montem oliueti poſt cuius occiſum. intrabit ad fidē plenitudo gentiū. et oīs iſrael ſaluus fiet. eritqꝫ omnis mundus vnum ouile et vnus paſtor: in quo reprchēduntur. qui lactantium accuſant.

Concluſio.xxi.capituli apocalipſis.

Quod facies primi celi et terre ſiue p̄terite eccliē ꝛ īperii xp̄iani abibit. et nō erit ſub figura quattuor aīalium. et vigītiquattuor ſenioꝝ. et huiuſmodi precedentiū diſpoſitionū. Sed erit celū nouū et terra noua ſub forma ciuitatis ſancte hieruſalem et tabernaculi dei. Et ſub forma duodecim portarum. ꝛ duodecim margaritarum, Et ſub forma diei non

egentis templo et ſole ac lucernis

Cõcluſio.xxii.capituli apocalipſis.

Quod mores illius etatis erunt bene īſtituti ad ſā cte viuendum fere ad mores q̄ fuiſſent in ſtatu ino centie. Et ꝙ deſiderabũt diſſolui et eſſe cum chriſto Et epilogatio et concluſio totius hui⁹ ſctē ꝓphetie.

De iudicio aſtronomio. prima cõcluſio.

Quod dei ſummi ꝓuidētia de curſu communi regit hunc mundum īferiorē. per ſuperiores latiores ce leſtes

Concluſio ſecunda.

Quod optimi dei prouidentia. regit dictas latiões celeſtes. et omnem viſibilem creaturam. per ange licam et inuiſibilē creaturam.

Concluſio tertia.

Quod non eſt contrarium fidei dicere deum pu nire homines fame. peſte flagellis īfidelium. per in fluxum naturalem ſtellarum et executionem com munis legis angelorum.

Concluſio quarta.

Quod licet pontificiũ et imperium chriſtianũ ſpe cialiter ſpũ ſācto regatur. tamē peccatis exigētib⁹ nſis relinquit malis influenciis celeſtibus.

Concluſio quinta

Quod iuſſu creatoris ſignorũ zodiaci. leonis ſignũ habet mouere ⁊ influere ſup chriſtianos et turchos

Concluſio ſexta.

Quod primi quindecim gradus leonis deſeruiunt turchis alii xv deſeruiũt xp̄ianis ⁊ potiſſime apulis ſiculis vngaris ytalis gallis. Et reliqs frācie regio nib⁹.

Concluſio ſeptima.

Quod cuiuſlibet ſigni circulatio ac īfluxus maxi

ſitus perſeuerat annis mille.

Concluſio octaua

Quod cuilibet ſigni celeſtis orbis magnus dominatur annis tot. quot ſunt gradus celi. videlicet. trecentis et ſexaginta. cuius medietas eſt Centuz octoginta annorum.

Concluſio nona

Quod anno ſalutis. M.cccc.lxxi. quo hoc iudiciuz editum fuit. orbis magnus iam ꝑuenit ad finē leonis ꝑ prima medietate. Et ꝙ anno ſalutis. M.cccc lxxx. cōplebit influxus prime medietatis leonis ꝑ turchis. et inchoabit ſecunda medietas pro chriſtianis.

Concluſio decima.

Quod anno ſalutis. M.cccc.lxxx. ichoabit depreſſio imperii turcorum. et fauor paulatim chriſtianorū conſurget. et electo orientis imperatore ex iprouiſo augebitur.

¶ Expliciunt capitula huius editionis Magiſtri Johānis viterbienſis ordinis predicatorum. De futuris chriſtianorū triūphis contra turchos et maumethanos oēs Impreſſa Pariſ.

¶ Ad beatiſſimū papam Sixtum. et reges ac ſenatus chriſtianos de futuris chriſtianorum triumphis in ſaracenos. Epiſtola Magiſtri Johannis viterbienſis incipit.

Beatiſſimo pape ſixto quarto et chriſtianiſſimis regib⁹ francie. hyſpanie. ſicilie citra farum. vngarie ꝛ ſanatui ꝑclariſſimo genueñſi: Frater iohãnes nannis viterbienſis ordinis predicatoꝝ theologoꝝ minimus perpetuã pacẽ et victoriã in hoſtes optat. Circiter nonas aprilis tractatũ et lucubraciũculã miſi. quã de futuro chriſtianorũ triũpho a deo chriſtianis de ꝑxio repromiſſo edidi Sed hucuſqꝫ vt accepi. neſcio cuius negligentia ſit aut obliuioni tradita aut occultata. Et qm̃ a cõpluribus copia petitur idcirco iterũ et copiam mitto ꝛ editionem. Me veſtre celſitudini recommendo.

Explicit epiſtola.

Incipit prohemium in totam editionem ſequentem.

Beatus qui legit et qui audit verba prophetie huius ꝛ ſeruat ea q̃ in ea ſcripta ſunt. Tẽpus enĩ prope eſt. Hec ait iohẽs euangeliſta tam in exordio huius ꝓphetie ſanctiſſime de ſtatibus eccleſie ꝙ etiã in fine. Cuius litterati expoſitioni operã dedim⁹ completam. Chriſto ſuggerẽte ac illuminante. Horum verborum ſacrorum cauſa eſt quoniam ſi chriſtianus attendit verba prophetie huius apocalipſis non ſcandaliſabitur tempore perſecutionũ ꝛ deuaſtationis eccliẽ nec in mẽte ſua dicet Turchi ꝛ ſaraceni ꝛ maumethiſte ꝓſperant contra xp̃m. ergo xp̃i ecclia vana eſt. ꝛ fides ei⁹ deficiet Et ꝓpter hoc multi chriſtianoꝝ ſcãdalizati nõ integre credunt. Et cõplures abnegãt fidẽ. Qui aũt diligẽter attendit ea q̃ in hac ſctã ꝓpheticaqꝫ apocalipſi

non ſcandaliſatur. ſꝫ dicit. Illa eſt vera fides. q̄ cer
titudinē euidētie clariſſime cernit cōpleri. q̄ ſancti
ꝓphete dixerūt. Eſt igit̄ chriſtiana fides ſola veriſſi
ma. que clara noticia experit̄ fere cōpleta eſſe oīa
que in apocalipſi ſiue hac ſancta ꝓphetia euangeli
ſte iohannis p̄dicta ſunt a ieſu xp̄o q̄ eſt teſtis fide-
lis. Cernim⁹ eī in primo ſtatu eccl̄ie ſub ſeptē ſigil-
lis cōpletas fuiſſe ſeptē maximas ꝑſecutiōes. q̄b⁹
infinitus numerus martyrū chriſti iugulat⁹ eſt. No
uimus cōpletas eſſe tubas ſeptem hereſum. q̄bus
oēs eccl̄ie affrice/aſie/et grecie deſinerūt ab obedi
entia romani pōtificis. Luce clarius cōſtat ortum
beſtie maumeth. et ſeptē phialos ire dei cōpletas/
aut fere terminatas. q̄bus caſtigauit deus ſciſmati
cas et hereticas eccleſias. Ergo quod parū ſuper-
eſt ꝓphetie cōplebitur. vt caſtigato vniuerſali here
ſis ſciſmate. iterū monarchia xp̄i cōſurgat. et ī vni
uerſo orbe fiat vnum ouile ⁊ vnus paſtor. vnde fide
lis omīs hoc facit in ſemetip̄o argumētū. Btūs eſt
inquit chriſtus. q̄ nō fuerit ſcādalizatus in me. Sꝫ
q̄ legit populo. et populus q̄ fideliter audit ſecreta
huius ꝓphetie. non ſcandaliſat̄ in chriſtum. quē vi-
det ordinaſſe a principio huiuſmodi flagella ad ſa
nandas eccleſias hereticas et ſciſmaticas non ad
deſtruēdā catholicā eccl̄iam. Igitur beat⁹ eſt q̄ au
dit verba ꝓphetie hui⁹. et ſeruat ea q̄ in ea ſcripta
ſunt. Ex quib⁹ verbis ſancti iohānis liquet quāta
ſolicitudine doctores vigilare debēt ac vacare litte
rali ſenſui. et ip̄m p̄dicare chriſtianis. ne bis caſti-
gationib⁹ ſcādaliſent̄. et negēt fidē chriſti q̄ de pro
pinquo pollicet̄ tam preclarū triūphū in turchos et
maumethanos oēs vt exponem⁹ infra. ab illo loco

in quo maiores nři ſenſum litteræ dimiſerūt. Totā igit̃ hanc nřam editionē tripharia diuidemus. Primo quidē pcurrem⁹ breuiſſime. q̃ ante nos expoſuerūt theologi de apocalipſi vſq ad eoꝝ tp̄a cum hac q̃ſtione. An maumeth ſit verus antichriſtus. Scd̄o ſubinferemus breuiter tp̄a. q̃ nobis exponēda reliquerūt a captiuitate cōſtantinopolitana vſq ad finē ſeculi. Tertio replicabim⁹ breuiſſime tractatum de imperio turchoꝝ. quē ferme ante hos nouē annos genue populo i eccl'ia ſancti dominici legi. ⁊ ad dn̄m Nicolaum olim theanenſem cardinalem dedi.

Explicit prefatio.

Incipit primus tractatus. cui⁹ primū capitulū eſt. Quid ante nos theologi ad litterā de apocalipſi expoſuerūt. Et quid exponēdū poſteris reliquerunt.

Magiſter Raymundus martini. ordinis p̄dicatorū. Et magiſter nicolaus de lira. ordis minorū. ac complures alii. q̄ litterā expoſitionē ſequunt̃. ita apocalipſim totā breuiter explanant. Aiunt eñ in primis iohēm ad litterā pphetaſſe de ſtatib⁹ eccleſie. Et primo quidem. ac ſecundo ⁊ tertio capitulis admonet angelos ſiue epiſcopos ſui patriarchatus aſiani. quibus ſpecialiter ſcribit hanc apocalipſim eccleſie chriſtianoꝝ. Sed quarto quinto: ac ſexto capitulis. ſtatuꝫ eccleſie deſcribit talem. Celū primo ſibi dicit apertū fuiſſe. quod eccleſiam chriſti in hoc mundo ſignificat. Sicut accipit chriſt⁹ celū. Mat. v. cū ait. Qui ſoluerit vnū de mādatis iſtis minimis ⁊ docuerit ſic hoies: minim⁹ vocabit̃ i regno celoꝝ. Hoc ei loco ſcd̄ꝫ doctores celū accipit̃ p eccl'ia p̄ſente. In medio hui⁹ eccl'ie eſt

poſita ſedes ſancta romana eccleſia.caput omniū eccleſiarū.Jn hac reſidet agnus et eiꝰ vicarius pō tifex maximꝰ. Hanc circūſtant imediate quattuor aīalia.q̄ ſignificāt quattuor patriarchatus imedia te ſequētes romanā eccleſiā.videlicet Hieroſolimi tanū. Anthiocenū. Alexandrinū.Epheſinū.Uigin ti quattuor aūt ſeniores .ſunt viginti quattuor ſuf fraganei horū patriarchatuū . Nā licet ſint plures epi.tamē ordinarii maximi ſuffraganei.erāt ſex ar chiepi ſub quolibet patriarchatu. Quorꝫ exempla ſi requirant duo ponemus. Primo eſt de anthioce no. Nam anthiochie reſidebat patriarcha.ſub quo erant hii potiſſimi ſex archiepi.ſcꝫ Meſopotamius Niniuitanus.Babilonicus. Aſſirius. Parthus.et Medus. Aliud exemplum eſt in hoc libro de patri archatu ſancti iohannis euangeliſte in aſia. quia ipſe patriarcha reſidebat ephe ſi. ſub quo erant illi ſex nobiliſſimi archiepiſcopi.omnibꝰ aliis eminen tiores quorū tantū eccleſias in hac ꝓphetia nomi nat ſanctus euangeliſta.ſcꝫ Smirnam. Pergamū Thiatiram. Sardum. Philadelphiam.et Laodi ciam. Similiter dicendum eſt de Hieroſolimitano ⁊ alexandrino.q2 licet ſub eis eſſent innumere eccle ſieet epi. tñ ſolū ſex erant potiſſimi ⁊ ordinarii. Et ita ī celo vniuerſalis eccleſie circūſidēt romanā ec cleſiā quattuor aīalia et viginti quattuor ſeniores. ī hoc vniuerſali celo eccleſie eſt liber clauſus q̄ eſt di uina preordinatio de futuro ſtatu ecclīe quē ſolus agnus aperit. ac reuelat ſuo charo ſancto iohanni Et primo aperuit ei ſeptem ſigilla ſecreta: in q̄bus ſignificabant ſeptē precipue perſecutōes martyrū añ Conſtantinū īperatorē, Hec igr̄ ſunt explanata

ab eis ad litterã in primis ſex capitulis. Deĩde aſſe
runt in ſeptimo capitulo fuiſſe p̃dicatũ Conſtanti=
num habentẽ ſignũ dei viui q̃ inhibuit quatuor ro=
manis pricipib⁹ quib⁹ datũ erat nocere eccleſie. ne
deinceps nocerẽt chriſtianis vt narrat eccleſia hy
ſtoria: et ea q̃ de cõſtantino eſt vita ſub quo q̃plurĩ
mi iudeorũ et infinit⁹ numerus gentiũ ad fidẽ xp̄i
venit. A ſeptio aũt capitulo excluſiue vſq3 ad quar
tũ decimũ. inducũtur ſeptẽ angeli cũ ſeptẽ tubis cõ
pletis: quas aiunt ſignificare ſeptem precipuas he
reſes et diſcidia. ab obediẽtia romani põtificis vſq3
ad ortũ beſtie maumeth. Duo vero capitula ſequen
tia ponũt ſeptẽ plagas vltimas ſacroſancte eccl̃ie
quas ei beſtia maumeth intulit vſq3 ad captiuitatẽ
cõſtantinopolitanã excluſiue. Quã qr nõ viderunt
ſenſum lr̃alẽ dimiſerũt: et ſecuti ſunt miſticũ dicen
tes / de hiis q̃ in ſequẽtib⁹ capitulis futura ſunt ſinĩ
mus: qr nõ ſum⁹ pphete neq3 filii pphete. Sz hoc
dictũ miramur. qr ex p̃terita euidẽtia et vocabulis
iã in precedentib⁹ explanatis. firmã habem⁹ expo
ſitionẽ ſequentiũ. Oĩa eñ vocabula figuratiua ex
poſita ſunt in precedentib⁹: Celũ ei expoſuerũt ipĩ
preſentẽ eccleſiã. Terrã vero dixerũt laicum humi
lemq3 pplm̃ xp̄ianũ ab hoc celo gubernatũ. Ange
los dixerũt principes et prelatos. Pſeudo pphetã
explicauerũt maumeth. beſtiã vero ei⁹ ſeptã. Thro
nũ quidẽ declarant eſſe auctoritatẽ eccl̃ie. Babilon
miſtice accipiendã iohannes exponit p turcho ⁊ ſol
dano. Cũ ergo oĩa q̃ ſequunt ſint in precedentibus
expoſita ſine falſitate vt exitus pbauit. pfecto ego
ac michi ſimiles non ſum⁹ prophete neq3 filii pro=
phete. Sed pphetie huius expoſitores, qui ex pre=

cedentium capitulorum declaratiõe ac exitum ſeqñtia clare cognoſcimus. vt iã beatus ſit qui legit ⁊ q̃ audit verba prophetie huius et ſeruet ea que ſcribimus: q2 tp̃s ꝓpe eſt. Sed q2 ſepte3 plagas vltimas quidam exponunt incõgrue. idcirco nos agni auxilio ſuffulti. qui aperit librum et ſignacula eius quibus vult. a ſextodecimo capitulo apocalipſis nr̃am inchoabimus explanationẽ quam iudicio põtificis maximi romani q̃ ſedes eſt agni approbandam vel reprobandam cõmendandã vel emendandam ſine pertinacia offerimus. vna tali queſtione premiſſa;

¶ An antichriſtus verus venerit. an ſit venturus.

Hanc quã ſuꝑ apocalipſim genue legi queſtionẽ. libens redegi in ſcriptis. vt occaſio ſit viris grauibus et litteratiſſimis ſuꝑ ea meditari. et me inſtruere ſitibundũ veritatis. Sed quiſquis hec ſcripta noſtra leges. nil ante temere iudices q̄ꝫ non ad voluntatẽ ſed ad congruam litteralem expoſitionem legas ⁊ perlegas apocalipſim iohãnis euangeliſte; et tunc me iohannẽ clara luce illumina: aut ſaltem ama. Hanc igr̃ dubitationem more meo diuidam in tres partes. In prima ponentur rõnes contrarie. quibus concludetur non veniſſe. In ſecunda ponam litterale fundamentum: quo clare luce conſtabit iam diu veniſſe. In tertia parte reſpondebimus rationibus primis in contrarium factis.

¶ Prima pars dubii. ꝓbans ſexdecim rationibus antichriſtum verum non veniſſe

Antixp̃m nõ veniſſe. ꝓbat. Primo rõne cõmunis opinionis ſic. Cõmunis opinio

falli nō pōt.ꝑm ꝯmentatorē. Sed cōmunis opinio eſt ventuꝝ eſſe.Igr̄ nō venit. ¶ Scdō rōne p̄ſum=ptionis ſic.Nō eſt audiendū aliqd de deo ꝛ diuinis aſſerere:quod nō ſit nobis a diuinis eloquiis traditum.ꝑm diuū dyoniſiū libro de diuinis noīb⁹. Sed nō conſtat ex ſacris eloquiis veniſſe.imo poti⁹ contrarium.Igr̄ preſumptuoſum videt̄ hoc ponere.

¶ Tertio rōe pene. Que ponit̄ vltimo apocalipſis ſic. Si qs indt appoſuerit ad hec. apponet illi de⁹ plagas q̄ ſunt ſcripte in libro hoc. Sꝫ qlibet debet cauere oēs penas. Cū ergo nō inueniat̄ ī hoc libro veniſſe. Nō igit̄ debem⁹ addere. ¶ Quarto rōne cōceptionis:qꝛ dicit auguſtin⁹.in libro de ortu antichriſti.Cōcipiet̄ plen⁹ dyabolo ex tribu dan.ſicut Gene.penulti.c.ſcriptū eſt. Fiat dan coluber ī via. Sꝫ nō inuenim⁹ aliquē talē cōceptū ex tribu dan. Igit̄ non venit. ¶ Quinto rōne natiuitatis: qꝛ ꝑm auguſtinū ibidē naſcet̄ in babilōe ſicut ſcriptū eſt ī apocalipſi. Babilon mr̄ illa fornicationū. Sꝫ nō legit̄ talis ibi natus.Igit̄ nō venit.¶ Sexto rōne nutritionis:qꝛ ꝑm eundē nutriet̄ ab īcantatorib⁹ ī corizaim. Sꝫ neminē talē ibi nutritū legim⁹. Igit̄ nō venit.¶ Septimo rōne durationis:qꝛ regnū ei⁹ durabit per tēpus et tēpora et dimidū tēporis. Juxta danielem.vii.c.Et tunc erit tribulatio ſicut ait xp̄s qualis nō fuit.ex quo hoīes habitare ceperunt ſuꝑ terrā.Math.xxiiii. Sed iſta nō legim⁹.nec fuerūt Ergo nō venit.¶ Octauo rōne ſatiſfactionis.quia cuilibet ſatiſfaciet.Deuotos enī per opera ſpūalia ſeducet.ꝛ auaros ꝑ diuitias.ꝛ libidinoſos per feminas.qꝛ iuxta danielē.Dn̄abit̄ auri et argenti ꝛ erit in cōcupiſcētiis feminaꝝ.Sꝫ nemo talis venit Igit̄

nonvenit antichriſtus verus. ¶ Nono rõne teſtium quia illis tribus annis venient duo teſtes Enoch ⁊ Helias qui pugnabunt cum eo: et ignis exibit de ore eoꝝ ⁊ deuorabit inimicos eoꝝ. et beſtia occidet eos. et iacebunt inſepulta corpora eoꝝ ĩ plateis hie ruſalem: et tertia die reſurgẽt. Uidentibuſq; inimi cis aſcendent in celum vt dr̃ apocalipſis. xi. c. Sed hec non ſunt facta. Igitur non venit antichriſtus. ¶ Decima rõne miraculoꝝ. q2 vt dicit xp̃s in euan gelio. Dabunt ſigna et prodigia. vt etiam faciant ignem de celo deſcendere: et ſeducantur ſi fieri po teſt etiam electi. Et apoſtolus prime ad theſſaloni cenſes vltimo dicit. Eius aduentus erit ſm̃ opera tionem ſathane in omni virtute et ſignis et ꝓdigiis mendacibus. hiis qui pereũt. Que aũt ſint illa ſi gna iohãnes exprimit. xiii. cap. dicens. Faciet ignẽ de celo deſcẽdere: et dabit ſpm̃ ymagini ⁊ loquet. ⁊ faciet vt nemo poſſit emere et vendere. niſi q̃ habet caracterẽ beſtie. aut numerũ nois eius. Sed hmõi miracula nemo xp̃o cõtrarius adhuc fecit. Igitur nonvenit antichriſtus. ¶ Undecimo rõne ĩſtitutio nis. q2 dicit auguſtinus. Sicut xp̃s ĩ perſona venit ad vnũ locũ et per diſcipulos ⁊ ſucceſſores acquiſi uit vniuerſum orbẽ. Ita antixp̃us ĩ perſona erit in vna patria. ⁊ per diſcipulos ac ſucceſſores vniuer ſam tribulabit eccliam. ſed nemo talis adhuc fuit. Igitur nonvenit ¶ Duodecimo rõne religionis. q2 a duerſabitur xp̃o. ⁊ extolletur ſupra om̃e quod dr̃ deus aut quod colitur. ita vt in templo eius ſedeat oſtendẽs ſe tanq̃ ſit deus. Ut ait apoſtolus prime ad theſſal. vltimo. Sed nemo adhuc hoc fecit Igr̃ nõ venit adhuc antichriſtus ¶ Tertiodecimo rõne

ſigni. quia chriſtus dicit in euangelio iohannis iu-
deis. Alius veniet in nomine meo et illum recipie-
tis. intelligens antixp̄m ſm auguſtinum. Sed nul
lus venit in noīe xp̄i cōtra xp̄m quem iudei ſuſcepe
rint. Ergo antichriſtus non venit. ¶ Quartodeci-
mo rōne ſaluationis. q2 ſm aplm̄ ad Romanos. xi.
poſt mortē antixp̄i intrabit ad fidē multitudo gen-
tium ⁊ oīs iſrael ſaluus fiet. Sed neqꝫ gētes / neqꝫ
iudei venerunt ad fidē. īmo multiplicati ſunt cōtra
fidē. Igr̄ nō venit anchriſtus. ¶ Quintodecimo ra
tione mortis. q2 miraculoſe eſt occidendus a ſpiri-
tu oris dn̄i ieſu. vt aplūs dicit prime ad theſſaloni.
vltimo. Sed nemo tā publicus aduerſarius chri-
ſti inuenir̄ aperto miraculo occiſus. Ergo antixp̄s
non venit. ¶ Sextodecimo mors huius futura eſt
circa finem mundi. Vn̄ aplūs ibidē dicit. Deſtruet
illum. illuſtratione aduentus ſui. Si igr̄ veniſſet. er
go eſſet finis mundi. Sed hoc non eſt. q2 oportet
primū predicari euangeliū in vniuerſo orbe: et tūc
veniet conſummatio. Non igitur venit antichriſtꝰ.
Hec dicta ſint pro parte obiectiua. Nunc ad ſecun
dam partē dubii accedamus.

¶ Secunda pars dubii. Vtrū antixp̄s iam obiit ſi-
cut et chriſtus. Licet vtriuſqꝫ religio maneat.

In hac queſtione quicquid dixero. emenda-
tioni vel cōmendationi ſedis aplīce relinquo
ſine cōtradictione. Ceteros lectores oro. ne
ante condemnent ꝙ̄ ſenſum litteralem apocalipſis
non ſolū legendo. ſed etiam perlegendo reiterent:
ne cōtra ſe audiant hieronimū ad paulinū dicentē:
Quidā audacia quadam aliis ediſſerunt ꝙ ipſi nō
intelligunt, nec ſcire dignantur quid ꝓphete quid

apoſtoli ſenſerint. Sed ad ſuum ſenſum ĩcongrue aptant teſtimonia. Quaſi grande ſit et non viciosiſſimum dicendi genus deprauare ſententias, et ad voluntatem ſuam ſcripturã trahere repugnantem Sciendũ eſt igr̃ ꝙ oẽs doctores lr̃ales vnanimiter aiunt hunc librum exponendũ eſſe ad lr̃am de ſolo tẽporali ſtatu quadruplici eccleſie. a tp̃e ſancti iohannis vſqꝫ ad finem mũdi. Quoꝝ prim⁹ ſtat⁹ fuit ſub apertione ſeptem ſigilloꝝ que iam preceſſerunt ſub ſeptẽ precipuis perſecutionibus. vſqꝫ ad tẽpus Conſtantini. Secundus ſtat⁹ eccl̃ie fuit ſub clãgore ſeptẽ tubaꝝ q̃ fuerunt ſeptem hereſes potiſſime quaꝝ vltima fuit hereſis beſtie maumethane. q̃ deprauauit tã vetus ꝙ̃ nouũ teſtamentũ. Tertius ſtatus eccleſie dr̃ ſub ſeptem phialis. que ſunt ſeptem plage nouiſſime. vt ipſemet iohãnes exponit. quas a beſtia paſſa eſt iam ſancta eccleſia. vt ĩ expoſitione lr̃e dicemus. Quartus et vltimus ſtatus eccl̃ie dr̃ ſub dãnatione meretricis magne ſaracenice. in triũpho vniuerſali xp̃iane gentis. Qui igit̃ ad aliuꝫ ſenſum exponit. veritatẽ q̃dem miſticam habet. ſꝫ ad ſenſum lr̃e. Licet em̃ apocalipſis iohannis tot habeat miſteria quot v̾ba. et in ſingulis verbis multiplices lateant intelligentie. vt ait hieronimus ad paulinũ. tñ vt auguſtinus ait. Et cõmuniter omnes doctores ſentiũt ſuper primo ſententiaꝝ. inter oẽs intelligentias ⁊ ſenſus ſacre ſcripture. ſolus ſenſus litteralis eſt argumentatiuus Et fundamentũ oĩm alioꝝ. In quo ſenſu preualuit hieronimus ĩter oẽs quattuor eccleſie doctores. Sicut Auguſtinus in allegorico Ambroſius in anagogico. et Gregorius in morali, vt habetur, diſtinctione nona in canone;

Ut vetez.in gloſa pꝛima. Igitur dicam⁹ q̄ antixp̄s venit iam ſunt octingenti anni. Hec concluſio ſumi tur a lr̄a apocalipſis.c.xiii.vbi hec ponuntur. Pꝛi mo quidē q̄ beſtia que habet coꝛnua ſimilia agno oꝛiunda erat in fine ſub ſeptima tuba. Sed ſeptia tuba finita eſt iam ſunt pluſ q̄ octingenti anni.vt p̄ cronicas oſtendit euidentia facti.et ſicut exponunt litterales.potiſſime dicti magiſtri Raymundus et Nicolaus de lira. Ergo iam diu beſtia illa iamvenit Sed oēs antiqui exponunt eſſe dictum de vero an tichꝛiſto ad lr̄am. Quod ſit beſtia habens duo coꝛ nua ſimilia agno. Et confirmat̄ ſuper illo verbo ſe cunde ad theſſal.ſecūdo. Niſi inquit venerit diſceſ ſio pꝛimū. vbi oēs dicunt q̄ cū venerit diſceſſio ab obedientia romani īperii et romane eccleſie.tūc re uelabitur hō pct̄i antichꝛiſtus. Sꝫ iam ſunt pluſ q̄ octingenti anni q̄ medi.perſe.caldei.numide.affri egyptii.et alii diſceſſerunt a iugo romani imperii Et ſimiliter quattuoꝛ animalia dicta.et vigintiqua tuoꝛ ſenioꝛes receſſerunt ab obedientia romane ec cleſie.et eccleſia romana vſq̄ hodie ſedet viduata eoꝝ obedientia a tempoꝛe ſancti gregoꝛii.qui con ſtantinopolim miſſus eſt a Pelagio papa ad reuo candum patriarcham conſtantinopolitanū. qui ta men vltimus diſceſſit ab obedientia latine roma ne eccleſie. Ergo filius perditionis hō pct̄i.iam re uelat⁹ ē pluſ q̄ octingēti ani. Sedō pꝫ ex eo q̄ iohēs euāgeliſta ſic deſcribit tp̄s oꝛt⁹ ei⁹ ac nomē. Hic īq̄t eſt ſapiētia. Qui hꝫ intellectū cnmputet nomen be ſtie.et numeꝝ ei⁹. Numer⁹ eī hoīs eſt.ꝛ numer⁹ be ſtie.ſexcēta.lxvi. Ubi notādū q̄ numerus ī ſcriptu ris ſepe accipit̄ p̄ tp̄e.vt eſt illud pſalmi. Notū fac

michi dnē finē meū et numerū dierū meorū'qui eſt Et racō.qꝛ ſcdm ariſtotelē tp̄s eſt numerus motus vt dicit quarto phiſicoꝝ.Itē notādū eſt ꝙ iohānes hunc librū in greco ad aſiā eccleſiā vt patet in pri= cipio apocalipſis. Greci autē ſicut ꝛ latini litteras ꝓ numeris ponūt ſicut dict⁹ numer⁹ in latino ſcri= bitur de lxvi. Greci vero ita combināt ſiue anthemos. Hoc eñ nomē apud grecos duo ſignifi cat. Nā ſi ſit declinabile notātiuo hic āthemos ſi= gnificat aduerſariū. Si vero ſit acceptū indeclina= biliter ſolū ꝓ litteris cōputi ſicut dixim⁹ ſic ſigni ficat ſexcenta ſexagitaſex dicit igit iohānes. Hoc loci eſt ſapiētia de reuelatiōe nois ꝛ tēpore beſtie Nā q̄ habet itellectū cōputet nomē ꝛ nūerū beſtie Nā cōputādo nomē declinabiliter dicit āthemos ſiue aduerſarius qꝛ aduerſat ꝛ extollit ſupra oē ꝙ dicit de⁹ aut quod collit. Cōputādo vero numerū ortus eius eſt numerus hoīs chriſti qꝛ ab homie chriſto vſqꝫ ad ortū ꝛ tp̄s beſtie currūt ſexcēti lxvi anni vt oñes litterales expoſitores cōcludūt. Sꝫ a ſexcenteſimo lxvi. anno homis chriſti vſqꝫ modo ſūt pluſ ꝙ̄ octigenti āni. Sum⁹ eñ ab anno ſolutis modo in. M.cccc.lxxx. Ergo iā ſūt multa tp̄a qb⁹ ātichriſtus verus iā venit Et qꝛ circa dicta tp̄a ap= paruit pſeudo ꝓpheta filius perditiōis maumeth. Idcirco cōcludit ꝙ maumeth ſit verus ātichriſtus Qui ī hoc libro appellat pſeudo ꝓpheta ꝛ eius ſe pta dicit beſtia qꝛ beſtialis. Nec miret quiſpiā ſi ad huc expectat ātichriſt⁹ ver⁹ qꝛ nō erit diſtict⁹ ab his ſed erit vltima collectio ſaracenoꝝ cōtra chri= ſti eccleſiā in hieruſalē que in libro dicit gog ꝛ ma= gog vt patebit in expoſitiōe lr̄e ī cap̄.xx. Hec aūt

ita eſſe cõfirmãt ſigna que dicũtur de vero ãtixp̃o vt patebit nũc in reſponſiõibus ad obiecta

¶ Tercia pars dubii reſponſiua ad ſexdecim rationes factas in principio

REſpondemus ad primũ. Qr ſi intelligat de opiniõe vulgi falſum eſt ꝙ cõmunis opinio falli non poteſt Nã vt ait auguſtinus in ſoliloquii s Veritas nõ ſe extẽdit nudã niſi paucisſimis ⁊ ardẽtiſſimis amatorib⁹ ſuis Pꝛe ſto ſũt inumera exempla. Nã tp̃e diluuii cũ cepiſſẽt hoĩes multiplicari ſup terrã Veritas archani dei vni ſoli hominũ Noe credita fuit vt ſacra Gene. narrat hiſtoria. Et poſt diluuiũ ĩ lege nature cõmunis opinio ſimulacroꝝ falſa erat particularis aũt abꝛahe vera erat. Sub lege ſcripta moyſes ⁊ ĩfinita multitudo ad aquas ꝯdictionis falſo de aq̃ eductiõe opinabanᷓ ſol⁹ miſter ei⁹ ioſue ⁊ caleph vitati man⁹ dederũt ſicut ⁊ exploratõis tp̃e factũ ẽ. Regũ tp̃e oẽs de ydolis coẽm opinionẽ ſeq̃banᷓ. Sol⁹ thobias fugiebat ꝯſoꝛtia oĩm: ⁊ ibat ad adoꝛãdũ deũ ĩ hierlm̃. Tp̃e paſſionis xp̃i toti⁹ oꝛbis opinio falſũ erat. ſola opinio ſacroſcẽ vgĩs erat va Et vt ad hyſtoꝛiã apo. veniam⁹. In pꝛĩo ecclĩe ſtatu ſub ſeptẽ ſigillis oĩs orbis ĩ agnũ ꝯiurauit va opinio ĩ paucis martyrib⁹ erat. q̃ ẽt criptis ſe abſcõdebãt a facie ire agni. vt hic liber p̃dixit ⁊ euidẽtia fcti oñdit. Silr̃ ĩ ſcdõ ſtatu ecclĩe poſt ꝯſtañ redditã pace ſub ſeptẽ tubis heretici ĩualuerᷓ: quoꝝ coĩs opinio falſa erat. Solius atanaſii opinio erat va. Poſt hec ĩ ṫtio ſtatu ecclie ſub ſeptẽ phialis vniuerſus oꝛbis venit ꝯ particularẽ opinionẽ ſacroſãcte romane ecclĩe Neſtoꝛini. iacobite pelagiani, donatiſte, armeni, perſe, medi, ba

bilonii.arabes.ſiri.paleſtini.affri.libies.friges. et maumetiſte.et greci.ac alii qui aut ſubiciuntur he reſi maumethi.aut ſapiunt contra agnũ.ſola vera fides ꝛ opinio i paucis latinis reſeruata eſt.qui ſi cut ſub vna grãmatica ꝛ lingua latina militant.ita ſub vna vera catholica ſancta romana eccleſia ſunt Sino de conceptione et aliis cõibus opinionibus: quoꝝ veritas pauciſſimis eius amatoribus eſt cre dita. Non ergo cõmunis opinio ſemper vera eſt qñ eſt vulgi. Sed qñ eſt pluriũ ſapientũ. vt ait Ariſto teles in topicis. Cõmunis aũt opinio ſapientũ qui apocalipſim exponunt ad lrãm eſt iſta. Anticriſtus verus nõ miſticus eſt beſtia habẽs duo cornua ſimi lia agno qui venit ſub ſeptima tuba circa annũ ſalu tis ſexcenteſimũ lxvi. Et ita cõmunis ac vera opi nio eſt ꝑ nobis. ¶ Ad ſecundã rõnem nego minorẽ qꝛ in hoc libro ſenq̃ndo lrãlem ſenſum apertiſſime ponit ꝛ nomẽ ꝛ tẽpus ortus beſtie. Ideo dicere op poſitũ eſt aut ĩpremeditata reſpõſio aut ignorãtia Sed dices. doctores non dicũt venit. ſed veniet an tichriſtus. Et rñdemus ꝙ ſequuntur modũ loquen di antiquoꝝ q̃ hanc ſeptã maumeth ꝛ tribulationẽ eccliẽ vniuerſalem a romano ĩperio ꝛ eccleſia non viderunt. Nos aũt ꝛ ceteri lrãles expoſitores apo calipſis ſecundũ modũ ꝓprium littere loquimur ¶ Preterea nos de capite huius ſepte loquimur. Il li ad vltimam eccleſie plagam referunt: que non dum venitq̈ʒ a mẽbris antichriſti futura eſt vt dice mus capitulo. xx. Sed adhuc queritur. Si anti chriſtus mortuus eſt. quomodo fulminabit in mon te oliueti. Reſpondemus. ꝙ caput et membra ĩ ſa cra ſcriptura computantur pro vna perſona. Ut ia

cob et deſcendentes eius vocantur iſrael. Sicut di-
cit deus exodi.iiii.cap. Filius me⁹ primogenit⁹ iſ-
rael. Ubi ad litteraȝ iſrael non dicit iacob. ſed eius
ſucceſſores. Sic et antichriſtus in pſona mortuus
eſt.ſed e⁹ ſepta viuet quouſqȝ miraculoſe fulmina-
bitur in exercitu magne tribulatōis vltime de qua
loquemur capitulo.xx. et ita non eſt contradictio.
Antichriſtus verus venit. Antixp̄s verus nō venit
Antichriſtus verus obiit Antixp̄us verus nō obiit
qꝛ hec referunt ad pſonam capitis et mēbra. ¶ Ad
tertiam rōnem dicit. ꝙ nichil addimus. ſed quod ē
in textu littere fideliter expoſuimus. quinimo con-
trariū ponere eſt deveritate littere minuere. Quod
ꝙ ſit aduertandū ipſi viderint. ¶ Ad quartā ratio-
nem dicim⁹. ꝙ ille aptationes auguſtini nō ſunt lit-
terales. ſed allegorice. in quo ſenſu preualuit vt ſu-
pra diximus. Nam vt patet tam per catholicos ꝙ
hebreos. Ille textus ad litterā intelligitur de San-
ſone qui fuit de tribu dan. Senſus aūt allegoricus
eſt ꝙ ſicut dan fuit ex ancilla iacob non ex libera:
Ita maumeth antichriſtus futurus erat ex ancilla
ſiue ydolatra gentili non fideli. Sicut ipſe in alcho
rano īducit deū ad ſe ita loquētē. Pauper inqt fui-
ſti et ditaui te. ydolis ſeruiſti et vocaui te. Et ſimilit
patria eius eſt babilon miſtica nō litteralis. queād
modū iohānes dicit. In fronte inqt ei⁹ ſcriptū eſt.
Miſteriū babilon. mater illa fornicationum. Nam
deveteri ydolatra ort⁹ eſt: que primum babilonie ce-
pit Chriſtus quoqȝ ad litterā exprobat corozaim et
bethſaide. qꝛ noluerūt eū recipere. ⁊ ad ſenſū miſti
cū ibi nutrit hereſis ⁊ ſepta maumeth forti⁹ ꝙ alibi
Senſus tn̄ miſtic⁹ nō inducit argumētū; qꝛ vt ait

ͻoniſius: miſtica theologia nõ eſt argumentatiua
. ita ſolutũ eſt argumentũ quartũ. quintũ ⁊ ſextũ.
¶ Ad ſeptimã rõnem dicim⁹. ꝙ dictũ danielis ha-
be. duas expoſitiones. Nã cõmuniter dr̃. ꝙ tẽpus
et tp̃a et dimidiũ tp̃is ſignificat tres annos cũ di-
midio. Et ſcdm̃ hoc dicimus ꝙ ad lr̃am tm̃ durabit
bellum ⁊ ꝑſecutio vltima gog et magog q̃ eſt gens
ſaracenica ⁊verus antichriſtus. de quo bello ꝭm ca
tholicos ad lr̃am loq̃tur. xx. ca. vt ibi exponem⁹ Et
ita ſtat ꝙ antixp̃s verus iã venit et vltima ei⁹ ꝑſecu
tio et īteritus non venit. Sed alii ꝓfundius dicunt.
ꝙ daniel ad lr̃am loq̃tur de duratione ſepte ei⁹ ; et
ita tp̃s et tẽpora et dimidiũ tp̃is nõ accipit ꝓ tp̃e: ſ;
ꝓ tp̃ali regno Ad hoꝝ igr̃ intelligentiã. ſciendũ eſt
primo ꝙ ſacra ſcriptura ſepe ponit tp̃is nomen pro
re tp̃ali. ſicut dauid accipit in pſalmo dicens. Dies
diei eructat verbũ et nox nocti indicat ſcientiã. Et
apoſtolus dicit. dies mali ſunt. Nam dies accipiunt
non ꝓ tp̃e ſed tp̃alibus homibus qui dies et noctes
viuunt. Scdõ nota ꝙ tres ſunt partes totius terre
habitabilis ꝭm coſmigraphiaȝ. Quaꝝ prima eſt af
frica. a nilo inchoans vſq; ad extremũ occidentis.
Cui oppoſita eſt ſecunda pars orbis europa. a flu-
uio tanais vſq; ad extremum occidentis hyſpanie.
Tertia ps orbis eſt aſia maior. et eſt dupla ad quã
libet iſtarum. Egyptus igr̃ eſt regnũ mũdi vnũ con
tinens totam affricã. Babilonia eſt ꝭm continẽs to
tam aſiam. Roma eſt tertiũ continens totã europã
Iam in duo imperia partitũ vcȝ latinũ et conſtanti-
nopolitanũ. Dicunt igitur huius doctores. ꝙ cũ da
niel loquat ad lr̃am de regnoꝝ ſucceſſione. patȝ ꝙ
ibi tẽpus accipitur ꝓ tp̃ali magno regno. Cum er-

gō daniel ibi dicit. tradentur ī manum beſtie omīa regna per tp̄s et tp̄a ⁊ dimidiū tp̄is. ſic exponendū eſt. Manus antixp̄i ⁊ mēbra ſunt eius ſepta Igitur non maumeth in perſona: ſed manibus: et mēbris eius tradētur oīa regna q̄ extendunt per tp̄s. i. tp̄a le regnū affrice qd̄ p̄io iuaſit. Itē tp̄a ſiue tp̄ale regnū aſie qd̄ ſcdō iuaſit. Et qr ē duplū ad affricā dicit ipſi tp̄a. Ultio p̄ dimidiū tp̄is. i. dimidiū iperiuꝫ europe qd̄ ē ꝯſtātinopolitanū reſeruato latio. Harꝫ expoſitionū p̄ia eſt miſtica ⁊ non l̄ralis. qr ad l̄ram falſum eſt et īpoſſibile. vt antixp̄s in pſona tribus annis cū dimidio percurrat vniuerſum orbē et capiat oīa regna etiam ſi volaret. Secunda eſt ad l̄ram quia ad l̄ram loquitur de ſucceſſione regnoꝝ maumeth ⁊ xp̄ianoꝝ ⁊ de bello eoꝝ. Unde angelus clare ſucceſſionē expoſuit. dicens: danielis. vii. c. Cum omnia regna tradita fuerint in manu beſtie per tēpus et tp̄a ⁊ dimidiū. tunc iudiciū dei ſedebit cōtra beſtiam. et duo libri ſiue due ſententie aperientur. in quaꝝ prima decretū eſt vt auferat potentia a beſtia et cōterat et diſpereat in eternū. In ſecūda vero eſt decretum. vt iſta magnitudo ⁊ monarchia regni que eſt ſubter oīe celū. detur pplō ſctōꝝ altiſſimi. Et ita ex his ptꝫ ꝙ cōis ⁊ p̄ia expoſitio eſt vera ī dicto ſenſu miſtico. Iſta ꝟo vltima eſt l̄alis ad mentē danielis ⁊ angeli. ¶ Ad octauā dicim⁹ ꝙ minor ē falſa. qr maumeth ſatiſfacit oīb⁹ dictis deſideriis. p̄io q̄dē ſp̄ualib⁹: qr ſtrictiſſīe ordīauit elemoſinas orōnes: reuerentiā dei ac ſctī noīs ei⁹ et tēpli vſq; hodie deuoti⁹ quā xp̄iani ſequunt exteriores religionis actus: Deiñ ſatiſfacit auaris. qr preteritis laudant in ſalariando, donādo: diuitias aſſeq̄n

do.quinimo offic lucrū eis ꝯceditur. Quod aūt ſint in cōcupiſcentiis feminarū non ſolū euidētia facti. Sꝫ alchorarus oſtēdit ſtatuēs.vt tot vxores hēant quot nutrire poſſunt.⁊ quater repudiare et reacceptare.laudātqꝫ miraculū illud maumeth. ꝙ eis deꝰ in coeundo tribuit virtutē quadraginta viroꝝ. Hec ſunt ꝓdigia mēdacia his q̄ pereūt ſcđm aplm̄ q̄bus ſeducūtur ſi fieri poteſt.etiā electi xp̄iani. q̄ ad litterā fidē negāt vel moti libidine vel auaricia vel ſimulata religione.¶ Ad nonā dicimꝰ. ꝙ in materia argumēti eſt triplex defectus.Primus defectꝰ eſt. qꝛ incōgrua aptant teſtimonia littere. Nā ad litteram illi duo teſtes nō ſunt enoch et helias. Nā iſti nō pugnāt cū beſtia antixp̄o habēte cornua ſimilia agno ſꝫ cū alia que hāc p̄cedit.vt pꝫ in lr̄a. Et huiuſce falſitas clarius apparet in lr̄a capi.x.⁊.xi.qꝛ q̄ occidēdi erāt an̄ aduētū antixp̄i. ridiculū eſt dicere occidēdos poſt eius aduentū.Sꝫ illi occidēdi erāt ſub tuba ſexta.Et beſtia oriūda erat ſub ſeptima. vt patꝫ cap̄.xi.xii.xiii. in cuiꝰ fine ponit ortus beſtie ſimilis agno.Ergo ridiculū eſt dicere.ꝙ ad lr̄am intelligat de enoch et helia ſꝫ ad ſuā volūtatē ſcripturā nituntur trahere repugnantē. Secundus defectꝰ eſt.qꝛ ponūt ꝙ enoch ſit vēturus cū helia. ꝙ nuſꝗ apud ſacros canones inenit.Tertiꝰ defectꝰ eſt:qꝛ dicunt ꝙ hellas ſit vēturus ī pſona cū tamē hoc ſit magis iudaiꝫare ꝗ recte ſapere vt patebit.Pro quo nota ꝙ helia ſunt due opiniōes.quarū ſecūda magis cōgrue v̄itati videt.Prima eſt auguſtini. q̄ in.xx.de ciuitate dei ponit eū in pſona vēturū.⁊ pro ſua opinione nil aliud adducit.niſi qꝛ communis opinio eſt et quia tranſlatus eſt in paradiſum terreſtrem. Et

hanc recitat btūs aquinas noſter in.iiii. ſententiarū Et ſi hec opinio eſſet vera tūc ad rōnē eſt dicendū ꝙ helias nō pugnabit cū ꝑſona antixp̄i.q2 ipſi⁹ perſona dicit̃ pſeudoꝓpheta.ſ3 pugnabit cū beſtia ſiue ſepta eius.ꝗ vltimis tpibus veniet cū gog ⁊ magog Littera tñ illa apocalipſis nō eſt de eo niſi forte miſtice.⁊ ſub aliqua ſimilitudine. Sed btūs hieronimus: Xp̄us ⁊ gabriel archāgelus. exponūt oīa de helia miſtico et nō in perſona. Malachias enī vltimo fuit autor hui⁹ opinionis de aduētu helie dicēs Ecce ego mittā vobis angelum meū. ꝗ preparabit viā ante faciē meā. Et cōcludit ī fine. Ecce ego mittam vobis heliā teſbiten.ꝗ ꝯuertat corda patrū ad filios. xp̄s igitur ꝗ ad litterā diſputans cū iudeis. a lr̄ali ſenſu arguit.cū ſolū ſciret litteralē eſſe argumentatiuū.ita dicit. Quid ex iſtis videre: ꝓphetam Etiam dico vobis pluſꝗ ꝓphetam. Ipſe enī eſt de quo ſcriptū eſt. Ecce ego mittā angelū meū ꝗ preparabit viam ante faciē meā. Gabriel quoqꝫ de iohanne ſimiliter exponit dictū capitulū ita dicēs ad zachariam. Ipſe precedet eum in ſpiritu et virtute helie. vt conuertat corda patrum ad filios. Similiter hieronimus ſuper malachiam vocat iudaizantes eos. qui putant heliam in perſona venturum. ita dicens. Iudei inquit et iudaizantes heretici dicunt heliam venturum ante ſaluatoris aduentum. Unde diſcipuli in euangelio queſtionem xp̄o ꝓponunt dicentes. Quid eſt quod pharifei dicūt ꝙ helias venturus eſt.et reſtituturus eſt omīa. Quibus dixit helias iam venit. Et ſi vultis recipere. Iohannes ipſe eſt helias. Hec hieronimus litteralis doctor. Et ad auguſtinum eſt dicendum vt ibi ait Hic

ronimus. ꝙ illam opinionem de perſona helle induxerunt pharisei et primi iudaizantes xp̄iani. quorū tunc magna erat copia. Et ideo ſequens opinio fidelium. habuit radicem a vulgo iudaizante nō ab apoſtolis et chriſto etiam ſapientibꝰ euangelii. Ad illud quoqꝫ quare ſit in paradiſo terreſtri reſeruatus. Reſpondet hieronimus eodem capitulo malachie dicens. reſeruatum fuiſſe vt veniret cum moyſe in montem thabor ad chriſti transfigurationem ꝛ redderet diſcipulos credulos de exceſſu quem cōpleturus erat in hieruſalem: et quia tunc fides nutrienda erat. In fine vero mundi non hellias in perſone helie dabitur choro predicantium et confortantium fideles cōtra ſeptam maumethi antichriſti. Legatur igr̄ hieronimꝰ ſup vltimo capitulo malachie ꝓphete. et concludet lector id quod et nos. Et ita ratio nona nichil valet. in qua quidam robur poſuerunt vulgaris opinionis. que tamen ex toto non eſt falſa. qꝛ Enoch ceſar xp̄ianiſſimus. et helias erit pōtifex maximus cū predicatoribus pugnātes contra exercitū antixp̄i gog vt dicemus capitulo. xix. et. xx ¶ Ad decimam rōnem: negamus ꝙ illa non ſint completa in maumeth. Unde nicolaꝰ de lyra et alii lr̄ales dicunt ꝙ ignis ibi capitur ꝓ angelo: iuxta illud pſalmi. Qui facit angelos ſuos ſpūs ꝛ miſtros flāma ignis. Maumeth aūt caduco morbo laborās fingebat ſe cadere ex illuſtratiōe āgeli deſcēdētis de celo. ꝛ ſibi loq̄ntis. Et qꝛ hoc nō erat verū: iō ſubdit euangeliſta ꝙ hec ſigna fecit i ɔ̄ſpectu hoīm nō dei. Et aplūs. i. ad theſſalo. vi. dicit ꝙ aduentꝰ eiꝰ erit in oī ɤtute ꝛ ſignis ꝛ ꝓdigiis mēdacibꝰ nō veris. Magr̄ tū ricoldus ordīs p̄dicatoꝝ q̄

peragrauit oēm orientē ꝛ cōpoſuit tractatū illū exi
miū contra alchoranū ꝙ incipit. Narrauerūt michi
iniqui fabulationes ſed nō vt lex tua: dicit ī ſuo iti-
nerario. ꝙ cū eſſet ī niniue ꝛ babilonia. vidit in eis
viros mire abſtinentie. nudos aſperrima hyeme: ꝛ
quidā ex eis inqt nudis pedibus calcant ignē et ex
tingunt. Quomō aūt dedit ſpm̄ ymagini et locuta
eſt. Exponit nicola⁹ de lyra cū beato auguſtino. xx
de ciuitate dei. c. viii. et. ix. Beſtia inqt eſt ſepta im
pia contraria ciuitati et legi xp̄ianoꝝ ꝛ ſunt ſarace
ni. Pſeudo aūt eius ꝓpheta eſt ipē maumeth ver⁹
antichriſtus. Imago eſt ſimulata ei⁹ lex: quā ꝓfitet̄
velut verā fidem ꝛ nō eſt. Huic legi dedit maumeth
ſpm̄ loquacē ꝙ eſt effectus ꝓmulgationis et obſer-
uationis eius: ita vt maximis terroribus ꝛ clamori
bus loquatur cōtra ſctām ciuitatē xp̄i. ¶ Ad vnde
cimam rōnē: pꝫ ex dictis rñſio ꝙ oīa cōpletiſſima
fuerunt ī maumetho qꝛ per ſe ī perſona venit tm̄ ī
ſabea ꝓuincia arabie et per ſucceſſores vniuerſam
deſtruxit eccl̄iam. Et ſimiliter ad duodecimā rōneꝫ
dicendū eſt. qꝛ vere aduerſat̄ agno. ꝛ extollit̄ ſupra
omē quod dr̄ de⁹ aut quod colit̄. Extollit̄ enī ſupra
oē quod dr̄ deus. ꝙ ſunt ymagines ſctōꝝ ꝛ crucifi-
xi: quas tanꝙ ſpurcitias eſtimat. Et ſiliter extollit̄
ſupra id qđ ī eis colit̄. dicēs xp̄m nō paſſū/mortuū
aut ſepultū: negās ei⁹ diuinitatē ꝛ trinitatē pſonaꝝ
Sedere aūt ī ſcripturis ſctis ſepe ꝓ īpetrare ponit̄
iuxta illđ mar. vl. Sedit a dextris dei. Et maumeth
ſedet: ī tēplo dei: qꝛ vniuerſis xp̄i eccl̄iis aſie affrice:
ꝛ europe medietati īpetrat. Et oñdit ſe tanꝙ ſit de
us. i. nūcius dei: vt ait glosa ī lectura patri' de tarā
taſia. Et ſaraceni nichil alid clamāt niſi hoc. De⁹ ē

deus. ⁊ maumeth ſolus verus nūcius eſ᷒. Ideo hec ratio cōcludit ꝓ nobis. ¶ Ad tertiā decimā dicim᷒ ꝙ iam receperūt eū iudei ꝓ dn̄o. vt euidētia facti a principio oñdit. q꞉ ei adheſerūt. q̄ꝙ ſe deceptos inuenerīt rē hanc a ſaracenis accepi. Nā ferme quattuor annis elapſis ſaracenorū ſacerdos ex granata genuā veniēs. et cellā nr̄am viſitās. poſtq̄ꝫ negatiuā dedi de recuperāda quadā ſaracena baptiſata ꝓpt̄ quā venerat. ſermo de fide habit᷒ eſt. intulit tandem de iuſticia ſermonē. Nichil habēs quod de fide rn̄deret. cepi eū a principio vrgere de maxima iniuſticia eoꝝ. ꝙ nulla rōe aut colore iuſto: ſ; vt latrunculi oīa regna xp̄ianoꝝ vi armoꝝ ſurripuerūt in affrica. egypto. aſia. paleſtina. et europa. Rn̄ſio hec fuit. Habēt inquit nr̄i p̄ceptū a maumeth. vt xp̄ianis ꝑpetuum inferāt bellū. q̄ vocati ab eo tributū dare renuerūt. Et ego cur iudeis eſtis ꝓpicii. Q꞉ iq̄t eū volūtarie ꝓ dn̄o ſuſceperūt. Ecce impletū eſt ꝙ xp̄s ait. Ego inquit veni in noīe p̄ris mei ⁊ nō ſuſcepiſtis me ꝓ dn̄o ſ; dixiſtis nō hēm᷒ regē niſi ceſarē. Alius maumeth venit in noīe meo dicēs ſe paraclitū poſt me ⁊ nunciū dei illū ſuſcipietis. Quod etiā q̄ꝫ verū ſit vidim᷒ q꞉ capta cōſtantinopoli a turcho. factus eſt iudeoꝝ concurſus mari et terra dicentiū meſſiam appruiſſe ſuū. ¶ Ad decimāquartā rōnē dicim᷒. ꝙ hoc erit poſtq̄ꝫ eccleſia patiet̄ triūpho gog ⁊ magog. vt dicemus in lr̄a. xx. cap. Stant em̄ hec duo ſimul vt diximus. ꝙ antichriſt᷒ ſit mortuus in ꝑſona. ⁊ antichriſtus viuat in ſua ſecta: quia caput et membra ꝓ vna perſona computantur in ſacra ſcriptura. ¶ Ad decimāquintam rationem dicimus. ꝙ ſpiritus oris ieſu erit eius voluntas liberandi chriſtianos. homo

autem peccati eſt gog et magog ſequens inſtituta antichriſti dicti maumeth quem dñs ieſus interficiet. quia non viribus xpianorum ſternetur tam validus exercitus: ſed voluntate ieſu domini noſtri vt dicemus. xviii. et. xix. et. xx. capitulis. ¶ Ad decimamſextam rõnem dicimus ꝙ non poteſt probari per ſcripturas ꝙ mors capitis ſit futura circa finẽ mundi. ſed totius corporis. vt pꝫ ezechielis. xxxviii capi. et. xxxix. eiuſdem et. xx. cap̃. hui⁹ apocalipſis Nec tamen dr̃ circa finem mundi. ꝙ ſtatim ſit futurum iudiciũ imo cõſonat dictis xp̃i et lactancii. diu poſt victuros fore chriſtianos in pace. qꝛ prima reſurrectione celebrata. que erit totius ecclie reformatio. Homines diu tranquille viuent ante vltimã reſurrectionem. Unde mathei. xxiiii. ait. Sicut fuit in diebus noe ante diluuium quando erant bibentes et comedentes et nubentes ac nuptui tradentes vſqꝫ in diem quando intrauit noe in archam et non cognouerunt donec venit diluuium et tulit omnes ita erit aduentus filii hominis. Non eñ dicit illuſtratio aduentus ieſu finis ſubitus mundi. ſed illuſtratio ac reformatio eccleſie. vt dicemus infra.

¶ Explicit prim⁹ tractatus declaratiuus quindecim capitulorum precedentium

¶ Incipit ſecundus tractat⁹ declaratiu⁹ a captione conſtantinopolitana vſqꝫ ad finẽ mũdi. Cuius principium eſt apocalipſis. xvi. cp̃m.

Et audiui vocem magnam de templo dicentem ſeptem ãgelis ꝛc. Quiſquis vis vltimaꝫ noticiam et ſummam delectationem huius

ſancte apocalipſis cònſequi ante te habe apocali-
pſim;et poſtq̄ iſtam p te legeris vide hanc explana
tionem.Igr̄ ſuppoſitis cronicis:quas gratia bre
uitatis obmittimus.Tria in hoc cap̄.ſunt pmitten
da.Primū eſt vt aiūt doctores q̄ ſeptē ſigilla fue-
runt ſeptē potiſſime perſecutiones tp̄e martyrum.
Deinde ſecute ſunt ſeptē tube.q̄ fuerunt ſeptē ma
gne hereſes poſt conſtantinū.Quaꝝ vltima fuit he
reſis maumethi.q̄ dr̄ pſeudo ꝓpheta/ꝛ beſtia ſepta
eius.Septē vero phiale vt hic ait iohannes ſunt ſe
ptem vltime plage eccleſie illate ab hac beſtia.Et
qꝛ ſm oēs lr̄ales doctores hce plage ptinet ad ipā
beſtie poſt ſeptē tubas.Pꝫ quoſdā male exponere
referēdo hu⁹ cp̄i plagas aliquas ad ſaracenos;ali
quas ad hereſes.qꝛ hereſū plage ptinent ad ſtatū
tubaꝝ ꝛ nō phialaꝝ.Scdō p̄mittendū ē tā ſcđm lr̄a
les expoſitores q̄ etiā btm̄ thomam.i.pte q.c.xiii
arti.vi.q̄ angeli appellanẗ principes ꝛ cuſtodes re
gnoꝝ et ꝓuinciaꝝ qui ꝓpter defectū ꝛ culpā homi-
nū pmittunt hoīes pati aduerſitates et mala.Tp̄e
aūt maumethi venit vniuerſalis diſceſſio eccleſiaꝝ
et regnoꝝ ab obedientia tam romani īperii q̄ ro-
mane eccleſie.Et idcirco merito talis rebellionis ꝛ
hereſis iuſſit deus ſeptē angelis vt effunderēt ſup
dictas eccliās et regna phialas ire ſue ſiue ſarace-
nos:qꝛ ſicut in phiala contineẗ liquoꝛ ad voluntatē
dei:Sic in ſaracenis cōtinenẗ flagella ad volūtatē
dei.Ideo angeli dicunẗ effundere phialas:qꝛ per-
mittunt effundi ſaracenos ī chriſtianos ꝛ regna he
retica.Tertio notandum eſt:q̄ ſeptem capitula ſe
quentia loquuntur de ſtatu eccleſie deformate ſed
reformande;quia in preſente ſextodecimo capitulo

ponuntur ſeptem plage eccleſie que idcirco dicunt
vltime q2 nulla alia erit: ſed abſterget deus omnes
lacrimam ſanctoꝝ xp̄ianoꝝ. In capitulo vero xvii.
ponitur tēpus dānatiōis et deſtructōis ſaracenoꝝ
quo ad iniciū. In xviii. ponitur pꝛima xp̄iānoꝝ vi=
ctoꝛia pꝛicipaliter cōtra turcos In xix ponit̄ ſecun
da victoria cōtra ſoldanū ꝛ arabes ſabeos. In xx
vero ponit̄ vniuerſalis triūphus cōtra antixp̄i ex
ercitū gog et magog. In. xxi. ponitur refoꝛmatio
ecclīe quo ad vniuerſalē fidei et euangelii ſuſcepti
onem ꝛ anathematizationē oīm hereſum: et opinio
num falſaꝝ. ꝛ quo ad religionis ꝛ obediētie oꝛdinē
In xxii. ponit̄ ſtatus oīm fideliū quo ad vite con=
uerſationē ꝛ expectationē future beatitudīs. Hec
igr̄ ſeptē vltima capitula nobis exponēda relique=
rūt patres: iam expoſitis aliis quindecim capitulis
p̄cedentibus q̄ ad lr̄am ſub eis cōpleta ſunt. Pn̄s
igit̄ ſextūdecimū cap̄m diuiditur ī tres ꝑtes pꝛinci
pales. Nā pꝛimo ponit̄ flagellatio ecclīe effricane.
Secūdo aſie maioꝛis. Tertio medietas europe. Et
iō claꝝ erit: qđ ait daniel. vii. c. Tradent̄ inq̄t ī ma
nu beſtie oīa regna p̄ tp̄s ꝛ tp̄a ꝛ dimidiū tp̄is. Pꝛi
mo igr̄ ponit affricā punitā ſub trib⁹ plagis triū an
geloꝝ: quoꝝ pꝛim⁹ puniuit arabiā. cui⁹ metropolis ē
boſra. Pꝛo quo nota ꝙ ī metropoli arabie cui pꝛe
rat Berill⁹ archiep̄s cepeꝛt hereſes circa tp̄a oꝛige
nis vt tradit̄ ī ecclīa. hyſtoꝛia. Hec ē arabia ſabea ī
qua ē mecha. ī qua oꝛt⁹ ē maumeth pſeudoꝑph ā. ꝛ
q2 hoc regnū fuit cū ſuo p̄riarcha alexādꝛīo pꝛicipa
lis cā oīz hereſū ꝛ receſſiōis a ſcā romana ecclīa id
circo āgel⁹ ei⁹ cuſtos effudit p̄ mā ire d̄iphialā ꝑmit
tēs ibi naſci caput pctī ātixp̄z ꝛ pſeudoꝑphāz mau

meth qui cepit ibi cogere ad circuncißionem ⁊ blaſ
phemiam xp̄i et perſecutionē vniuerſalem fidei. et
ſuſceptionem ſui caracteris q̄ eſt circunciſio et al-
choranum. ſicut caracter xp̄i eſt baptiſmus ⁊ euan
gelium. Et ita littera prime partis legatur. Ego in
quit iohannes audiui vocem magnā dei turbati de
templo eccleſie precipientē ſeptem angelis quibus
datum eſt in precedente capitulo inducere ſeptem
plagas iſtas. Ite o angeli et effundite ſeptem prin
cipales phialas ⁊ victorias ſaracenoꝝ contra ter-
ram ſciſmaticam xp̄ianoꝝ. Et qꝛ preceptū factum
eſt. Ideo ſequitur executio dicens. Et primus an-
gelus qui erat cuſtos eccleſie arabum et yſmaclita
rum hereticoꝝ abiit ad exequendum mandatum ⁊
effudit phialam ſuam ⁊ vltionē in terrā ip̄oꝝ. et na
to maumeth factum eſt ſeuum vulnus circunciſio-
nis et peſſimum abnegationis euāgelii in illis aga
renis qui ſuſceperunt caracterem circunciſionis et
adorauerunt ymaginē beſtie q̄ eſt alchoranū. O q̄
peſſimum fuit vulnus. Nā abnegata fide ſuſcepto
qꝫ alchorano et circunciſione. arabes mouerūt ar-
ma ceteris xp̄i eccleſiis eaſqꝫ vſqꝫ hodie deſtruxerī
cū multa cede ſanguinis xp̄iani. Et hec eſt prima
plaga affrice. Secunda plaga fuit vt aiunt hyſtori
ci. qꝛ Sergius et patriarcha alexandrinus cū mau
metho ſentientes dato ſaracenis dictis tranſitu.
breuis temporis ſpacio egyptū et oīa maris litto-
ra obtinuerunt ab alexandria vſqꝫ ad extremū oc
cidentis auſtri: et mari tranſmiſſo hyſpanias in eu
ropa ſubiecerunt. Et qꝛ patriarcha alexandrinꝰ de
dit viam et opinionē ſue hereſis a principio. idcirco
in calce precedentis capituli dicitur. Unum ex qua

tuor animalibus dediſſe ſeptē phialas. qꝛ vt ait ari
ſtoteles in primo de celo ꝛ mundo. Principiū eſt fe
re totū rei. Legaẗ igr̃ littera ſic. Et ſecundus ange
lus cuſtos africani et hyſpani littoris ꝛ egypti ꝛ in
ſularꝫ eius, effudit phialam ſuam ſiue ſaracenos in
mare affricanū: et factus eſt tanq̃ ſanguis mortui.
qꝛ multa cęde xp̃ianorum ceperunt oẽs eccleſias ꝛ
regna eius. Et in dicto mari mortua eſt ois anima
viuens que eſt anima fidelis. Nam vt ait abacuch.
ſcdō. capitu. Juſtus ex fide viuit. Ad irām em̄ nul
lus remanſit ibi fidelis. Sed oẽs aut trucidati ſūt:
aut alchoranū ꝛ circuncisionē ceperunt. Et hec fuit
ſecūda plaga affrice Tertia plaga affrice fuit. quia
ſaraceni habito vniuerſali littore eius collectis ma
ximis copiis ad affrice interiora ſe ꝓtulerunt. ꝛ ce
perūt maxima regna hereticorꝫ numide/libie/mau
ritanie/tingintane: ꝛ hmōi. Hi affrici heretici erant
tp̄e ſancti auguſtini q̄ arrianam hereſim ſecuti / et
vuandalis adiuncti. oẽs catholicos trucidauerunt.
Quare corꝫ ſanguinē deus ꝑ phialas / ſiue ſarace-
nos vltus eſt. Jdeo ſic legatur lr̄a huius plage. Et
tertius angelus q̄ eſt cuſtos eccleſiarꝫ et regnorum
dictorꝫ effudit phialam ſuā ſiue exercitū ſaracenorꝫ
ſuper flumina ꝛ fontes aquarꝫ interioris affrice. et
factus eſt in eis ſanguis ꝛ cedes. qꝛ ſaraceni truci-
dabant hereticos ad talia loca occurſantes. et ſan
guine rubricabanẗ a que. Et ne putes deū crudelē.
Jā quart⁹ angel⁹ hoc landat dicēs. Tu dn̄e q̄ eras
ab eterno et eis īmutabilis vtiqꝫ et iuſtus. qꝛ recta
ſunt iudicia tua qb⁹ ſanxiſti vt q̄ gladiū ſine mīa ac
cipit gladio ſine mīa pereat. Jſti aūt numide fero-
ces heretici vuandalis adiūcti, effuderunt ſine mīa

ſanguinem catholicoꝝ ꝛ ꝓphetaꝝ ſiue epoꝝ ꝛ docto
rum ꝓphetas ꝛ legē exponentiū. Ergo iuſte dediſti
eis bibere ſanguinē ſub gladio ſaracenoꝝ vt digni
ſunt. Et qꝛ iſte quartus angelꝰ collaudat tres pre-
cedentes plagas affrice. vt ītelligas ſuā quoqꝫ pla
gam futurā ī aſia iuſtā fore. Deīde vt ītelligas etiā
oēs ſeq̄ntes plagas iuſtas. idcirco etiā ſeq̄ntes an
geli ad ipm cōfirmāt. dicit igr̄ textꝰ. Et exiuit de al
tari celeſti vox alia q̄ eſt laudatio q̄nti ꝛ ſexti et ſe-
ptimi angeli ita dicēs. Etiā dn̄e creator ꝛ deus gu-
bernator ꝛ oīps cui reſiſti nō pōt. iudicia tua ſūt ve
ra et iuſta. Uera q̄dem ꝛ rōni ꝯgrua. qꝛ cōſonat rōi
vt iudiciū ſine mīa fiat illis q̄ volunt facere mīam ꝓ
ximo ſuo/iuſta aūt qꝛ iuſtū eſt vt ſubdanṫ lupo mau
meth. q̄ nolunt ſubici agno et eius vicario pontiſici
maximo. Hec em̄ ſola cauſa prima eſt quare deus
oēs eccl'ias tradidit antixp̄o ſiue maumetho. Hec
de prima pte cp̄i ſint dicta. Nūc narrat ſecūdo qūo
aſia maior puenit ad manꝰ beſtie ſub tribꝰ angelis
ſeq̄ntibus. Hoꝝ angelꝰ cuſtos p̄triarchatus hieroſo
limitani effudit ſaracenos in ſiriā et paleſtinā quia
ab obedientia ſctē romane eccl'ie receſſit et grecis
conſenſit. Igr̄ ſic legaṫ lr̄a. Et quartꝰ angelus q̄ eſt
cuſtos p̄triarchatus hieroſolimitani effudit phialaꝫ
ſiue exercitū ſaracenoꝝ ī ſolē ſiue hirlm̄ ī quo viget
influxus ſolis. ꝛ ī quo ortꝰ eſt ſol iuſticie xp̄s ꝛ datū
eſt illi vt affligeret illos ſciſmaticos eſtu et igne. ſi-
ue ꝓpter eſtū ꝛ ignē. Nā hi ablatiui cōſtruunṫ ex vi
cauſe obiectiue: qꝛ eſtus ſciſmatis ꝛ ignis ardēter
hereſis fueṙt obiecta huiꝰ flagelli. illi aūt hoīes eſtu
aueṙt magno leſtu ſciſmatis: receſſeṙtqꝫ ab vniōe ro
māe eccl'ie ꝛ blaſphemaueṙt nomē ieſu hn̄tis ptātē
ſup has plagas derogātes noī ſctō xp̄i q̄ eſt petra

dicentes in ſucceſſore petri non eſſe vicariatū vniuerſalem;xpi. Jmmo poſt admonitionē eis factam non egerunt pniam.vt darent gliam deo agno qui oues oēs cōmiſit petro ⁊ ſuis ſucceſſoribus:ſʒ vſqꝫ in hodiernum diē obſtinati permanent. Et ita pria pars aſie maioris plagata eſt Alia plaga fuit:quia Karolus magnus inuict⁹ ceſar xpianus oēs hyſpanias excepta beldica granata.et totā ſiriā reſtituit xpianis. Sed poſt eius mortē hecvictoria fuit occaſio qnti flagelli. Nā ſaraceni q in hyſpanis remanſerunt.īcurſionibus freqntiqus ſanguinē xpianuʒ fuderunt. Ceteri collectis iteꝝ viribus ⁊ hierlm/ ac ſiriam recuperātes:feroci⁹ ⁊ crudeli⁹ ī xpianos debachati ſunt. Et iō hec lrā legit ſic. Et qnt⁹ angel⁹ q erat cuſtos Karoli magni effudit phialā ſiue exercitū Karoli ſup ſedē beſtie ī ſiria ⁊ hyſpania: et factum eſt regnū eius tenebroſum.qr vtrāqꝫ ſedē Karolus tulit a beſtia. Et illi hoīes ſaraceni īcitati mādücauerunt linguas ſuas pre furia ⁊ dolore perditionis regnorum dictoꝝ et in his dolorib⁹ non fuerunt cōuerſi ad fidē et pnīam ſʒ obſtinati⁹ blaſphemauerūt xp̄m ⁊ crudeli⁹ blaſphemi ſiriā īuaſerunt et ita redūdauit victoria in qntā plagā ecclie. Sexta eccleſie plaga fuit deſtructio oīm aliaꝝ eccliarū maioris aſie:p qua notandū eſt qꝫ tigris ⁊ eufrates cingunt meſopotamiā:et tutabant oēs reges xpianos orientales babilonie.niniue/ſuſis/⁊ parthorū/ ac medoꝝ.hi cū pr̄iarcha anthioceno hereſim neſtorii ſecuti tandē ſub beſtie īperio venerūt. et ſunt ī eis ſaraceni obſtinatiſſimi.ppē tres opiniones falſas:q̄ ibi vigēt. Quaꝝ prima eſt toti⁹ ſepte qꝫ alchoranū ſit ſcriptū ī celo ⁊ ppēa nulla lex alia eſt vera ſʒ decepteria Scda opinio ē pſeudo pphete maume

thi: ꝙ ipſe nō miſſus fuit ī miraculis ſed gladio. iō dicunt oēm aliam defenſionē vanā eſſe. niſi illā que eſt per gladiū. Tertia opinio fuit cuiuſdam hali re-gis perſidis: q̄ dixit ſe reſurrecturū. Et tūc xp̄s qui adhuc viuit efficietur ſaracenus cū oībus xp̄ianis. et vt dicit Ricoldus in ſuo itinerario ſe vidiſſe ī bal daco ſiue babilonia. Rex perſidis omi anno parat mulam expectans cū toto populo ſi hali reſurgat: et chriſtus cū xp̄ianis efficiatur ſaracen⁹. his trib⁹ opinionib⁹ falſis obſtinatiſſimi permanent. Sic igr̄ debet legi hec littera. Et ſextus angelus cuſtos ec cleſie anthiocene, effudit ſuam phialā et ſaracenos in flumen illud magnū eufrates ⁊ ceperunt anthio chiam ⁊ meſopotamiam. Et ita ſiccauit aquas illi⁹ fluminis. q2 cum primo ꝓhiberent ſaracenis tranſi tum ad orientales xp̄ianos tunc meabiles fctē ſunt Et hoc fecit angelus vt regibus ſaracenorū prepa-raretur via eundi ad reges xp̄ianos ſciſmaticos et hereticos: qui ſunt ab ortu ſolis. Qua capta ego io hannes vidi tres ſpiritus ſiue tres immundas ⁊ mē daces opiniones: que exibant in modū ranarū ſolo clamore illas defendentium ⁊ exibāt ex triplici ore Prima ꝙ chriſtus et chriſtiani efficientur ſaraceni exibat de ore draconis hali. Quia vt patet in expo ſitione Raymundi et Nicolai de lyra. Draco ſupe-rius ſignificat regem perſidis coſdroe. Secūda ve ro de ore beſtie ſepte ſaracenice ꝙ nulla lex ſit vera ſcripta ī celo niſi alchoranū. Tertia aūt de ore pſeu do ꝓphete maumeth. ꝙ de⁹ nō q̄rit aliā opinionē le gis q̄ꝫ ꝑ gladiū. Hee aūt tres ꝓbatiōes cū ad īſtiga tiones demonii ꝓceſſerint. Dicunt tres ſpūs demo niorū q̄ faciūt ſigna ea q̄ continue quaſi miraculoſe

creſcūt et pſperātur cōtra eccleſiā. ⁊ facile mouēt reges terre ſaracenoꝝ ad preliū ꝯtra xp̄ianos. vſqȝ ad diē magne vltiōis cōplete cōtra ſciſmaticos et hereticos. Ego ieſus venio cito cōtra vos ſciſmaticos ſicut fur. Ad lr̄am eī ſaraceni ſicut fur inopinate irruētes. oīa ſunt ad votū ꝯſecuti. Et qꝛ inter hmōi fluct⁹ ꝓuidebat ecclīaȝ romanā naniculā ſctī petri ſaluādā ideo ſubiūgit Btūs pplūs latin⁹ q̄ vigilat in extirpatiōe hereſum ꝑ inq̄ſitores heretice prauitatis ⁊ cuſtodit veſtimēta ſiue pplōs ſuos ſub fide. Ne denudet eis a ſaracenis ſicut cetere ecclīe hereticoꝝ. quoꝝ de⁹ turpitudinē hereſis vidit ⁊ vlt⁹ eſt ꝑ ſaracenos. Et de⁹ iā ſub ſeptio angelo ꝯgregabit illos ſaracenos ad vltimā vindictā in locū q̄ dr̄ hebraice ermagedon. latine aūt ꝯſurrectio ſcd̄m hieronimū. Hec eſt grecoꝝ ecclīa ad quā paulus de ꝯſurrectōe ſcripſit dicēs ad colloceſes. Si cōſurrexiſtis cū xp̄o q̄ ſurſū ſunt q̄rite. Et forte ad hāc īſulā vltimū impetū ⁊ conatū faciēt q̄ cauſa erit cōcitatiōis latinoꝝ ⁊ deſtructiōis ſaracenorū. Hec de plagis ſex affrice ⁊ aſie dicunt. Nūc ad europā ſtilū vertit ⁊ phialā. ¶ Nota igr̄ ꝙ iniciū plage deſcribit nūc. finē vero ponit in ſequente capitulo. Pro quo reminiſcendū eſt hyſtorie ep̄i thiri ⁊ ptolomaide. ꝙ anno ſalutis. M.c. Gotfridus billon dux lotorīgie cruce ſignatus maximis collectis virib⁹ ad recuperandā hierlm̄ pfect⁹ eſt. In cui⁹ exercitu narrant ſexties centena milia. q̄ tn̄ catholici ab īperatorib⁹ cōſtātinopolitano ⁊ trapeſuntino grecis dolo fuerūt ꝑ magna pte enecati. dato pane cōfecto ex calce ⁊ farina. Et tūc oīs latin⁹ exercit⁹ diuiſus eſt in tres ptes. Nā vna remāſit egrota. Alia cum gotfrido

ꝓfecta expeditiõe terreſtri cepit armeniã ⁊ ſiriã pa
leſtinã. Tertia vecta cũ balduino claſſe maritima ce
pit litora ⁊ inſulas maris. Ultimo adiunctꝰ Gotfri
do hierlm̄ victores reſtituerũt romane eccliẽ. Sed
nõ poſt multos annos electi. cepit ſeptima ⁊ vltima
plaga q̄ deſcribit̃ in ſequẽte capitulo. Sic igr̃ legat̃
lr̃a. Et ſeptimꝰ angelꝰ cuſtos romane eccliẽ effudit
phialã ſuã ſiue militiã in aerẽ ſiue in cõſiliũ xp̄ianũ
quod dr̃ aer a claritate fidei. in quo Gotfridus peti
uit cruce ſignari; Et exiuit vox et licẽtia a tẽplo cõ-
ſilii et a throno ſiue auctoritate ſedis aplĩce dicens
Factũ eſt ſiue fiat vt petit̃. Et tũc facta ſunt fulgu
ra rubea q̄ erant cruces rubee in veſtimẽtis ⁊ vexil
lis. facte quoq3 ſunt voces p̄dicantiũ crucẽ. et toni-
trua armoꝝ ⁊ apparatꝰ bellici. Et factꝰ eſt magnꝰ
motꝰ terre latinoꝝ. qꝛ oĩs latinitas eſt mota. Et cõ
gregatꝰ fuit tales exercitꝰ qualis nõ fuit ex quo ce
perũt hoĩes xp̄iani habitare ſup terrã: Qꝛ fuerũt
ſexies cẽtena milia. Et ciuitas q̄ eſt ſocietas magna
huiꝰ exercitꝰ fracta eſt in tres ptes vt diximus; Et
ciuitates gentiũ ſaracenoꝝ ceciderũt. qꝛ Gotfridus
cepit antiochiã et ſiriã. Et oẽs inſule fugerunt. Qꝛ
balduinus cepit eas. Et montes nõ ſunt inuenti. qꝛ
tandẽ hierlm̄ et oĩa p̄ſidia montana ceperũt. Et de
celo ſiue celeſti iudicio occulto deſcendit in hoĩes la
tinos grando ſicut talentũ. Qꝛ ad lr̃am illi panes
cõfecti ex calce et farina. Erat rotundi vt grando ⁊
ponderoſi vt talentũ. Et hoĩes egroti blaſphema-
uerũt ſiue murmurauerũt de deo ꝓpter plage dolo
rẽ. Qm̄ magna facta eſt vehemẽter tam magnitu-
dine hoĩm q̄ obierũt q̄p acerbitate doloris. Hoc aũt
ſctũs euãgeliſta induxit, vt ĩtelligamꝰ cauſam qua

re angelus europe q̄ latinos īduxit. tūc ad victoriā ex hoc indignatus deduxit grecos ad ruinā vt nūc in ſequente capitulo dicetur.

¶ Capitulū decimūſeptimū. de plaga vltima europe. et initio deſtructiōis turchorum

Continua ſunt ſcdm Ariſtotelē cui⁹ partes copulātur ad vnū cōmunē terminū. Sꝫ victoria latinorū ſupradicta. et inchoatio deſtructiōis ecclīe grecoꝝ fuerūt ſibi īmediate ſuccedētia. vt ꝓbabiľ. Idcirco copulata ſunt ſub eodem angelo. At ille angelus fuit ſeptim⁹ vt patuit in calce p̄cedētis capituli. Et idcirco ſctūs iohānes nunc eundē ſeptimū īducit angelū ita ad ſe loquentē. Et venit ad me vn⁹ de ſeptē angelis. q̄ habebāt ſeptē phialas. ⁊c. Pro ītellectu igr̄ hui⁹ capituli ſunt hec notāda. ¶ Primo ꝙ poſt nonagīta annos mortuo Gotfrido ſaraceni iterū inuaſerūt hierlm̄. ſiriam. et antiochiā. Et paulopoſt turchomānorū cepit imperiū. q̄ exeuntes de latibulis ſuis paulatim ſeptimā plagā europe intulerūt ecclīe. Et nūc ſeptē nobiliſſima quidē ſed ſciſmatica europe regna. ſub beſtia poſuerūt. Quorū primū eſt ponticū ſiue trapeſuntinū. Secundū conſtantinopolitanū. Tertiū aſiaticū Quartū albanum ſiue macedonicum. Quintū boſinenſe. Sextum ſeruie. Septimū athenienſe maris eleſpontici. In hiis ſunt ille xp̄ianoꝝ decem prouincie nominatiſſime. Frigia. Bithinia. Tracia Grecia. Bizantina. Peloponeſſus. Philippica. Epirus. Theſſalonica. et litus ſiticum. et pars magna valachie. que omnia ſubſunt imperio beſtie.

¶ Secundo eſt notandum vt hodie a genuenſibus accepi. Ita ſe habent turchomannorū reges. ſalua

meliore declaratione. Primus dictus est octoman vilis profecto de villa octomangichi. qui primus in aſia minore cepit Burſiam et eam vi eripuit a do⸗ minio. Caracci qui nichil attentauit contra conſtan tinopolim. eo ꝙ paruus erat domin⁹. Huic ſucceſſit filius eius Baiazit rex ſecundus. qui patris paruo imperio adiecit ꝓuinciam Aydin ꝛ Sarcan eripiēs eam a potēſtatu Caracci. q̄ adhuc exiguus nichil de cōſtantinopolitano īperio cogitauit. Succeſſit ei fi lius. cui⁹ genuēſes noīs nō recordant̄. Eſt tñ terti⁹ in ordine ꝛ quēſtolide īperator cōſtantinopolitan⁹ in ſui auxiliū ꝯtra ſuos ſubditos euocauit. Qui ſub pignore accepto pſidio Galipolis prim⁹ auſus eſt maris aſiatici terminos trāſire ꝛ aſpirare ad cōſtā tinopolitanū īperiū. cepitq; prim⁹ in grecia Andri⸗ nopolim ꝛ megalicareā. Quart⁹ rex fuit ei⁹ fili⁹ Il drin. q̄ latina līgua tonitruū interp̄tat̄. paucaq; gre coꝝ cepit caſtra. quē Tamburlanus ipſum captū ſe cū duxit ergaſculo ferreo cluſuz. Seruati ſunt mul ti de domo ei⁹. et potiſſime filius ei⁹ mōſulmā. q̄ co nat⁹ cape ſeruiā decollat⁹ eſt a dño bule hic q̄ntus fuit rex. Cui⁹ filius rex ſextus dictus eſt Chiriſchi ogoly. q̄ etiā nichil preualēs ꝯtra cōſtantini imperi um obiit. relictis duob⁹ filiis. Hoꝝ alter noīe Morat trucidauit fratrē noīe Moſtafam ſuſceptoq; ſepti⸗ mus regno cepit oram grecie circa litora ſcithica et portionē quādā ex poloponeſſo et ſeruia ꝛ macedo nia. quo mortuo ſucceſſit ei octauus rex filius eius qui nunc īperat noīe Mehemeth. q̄ etate nr̄a cōſtā tinopolim ꝛ oīa reſidua regna integra vſq; ad lati⸗ nos mira celeritate cepit. Uno ei fere impetu vali⸗ diſſima regna cepit. Ex hiis octo duo primi nichil

de grecorum imperio cogitauerūt. Ab hic a iohan-
ne nō cōputant. ſ; ſolū reliq̄ ſex. videlicet q̄ Balipo
lim reſiduū cepit. ſecūdus Jldrin. tertius Mōſul-
man. quart⁹ Chiriſchi ogoly. quint⁹ Morat. ſextus
vero pn̄s Mehemeth. ſub cui⁹ filio q̄ nondum ē co
ronat⁹ ceſſabit turchorū imperio. ¶ Ultimo eſt no-
tandū q̄ modus quo latini de ꝓpinquo recuꝑabunt
oīa regna dicta erit triplex. Prim⁹ ex parte dei qui
hec p̄deſtinauit et cui nō poteſt reſiſti. Secūdus ex
parte humanitatis xp̄i. q̄ ꝓ ſancti petri nauicula et
latina eccl'ia orauit ne deficeret fides eius. Et quia
orō xp̄i fuit ſemꝑ exaudita. iō ſola eccleſia romana
nō declinauit ad hereſes. ſ; fidelis ꝑmanet. Et hac
de cauſa in hoc capitulo vocat latinos fideles. Am
plius elegit et p̄deſtinauit vt petrus cū ſua eccleſia
romana lapſos ⁊ perditos reſtitueret dicens. Et tu
aliq̄n cōuerſus cōfirma fratres tuos. Et iō a iohā-
ne latini appellant in hoc capitulo electi et vocati
ad bellandū ꝓ reſtitutiōe fratrū ⁊ eccleſiaꝝ ꝑditaꝝ
Tertius modus eſt ex ꝑte hoī;. Et duplex ſolet pō
ni. Prim⁹ ponit ab abbate ioachin ſuꝑ. xlix. here-
mie. vbi dr̄. Deiiciēt idumeos puuli mei. a voce rui-
ne eoꝝ cōmota eſt terra. Clamor ī mari rubro audi-
tus eſt ſic dicēs. Ecce quaſi aq̄la aſcēdet ⁊ euolabit
et expādet alas ſuas ſuꝑ boſram. Et erit cor fortiū
yſmaelitaꝝ q̄ſi mulieris ꝑturiētis vbi ait ioachin. q̄
puuli gregis xp̄i latini deſtruēt turchos. Et īꝑator
roman⁹ vſq; ad yſmaelitas penetrabit abſq; reſiſtē
tia. Et cōcludit. Ad futurū eſt inq̄t vt orīētales ex-
ercit⁹ inter ſe diffideāt. ⁊ ſub romane reipublice prī
cipe veniāt. Et allegat Sibillā ꝓ ꝯfirmatōe ſupra-
dictoꝝ. Et ita ſc̄m ioachin, diſcordia erit occaſio vt

veniant ſub xp̄ianis. Sctūs aūt norſeus pr̄iarcha anthiocen⁹. de quo aiūt armeni. ꝙ ꝓphetauit fere circa inicia maumethi dicit clariſſime. ꝙ capta con ſtātinopoli ⁊ grecia a gente yſmaelitarū ſagittaria rex eoꝝ mittet ꝑ ytaliā ⁊ latinos quoſdā legatos. q̄ occulte baptiſati aperiēt latinis modū capiēdi con ſtantinopolim. Latini vero collecto exercitu mari ⁊ terra xp̄o reſtituēt oēm greciā. traciā. aſiā. ſiriam. et alias. Et ita ſcd̄m hunc ſctm̄ virū. illi qui ſubſunt turcho dabūt viā victorie xp̄ianis. Ego autē puto vtrūqꝫ verū eſſe vt ī eis diſcordia futura ſit. ⁊ xp̄iani q̄ ſunt cū eis eoꝝ manus diſſoluāt eis rebellando et latinis ſe addēdo. Et hoc totū conſonat huic capitulo. In quo ſctūs euāgeliſta iohānes facit tria In prima parte ponit ymaginē imperii turchie. In ſecūda parte cuꝫ dicit. Quare miraris. exponit plagam europe. In tertia ponit modū et viā deſtructionis turchoꝝ. ibi. Aque quas vidiſti. Primū igitur ponit figurā turchie dicēs. Ueni o iohēs et oſtendā tibi deſtructōeꝫ turchie meretricis magne. Q ⁊ xp̄o relicto mechať cū maumetho. q̄ ſedet ſiue imperat ſup aquas multas cū qua ſimul ī fide ſunt fornicati reges ei⁹ dicēdi. et de vino ſiue ritu ꝓſtitutiōis ſue hereſis Inebriati ſunt ad lrām habitatores turchie et ſuſtulit me angelus in ſpū in deſertū. Dicit ī ſpū qꝛ nō corꝑe ſꝫ mente oſtēſum eſt ei deſertū turchie. et vidi ibi turchiā quaſi mulierē ſedentē ſup beſtiā qꝛ aderat ſepte maumethi et coccineā qꝛ vtiť ſola cede ac ſanguine chriſtianoꝝ. eratqꝫ plena manib⁹ blaſphemie heretice prauitatis. qꝛ negat xp̄ꝫ crucifixū mortuū et deū. Aſſerit circūciſionē. Negat baptiſmū et trinitatē ⁊ multas alias blaſphemias. Et

habebat capita ſeptē cornua decē. et ad lrām veſti
tur purpura coccino et inaurata eſt auro ꝛ lapidibꝰ
precioſis et margarithis. qꝛ ſunt effecti diuites ac
delicati mercatu et ꝑdiis xpianoꝝ. et habet ī manu
ſua ſiue religione poculū aureū. ꝛ eſt alchoranum.
quod quaſi diuinū venerant. et licet ab eis extime-
tur aureū tñ in reitate eſt plenū abominationibꝰ
hereſis et īmūdicia fornicatiōis et viciorū. et in frō
te hēbat ſcriptū hec eſt turchia. q̄ eſt miſtica babilō
illa mater fornicationū ꝛ abomīationū terre ſarace
nice. Ex quo ptꝫ errare ꝑdicatores illos. qui aſſerūt
antixp̄m oriundū in babilonia corporali. Sed ī mi-
ſtica ſcdm hunc locū. Quia ſicut corporalis babilo-
nia ydolatriā inducit. et dei populū captiuauit ꝛ tan
dē periit. Sic hec ſepta. chriſti blaſphemiā induxit
dei populū captiuat ꝛ tandē peribit. et vidi hanc mu
lierē turchiam ebriam de ſanguine ſanctoꝝ xpiano
rum quo ad volūtatē. et de ſanguine actualiū mar-
tyrū ieſu. quia ad lrām inebriaē actu ꝛ volūtate ſan
guine chriſtiano. et miratus ſum cū vidiſſem illā ꝓ
ſperari contra ſanctos admiratione ac dolore ma-
gno. Hec igiē eſt figura turchie. Nūc angelus ſe cō
uertit ad expoſitionē huius plage europe in hac ſe-
cūda pte capituli ita dicēs. Quare o iohēs miraris
Ego exponā tibi ſacramētū ſiue ſignificatū. Primo
mulieris et ſecūdo beſtie que portat mulierē habē
tē capita ſeptē et cornua decē. Igiē beſtia quā vidi-
ſti fuit pſona maumeth q̄ fuit ꝛ nō eſt ipē ſꝫ ſua ſe-
pta. et hec ſepta eſt aſcenſura ꝛ eleuāda ſup omīa
xpianoꝝ regna vſq̄ quo veniat in vltimā ſummā et
abyſſum pſperitatū ꝛ in interitū ibit. qꝛ xpiani eam
delebūt. Sed anteq̄ deleaē multi xpiani habitātes

terrã eoꝝ.et alii quoꝝ noĩa ab eterno nõ ſunt ſcri-
pta ĩ libro vite.vidẽtes beſtia et ſeptã maumethi.q̃
fuit et nõ eſt in tanto culmine ꝓſperitatis. cũ tanta
ignominia xp̃i admirabunt cõcludẽtes. Ergo mau
methi lex vera eſt.quã deꝰ tutat ⁊ eleuat cũ tãta xp̃i
ignominia.Et ita ꝙ plurimi negãt fidẽ vt euidẽtia
facti oſtẽdit. cũ modo ſeducant ſi fieri poteſt etiam
electi. vt ait xp̃s.Et hoc de beſtia.Nũc tibi dicã ſi-
gnificatũ mulieris turchie ebriã de ſanguine mar-
tyrũ ieſu.Hic igit o iohãnes ẽ ſenſꝰ ⁊ expoſitio mea
q̃ habet ſapiẽtiã et certitudinẽ ſine errore.Septem
capita ſunt ſeptẽ mõtes ſiue alta regna ſeptẽ euro
pe ſupra in pricipio narrata.q̃ oĩa cõſequet hec tur
chia in vltima plaga europe.Similiter ſignificãt ſe
ptẽ reges vltimos turchoꝝ q̃ conabunt capere ꝯſtã
tinopolitanũ ĩperiũ cũ dictis regnis. Sꝫ quinqꝫ pri
mi vcꝫ auxiliatoꝛ ĩperatoꝛis.Aldrin.mõſulmã.chi-
richi.ogoly.et moꝛat.pr̃ huiꝰ p̃ntis impatoꝛis ceci-
derunt a ꝓpoſito.qꝛ parũ cõſecuti ſunt.Igit quĩqꝫ
iſti ceciderũt.Unus aũt q̃ eſt p̃ſens ſextus rex me-
hemeth.eſt famoſus ille q̃ capiet cõſtãtinopolim et
oĩa regna nullo audẽte reſiſtere.Alius aũt ſeptimꝰ
rex ſucceſſoꝛ huiꝰ nondũ eſt coꝛonatꝰ.Sꝫ cũ vene-
rit ad regnũ opoꝛtebit ipm ex oꝛdinatõe diuina ma
nere modicũ tẽpus in tanta gloꝛia. Ex quo ſequit
ꝙ ſub iſto finiet europe flagellũ.Et ſub eius ſucceſ
ſoꝛe ĩcipiet xp̃ianoꝝ magna victoꝛia Et ſubdit iohã
nes.Et beſtia ſiue ſepta maumethi q̃ fuit et nõ eſt.
poꝛtat hanc mulierem.quia ſub eius religione ſunt
turchi.Et ipſa eſt octaua quo ad ritum.⁊ tamen eſt
de ſeptem regibus.quia non ſunt diſtincti ab illa le
ge cum omnes ſunt maumethiſte. Hec beſtia poſt

ſeptimum regem vadit ĩ interitum. qꝛ chꝛiſtiani eã omnino totaliter extinguent. Et decem cornua que vidiſti ſunt decem ſub reguli ponendi in decem di=ctis ꝓuinciis. Hii ſub iſto ſexto rege turchie nondũ acceperunt ꝑfecturam ſed ſub ſeptimo rege proxi=me futuro accipient actionem ꝛ ptãtem tanꝙ reges poſt beſtiam ſiue vicariũ beſtie ſoldanũ. Hii habent vnũ conſilium ꝛ voluntatẽ diſcordandi a ſeptimo re ge / et virtutẽ ſuã ꝛ ptãtem a principio tradẽt beſtie. qꝛ adherebunt ſoldano. Et ita ſm ioachin exercit⁹ orientales inter ſe diffidebunt. Pugnabunt tamẽ cum agno ſiue latio exercitu qui ſoli ſubſunt agno. Et agn⁹ exñs ĩ exercitu latino vincet illos turchos: qm̃ agnus ipſe eſt rex regũ et non turchus. Et dñs dñantium ipẽ eſt rex et non ſoldanus et decem pre dicti prefecti Milites quoq; latini qui ſunt cũ agno habent tres prerogatiuas. Prima. qꝛ ipſi ſoli ſunt vocati ad hoc belli et triumphi decus. Et ideo non potuerũt reiici a turchis ſicut predeceſſores affrici. aſiani greci tanꝙ non vocati ad triũphum / ſed ad plagam. Secũda eſt. qꝛ latini ſoli ſunt electi ad re=migandũ ꝑ hac nauicula ſctĩ petri toto orbe agita=ta. Et ideo turchi tanꝙ tyranni cedent eis ſicut ele ctis canonice ad dñium. Tertia eſt. qꝛ qui plangen di erant a beſtia ſolũ ſunt heretici ꝛ ſciſmatici. Sed latini ſemꝑ fuerunt fideles in euangelio ꝛ nõ here tici. ꝛ ideo potuerunt ſubiici a beſtia q̃ ſolum ad fla gellandas hereſes miſſa eſt. Si ergo queriẗ cauſa victorie: rñdet iohannes dicens. Quia monarchia mũdi eſt agni ꝛ nõ beſtie: ꝛ qꝛ latini milites q̄ ſunt cũ eo ſunt vocati. ſunt electi: ſunt fideles. Hoc igiẗ dictũ ſit de vltima plaga. Nunc ad tertiam capituli

partem accedamus:ĩ qua tangit victoriã ex parte humana q̃ erit diſcordia turchoꝝ et rebello xp̃iano rum exñtium ſub eis vt ſupra poſuimus. Et idcirco lr̃a ſic legatur. Et angelus michi dixit damnationẽ mulieris in hunc modum. Aque quas vidiſti ſuper quas ſedet turchia meretrix ſunt ppli ⁊ lingue⁊ gẽ tes q̃bus ĩperat. Et decẽ cornua ſunt decem reges ſiue p̃fecti futuri illoꝝ ſub ſeptimo rege Hi oẽs odi ent beſtiã fornicariam ſeptã ſuam. Prefecti quidẽ quia potius eligent xp̃ianos eam delere q̃ manere ſub ſeptimo rege: xp̃iani vero licet heretici tñ beſti am naturaliter odio habent. Et ideo facient beſtia lem illã ſeptam deſolatã ab ĩperio ⁊ nudam a dñis ⁊ manducabunt ſiue dilacerabunt et delebunt car= nes ac ſectatores eius ⁊ ip̃am ſeptã cõcremabunt igne⁊ hoĩes ⁊ ciuitates ſubiiciendo. Et qꝛ iohãnes mirabatur de tanta p̃ſperitate eoꝝ cõtra xp̃ianos. Idcirco angelus ei rñdit dicens. Hoc deꝰ ꝑmiſit o iohannes vt caſtigata hereſi orientaliũ hereticorũ. facile latinis cõſentirent ⁊ tandẽ turchis ⁊ ſarace= nis rebellando: facilem xp̃ianis victoriam miniſtra rent. Et idcirco ſic legat̃ lr̃a. Deus inſpirauit ĩ cor= da eoꝝ orientaliũ vt ſuũ ĩperiũ dent beſtie. Et ſubii ciant ſe ei ſine reſiſtentia: et facient quod beſtie pla cẽt ſtatim tradẽdo ciuitates ⁊ regna: vt cõſumant̃ ⁊ cõpleant̃ v̾ba ⁊ ordinatio dei de caſtigãdis here= ſibus vſq; ad ſeptimũ turchie regẽ. et mulier quam vidiſti. ipſa eſt ciuitas ſiue ſocietas turchomãnorũ q̃ habet regnũ et ĩperium ſup reges ⁊ prefectos di ctos europe. Hec de littera capituli.

¶ Dubium de monarchia ponti ficis maximi.

D Ubitatur. An agnus et vicarius eius põtifex maxim⁹ ſit iure diuĩo rex regũ/ ſiue monarcha tp̃alis hui⁹ mũdi. ⁊ videtur ꝙ non his rõnib⁹. Primo q2 oĩs monarcha tp̃alis defenſat ſuã monarchiã Sed xp̃s eum tp̃aliter nõ defenſat/ ĩmo vt euidentia declarat/ poti⁹ flagellat et minuit. ergo non habet monarchiã ĩ hoc mundo tp̃alẽ. Et cõfirmat̃ dicto xp̃i iohãnis. xix. ca. dicentis ad pylatũ. Regnũ meũ nõ eſt de hoc mũdo monarchia tp̃alis ẽ de ĩ hoc mũdo. Ergo ius monarchie xp̃i nõ ẽ ĩ hoc mũdo ſ3 expectat̃ ĩ alio. Ad hoc firmiſſime tenẽtes rñdem⁹ ꝙ nedũ ĩ fut̃o ſeculo: ſ3 ẽt ĩ pñte xp̃us ſolus h3 monarchiam iuridicam. et hoc primo declaratur ex ſecundo cepitulo danielis vbi dicitur. ꝙ lapis abſciſus de monte ſine manib⁹ qui eſt xp̃us confregit ſtatuã/ ⁊ ipſe factus eſt mõs magnus et ĩpleuit vniuerſam terrã. Sed ibi ad litteram loq̃tur angelus de ſucceſſione monarchiarũ mundi. et lapis replet celum et terram vniuerſam. Ergo monarchia chriſti vniuerſalis eſt nedum celeſtis ſed temporalis. Et confirmatur per exponendi danielis modum ſic ibi dicentis: In diebus autem regnorum illorum ſcilicet ſubiectorum romanis. ſuſcitabit deus celi regnum videlicet chriſtianorum. vt omnes catholici exponunt de quo regno ſic dicit ſtatim. Regnum illud nõ diſſipabitur et alteri populo non tradetur. ſed comminuet / et conſumet vniuerſa regna / ipſum autem ſtabit in eternum. ex qua auctoritate hoc colligit̃. Omne regnum quod poteſt impugnari et affligi temporalit̃ ſed non deleri. eſt regnũ temporale. Quia regnum in alia vita nec impugnari poteſt nec affligi. Sed

regnum xp̄i poteſt affligi temporaliter et impugna
ri a beſtia ſed non deleri vt patet ex dicta auctorita
te. et ex ſeptimo capitulo eiuſdem danielis: et in to
to libro huius apocalipſis. Ergo xp̄i monarchia eſt
etiam temporalis: que licet ſit impugnata et affli-
cta ſub ſeptem ſigillis. et ſeptē tubis. et ſeptē phia
lis/tamen eius iuriſdictio non tradetur a deo alte-
ri populo. vt ait daniel. ii. capitulo. ſed tandem au-
feret a beſtia omne regnū quod eſt ſubter oīe celū
et dabit populo xp̄iano. vt ait idem. vii. ca. Et ita re
gnum tēporale xp̄i diſſipabit oīa alia regna et ip̄m
ſtabit in eternū. quia oīa terminabūtur regna. So
lum aūt xp̄ianoꝝ regnū ſtabit. Quia neqꝫ ī preſen
ti neqꝫ in futuro huius regni erit finis. vt dixit an-
gelus ad mariam. Luce. i. c. Et confirmatur qꝛ Da
niel. vii. c. vt ibi declarabimus circa finem ad lr̄am
loqtur de maumeth. Qui loquitur cōtra excelſum
ſermones: et putauit poſſe mutare leges xp̄i in al-
choranum ⁊ tempora ab anno ſalutis voluit muta-
ri ab annis maumethi et ſibi intitulari. vbi duo ha
bemus. Primum ꝙ auferatur regnuꝫ a beſtia ⁊ da
bitur populo ſanctoꝝ. Sed regnū quod iudiciū dei
auferet a beſtia eſt temporalis eius monarchia. Er
go xp̄s et vicarius eius pontifex maximus ſunt di
uino iure tp̄ales monarche. Aliud dr̄ ꝙ populo cri
ſtiano dabitur magnitudo regni q̄ eſt ſubter omne
celum. Sed ſubter oīe celū non eſt niſi tp̄s. Ergo
xp̄i monarchia eſt tp̄alis etiam in hoc ſeculo. Et cō
ſonat huic dictū xp̄i. Math. vltimo. Data eſt inqt
michi oīs poteſtas in celo et in terra. Sed oīs po-
teſtas eſt vniuerſalis monarchia. Quia ſacramen-
torum non eſt oīs poteſtas. Ergo xp̄o ⁊ vicario ei⁹

data eſt monarchia. Nedum celeſtis ſed etiã terreſtris. Atq̃ ita agnus cũ populo latino vt ait hic iohannes pugnabit temporaliter cũ beſtia et ſaracenis. et agnus vincet illos. q2 iure diuino ſoli ſibi eſt tradita vniuerſalis monarchia. et eſt ſolus rex regũ ⁊ dñs dñantiũ. Et latini q̃ ſunt cũ eo ſũt vocati ad bellandũ: et electi ad regnandum vniuerſaliter: et fideles ad conſeruandã euangelii monarchiam. O q̃ta erit gloria latinoꝝ. Certe ipi ſoli ſũt enoch et helias reſeruati ad pugnandũ cõtra antixp̃m et felices victores. Ad rõnem dicim⁹ ꝙ illud non ẽ defenſare et minuere; aliud emẽdare et corrigere. Negamus igr̃ ꝙ xp̃s non defenſauerit eccliam ſuam aut diminuerit: ſed bene in his flagellis ꝑmiſit partes eccleſie leproſas et hereticas atq̃ ſciſmaticas flagellari. Hoc autem nõ eſt ius ſuũ nõ defenſare/ aut de iure ſue monarchie minuere: ſed ſolũ langui de parti occurrere atq̃ mederi per illas medicinas ⁊ media tyrãnica beſtie q̃ ſua ſapientia nouit meli⁹ expedire. Ad ſcdãm rõnem dicim⁹ cũ auguſtino ſuper illo v̈bo xp̃i. Ego nõ ſum de hoc mundo. Aliud inquit eſt eſſe de hoc mũdo et hinc. aliud aũt eſſe in hoc mũdo et hic. Eſſe eñ de hoc mundo eſt habere iura ſua a mũdo et more mundi. At xp̃s nõ habuit ius ſui regni a mundo ſed a deo ꝑmittẽte ꝑ ſcripturas danielis ⁊ angeli. ꝙ ſue monarchie nõ erit finis ſicut p̃cedẽtes. Silr̃ nõ acq̃ſiuit eã more mũdi militum multitudine et armis/ ſed miraculis et morte vicit vt expoſuim⁹ ſuꝑ ſecũdo Yſaie ꝓphete dicentis de meſſie militib⁹. Cõuertent gladios ſuos ĩ vomeres ⁊ lanceas ſuas ĩ falces. Non leuabit vltra gens aplica cõtra gentẽ gladiũ. Et hoc eſt ꝙ xp̃s negat

pylato regnū ſuū eſſe hic et in hoc mūdo: ſed nō eē hinc et de hoc mundo dicens. Si regnū meū eēt de hoc mūdo: miniſtri mei vtiqꝫ armis more mūdi decertarent vt non traderer iudeis. Nunc aūt regnuꝫ meum non eſt hinc. Hoc loci ſurgit dubitatio. Si regnū xp̄i non armis acqritur Quō iohannes euangeliſta in ſequentibꝰ capitulis ponit latinos acquiſituros vniuerſalē beſtie monarchiā pugnis bellis et armis. Et reſpōdemus ꝙ latinus exercitꝰ licet vſurus ſit armis. tñ magis erunt ꝓ ſigno ꝙ̄ effectu. qꝛ illa arma nichil valebunt contra tantā ſaracenoꝛuꝫ potentiā et exercitus. Sicut nec arma petri nichil valuerunt niſi ad abſciſionem auricule. Sed accident multa miracula et diuine v̾tutes: qbus territi infideles ſubiugabunt. Nam vt ait apoſtolus pꝛime ad theſſalo. vltimo. Dñs ieſus interficiet ipſum ſpiritu oꝛis ſui. Et hoc idem aſſerit yſayas. xi. capitu. vbi ibi ad lr̄am expoſuimus. Ergo in armis latinorum non operabit vis armoꝛum quā turchi non trepidabant ſed ſpūs ieſu miraculoſus. Et ideo iohannes cū hic dicit ꝙ vocati electi ad fideles latini pugnabunt. Non dicit arma eoꝝ ſed agnus vincet illos qm̄ rex regum eſt. Et hec de littera capituli. Ex his multa digniſſima memoꝛatu occurrunt. ¶ Primum eſt ꝙ ius omnium monarchiaꝝ a ſolo deo eſt. Hoc pꝫ danielis. iiii. capitulo. quādo nabuchodonoſoꝛ dictum eſt Scias ꝙ excelſus dñatur ī regno hominum et cuicunqꝫ voluerit dabit illud. ¶ Secundum eſt ꝙ ſole qnqꝫ monarchie ſunt a iure diuīo. ſꝫ caldea. pſa. greca. romana. xp̄iana. quaꝝ qtuoꝛ pꝛime ad tempus conceſſe fuerunt a deo. vltima vero ſtabit in eternum, et ius eius alteri populo non tra

detur. Hoc ꝓbatur danielis.ii.ꝛ.vii.capitulis ꝛ Lu ce.i. ¶ Tertium eſt ꝙ oēs alie dñatiões his nō ſub iecte tyrannice erant et permiſſiue. Et rō eſt iob.qꝛ deus non facit regnare ypocritā ſiue tyrannū con⸗ tra inſtituta a ſe dñia.niſi ꝑpt̄ pctā popu li. ¶ Quar tum eſt. ꝙ verus monarcha eſt pontifex maximus. Ratio qꝛ ei ſoli delegata ē vniuerſalis xp̄i poteſtas non ſolū ligandi et ſoluendi: ſed ꝛ ī fide cōfirmādi et oēs oues ꝛ agnos tp̄aliter paſcendi. vt patet ex euangeliis. ¶ Quintū eſt ꝙ ꝓhibitiones duas xp̄s in paſſione reuocauit et in reſurrectione. Prima ꝓ hibitio fuit ne irent ad p̄dicandū ſamaritanis ꝛ pa ganis. Sed ſolū ouibus iſrael ī reſurrectione hanc relaxauit ꝓpter ꝓmulgationē euangelii dicens. Eū tes in mundū vniuerſum p̄dicate euangeliū oī crea ture. Secunda ꝓhibitio fuit de pecuniis non portā dis et gladiis. Quia cū iudeis predicarēt ab eis re cipiebantur. Sed qꝛ futurum erat dominiū mundi in eis et ſucceſſoribus. Idcirco in paſſione ius illud abrogauit et aliud ꝓ futura monarchia condidit di cēs. Qñ miſi vos ſine ſacculo ꝛ pera ꝛ calciamentis nichil vobis defuit. Sꝫ nūc q̄ hꝫ ſacculū tollat ſilr̄ ꝛ perā Et q̄ nō hꝫ arma vēdat tunicā ꝛ emat gladiū. ¶ Sextū eſt ꝙ abſq₃ voluntate ſenat⁹ ꝛ ppli roma ni cōſtantin⁹ debuit reſignare īperiū ſiluestro. Hoc pꝫ.qꝛ iā ad xp̄m erat deuoluta monarchia iure diui no. Qd̄ aūt eſt de iure diuīo abſq₃ ſenatucōſulto de buit fieri ¶ Septimū ē ꝙ ſilueſter īperii glīaꝫ ſuſci pere potuit a ꝯſtantino: ꝛ btūs ſixt⁹ potuit theſau⸗ ros īperii a philippo īperatoꝛe ſuſcipe ꝛ theſauros eccliē appellare Rō q̄ p̄t monarchiā ſuſcipe iure di uino. pōt ꝛ ei⁹ ānexa ſuſcipe eodē iure potiſſime cū

xp̄s relaxauerit ius non vtendi pecuniis et armis?
¶ Octauū eſt q̄ beat⁹ laurentius martyr iuito īpe
ratore decio dictos theſauros potuit dare paupib⁹
Ratio theſauri non erant tyranni ſed monarche ve
ri. At verus monarcha erat ſextus pontifex vrbis
iure diuino: et decius erat ex cōſeq̄nti tyrānus. Et
idcirco beat⁹ laurentius nec dici nec eē potuit fur ꝛ
raptor ¶ Nonū eſt q̄ ceſar ꝛ primogenit⁹ ecclie īpe
rator ille eſt quē vicarius agni ceſarē inſtituit defen
ſorem monarchie. ¶ Ultimo ſeq̄tur q̄ q̄ xp̄i vica-
rio cōtradicūt/ſiue ceſares/ſiue reges ac pricipes:
ꝛ potentatus ſtatim iure diuino tyranni efficiuntur
ſuntq̄ magis ſub beſtie maumethane tyrannide q̄
ſub iuridica diuina monarchia īmaculati agni Hec
igitur hactenus dicta ſunt.

¶ Cp̄m decimūoctauū q̄ omnia ſupradicta regna
et prouincias / et plura alia conſequentur latini in
prima victoria.

Poſt hec vidi aliū angelū deſcendentē de
celo ꝛc. Notandū eſt i primis q̄ q̄ dē refe
runt hanc victoriā ad tp̄s Gotfridi. Sed
vt dicit nicola⁹ de lyra ſup. xx. cp̄o ea q̄ dicunt i hoc
cp̄o vſq̄ ad finem libri nondum ſunt completa. Et
hoc eſt verum. Nam q̄ ſequunt ſunt futura poſt vlti
mam europe plagam et ad dānationem turchie. vt
patet ex duobus precedentibus capitulis. Et ī prin
cipio huius ponitur nota temporalis ordinis dicēs
Poſt hec vidi. Sed victoria gotfridi non fuit poſt
vltimam plagam ſeptē regnorum europe ꝛ deſtru
ctionem turchie. quia ab illa victoria vſq̄ nunc tur
chia ſua initia habuit et crementum vt videmus.
Igitur hoc capitulum tractat non de Gotfridi vi-

ctoria preterita. ſed de proxime futura chriſtianorum militia ſub ſeptimo rege turchie ſupradicto. Secũdo eſt ſciendũ q angeli ſcti incitant eos quos cuſtodiũt ad bonum ſemp vt dicit beat⁹ thomas in pria parte ſue ſumme. Et incitãt ad tria bona. Primo ad mundas ꝛ ſctãs cogitatiões. Secũdo ad ſãcta opera. Tertio ꝓhibent iuxta poſſe ne illudant a demonibus. Cũq creuerint iniqtates hoim vt nõ audiant angelos. tũc hoies ſunt pleni malaꝝ cogitationũ. maloꝝ operũ et habitatõis demonioꝝ. et tũc dicunt iniquitates cõplete. Derelicta vero cuſtodia angelica fiunt punitões inſtantanee qualis narrat punitio monarchie caldaice ſub Balthaſar. danielis. v. capitulo. Unde de ſubito ei⁹ iudicio dixerunt angeli. Hieremie. li. capi. Curauim⁹ babilonem ꝛ nõ eſt curata derelinquam⁹ ergo eam. qm̃ ꝑuenit vſq ad celũ iudiciũ ei⁹. Btũs em̃ hieronim⁹ hoc totum de cuſtodia exponit angelica. Jubet inquit de⁹ angelis vt reſinã et medicinã hoibus ꝛ regnis afferãt voluntq ea curare. Quorũ cõſiliis ſi nõ acquieſcimus. aiunt. Quod in nobis eſt fecim⁹. Curauimus babilonẽ et nõ eſt ſanata. qꝛ contumax eſt. Derelinquamus ergo eã et abeam⁹ in terrã nr̃am ad referendũ deo. Tũc iſta diſceſſio vtiq eſt irreuocabilis condẽnatio. Ultimo ſciendũ eſt. q ſicut babilon corporalis ſtatim condẽnata eſt ſub Balthaſar ei⁹ ĩglorioſo pacifico et vltimo rege. condẽnente dei vaſa ꝛ captiuãte dei populũ ita miſtica babilon turchoꝝ ſaracenorũ ſubito iuſtoq dei iudicio corruet ſub proxime futuro ſeptimo et vltimo glorioſo eorum rege tenente xp̃ianos et eorum regna captiua. ꝛ prophanante dei et chriſti ſacra. Que omnia ſanctus Iohã

nes euãgeliſta in hoc capitulo explicat᷑. In quo pri
cipaliter facit duo. Primo innuit victoriã terreſtrē
et maritimã cõtra turchos ⁊ ſiros. Secũdo ponit vi
ctoriã maritimã contra paleſtinos ⁊ ſoldanũ. ibi Et
ſuſtulit vnus angelus fortis. Circa primũ ponit ele
ctionē principis militie prime. ⁊ ſecũdo ponit cõtra
ſeracenos ⁊ turchos tres ſentētias ſcꝫ. diuinam hu
manã et executiuã. Partes patebũt ĩ legēdo. Pri
mo igit᷑ dicit ꝙ facta vltima plaga europe. et coro-
nato ſeptimo vltimoqꝫ turchoꝝ rege ꝑ diſcordiam
eliget᷑ ab eccleſia latinus princeps pro terreſtri ac
maritima expeditiõe cõtra turchos. Sic igit᷑ legat᷑
lr̃a. Poſt hec que p̃dixi de vltima europe plaga et
diſcidio turchoꝝ ſub ſeptimo rege futuro. vidi aliũ
angelũ qui erit princeps latinꝰ diſcēdentē de celo ec
cleſie. Quia ab eccl̃ia iuridice inſtituet᷑ imꝑator cõ
ſtantinopolitanꝰ. Ideo ſequitur. Habentē ptãtem
magnã imperii oriētis. Et terra europe obſcurata ⁊
captiuata a turchis illuminata eſt a gl̃ia ciꝰ. qꝛ vo-
lante fama ꝙ cõſtantinopolitanꝰ imꝑator eſt inſti-
tutus oẽs oriẽtales xp̄iani vires ⁊ lumē recipient ip
ſum auidiſſime vt meſſiam expectãtes. Puto ꝙ la
tina eccl̃ia inſtituēte imperatorē oriētis. oẽs p̃para
bunt᷑ ad ſubiectionē romane eccl̃e q̃ primo diſceſſe
runt ab ea. Deinde ponunt᷑ cõtra eos tres dicte ſen
tentie. Quarũ prima eſt diuina. Nã angelus cuſtos
huius imꝑatoris iubebit angelis turchoꝝ vt relicta
cuſtodia eoꝝ. liberũ xp̄iano imꝑatori dñium donēt.
Angeli eĩ ſcti pugnãt ꝑ dominio eoꝝ quos cuſtodi
unt vt pꝫ danielis. x. ca. Dicunt᷑ aũt pugnare inq̃tũ
diuino iudicio ⁊ examini referũt merita hoĩm repu
gnãtia. vt ait btũs thomas pria pte q. c. xiii. Et q̃a

ſub p̄dicto ſeptīo rege: erit turchoꝝ cōpleta iniqui-
tas. idcirco angel⁹ latinoꝝ explicabit custodie tur-
choꝝ diuinā ſniam ſic dicēs in lr̄a. Et angel⁹ latini
pricipis clamauit aliis āgelis turchoꝝ dicēs. De re
linq̄tate turchoꝝ defēſionē. q2 a deo exit hec ſnia.
Cecidit. i. cadit babilō miſtica a cōſecutis victoriis.
cadat a dn̄o. ⁊ angeloꝝ cuſtodia q̄ fauebat eis. Et
ſubdit ꝙ diſcedēte āgeloꝝ cuſtodia facta ē hītatio
demonioꝝ eos deludentiū. facta eſt cuſtodia om̄is
ſp̄us ſiue cogitatiōis īmūde. Tertio facta ē habitio
oīs volucris ſiue opatiōis īmūde ⁊ odibilis. q2 om̄s
gētes ſaracenice biberūt ⁊ opati ſunt īmunda cōtra
deū et naturā et inebriati ſunt viciis. ⁊ fornicatōis
ei⁹ lege ꝯtra quā eſt ira dei. Reges quoqꝫ eoꝝ q̄ na
turali rōne debuiſſent illā legē hr̄e ſuſpectā ipi ecō
tra cū illa licētioſe fornicati ſūt ī oī gn̄e vicii. Et ſub
ptextu ipius ſpurciſſime legis facti ſūt diuites mer
catores de ꝟtute ſiue iiuſta rapina diuitiaꝝ ei⁹ abla
tarū ab īperio agni. Hec igiꝛ eſt pria ſnīa vt qm̄ cō
plete ſunt turchorū iniq̄tates. angeli cuſtodes eos
relīquēt ſubiciēdos a xp̄ianis. ⁊ illudēdos a demo
nib⁹. Et hec ſnia erit inuiſibilis ſiue īaudibilis Se
cunda erit hūana audibilis. q2 videꝛ xp̄ianis mer-
catorib⁹ ab eis diſcedere. et ceteris remanētib⁹ in-
ſpirabitur rebellare. ⁊ latinis ſe adiūgere. vt turchi
ſtatim territi ⁊ attoniti. fugā poti⁹ ꝙ̄ reſiſtentiā me
ditenꝛ. Ergo ita legaꝛ lr̄a. Et audiui aliā vocē dicē-
tē de celo ecclie. q2 pontifex et princeps futurus. in
ducēt xp̄ianos exiſtentes ſub turchis ad rebellionē
et mercatorib⁹ phibebūt cōmercia cū eis dicentes
exite de turchie obediētia popule me⁹ xp̄iane. et ne
de plagis eius accipiatis a nobis ſi participes eorū

vos inueniam⁹. Sciatis ꝙ deus vltoꝛ eſt nobiſcum qꝛ pctã infidelitatis et blaſphemie. Sodomie, foꝛ⸗nicatiõis et homicidioꝝ turchoꝝ ꝑuenerũt vſqꝫ ad celũ añ deũ. qui nõ diſſimulare ſed vlciſci pergit cõtra oẽs turchoꝝ iniq̃tates. Et hec eſt ſecũda ſentẽtia. Tertia eſt executiua. Nã ꝓſpere agentibus xp̃ianis ita inſpirabit a deo contra turchos ac ita facient. O xp̃iani exequamini cõtra turchos ſicut ⁊ ipſi vt pꝛo ſanguine et inſidiis, ſic reddatis illis ſanguinẽ et inſidias. Reddite illi ac duplicate mala. ſcd̃m ꝙ ipſi vobis fecerunt. Quia ſi a vobis tulerũt ſeptẽ regna vos afferte ab eis quattuoꝛdecim. Si vobis tulerunt decẽ ꝓuincias, vos in hac pꝛĩa victoꝛia auferte viginti ab aſia et armenia vſqꝫ paleſtinã. ⁊ qꝛ cõputando ad cõſtãtinopoli vſqꝫ hieroſolimã ſunt viginti ꝓuincie et quattuoꝛdecim regna. Videt̃ ꝙ in hac pꝛima victoꝛia latini cõtinue ꝓſequant̃ vſqꝫ hieroſolimã et terminos egypti. Sequit̃ lr̃a. In poculo quo miſcuit vobis miſcete illi duplum. qꝛ ſi illi a vobis abſtulerũt ſolũ feminas vos ſine diſcrimine capite feminas ⁊ viros. Quantũ in templis ⁊ cerimoniis ſe gloꝛificauit et fuit in feminarũ deliciis tãtum date ei toꝛmentũ et luctũ. nõ ꝑmittendo ꝙ in veſtris ciuitatib⁹ poſſint cõtrahere connubia. aut habere tẽpla ⁊ mulieres niſi ſint xp̃iani. quod erit eis ad maximũ toꝛmentũ et luctũ. Et hec eſt tertia ſententia cõtra eos. Nũc quarto loco q̃ facile ruat oĩs turchia: ⁊ alie ſaracenice natiões dicte. Ita exꝓꝛimit dicẽs. hec pꝛimũ quod ſicut olim Balthaſar monarcha babilonicus ſupbia elatus nõ dubitauit de Ciro et Dario obſidẽtib⁹ babiloniã. Sed deſpiciẽs eos vacabat diuine iniurie ac cõuiuiis, vt habe

tur danielis.v.ca. Ita ſeptimus rex turchie ſupbia potētie elat⁹ nō dubitabit de exercitu xpianoꝝ. ſed ſtudebit ſuis deliciis cū iniuria xpī. Et ſicut Balthaſar eadē nocte iterfect⁹ eſt. et monarchia trāſlata eſt ad perſas. Ita ille ceſſabit et ei⁹ imperia venięt in manus xpianiſſimi principis. Et tertio ſicut ille nullū adiutorē. ſic iſte nullū reperiet ſuffragatorem Et hec tangit btūs iohēs primo de ſua temeraria ⁊ elata ſecularitate ſic ait. Quia turchia dicit i corde ſuo elato. Ego turchia ſedeo regina ⁊ dn̄a imperii romani cōſtantinopolitani. Nec ſum vidua principib⁹ et exercitib⁹ ad mei ſecuritatē. et nō video luctū depoſitiōis mee. cū me nemo ſit fortior. Et idcirco ſecūdo loco rn̄dit de ſubita ei⁹ ruina dicens: ymo eo fortior eſt xp̄s. a quo in vno die ſiue in vno breui tp̄e venient eius plage. qr deponet a tanto imperio et ita luctū videbit. Similiter plaga ei dabit a xp̄o famis ſiue ſuitutis. qr a regni ſolio cadet ad ſeruitutis opprobriū. Plaga quoqꝫ erit ei mors totius exercitus ⁊ p̄ſidia ei⁹ igni cōburent. Tertio ꝙ ex tam ſubita xpianoꝝ victoria. Alii ſaraceni territi lugebūt. nec audebūt ei auxilia ferre. Et qr lr̄a eſt planiſſima. idcirco eā ſub breuitate legem⁹. Prio reges ſaracenoꝝ vidētes fumū ſiue nūcios incēdii turchie. nō auxiliari audebūt. ſꝫ ſtabūt alōge propter timorē exercituū flētes ⁊ dicētes. Ve ve babilon illa ſiue turchia magna ⁊ fortis. qm̄ vna hora venit ſentētia ⁊ iudicii dei cōtra te. Similiter mercatores ſaracenoꝝ. q̄ a diuerſis partib⁹ orbis fuerunt aromata. et alia venalia in aſiā ⁊ cōſtantinopolī p xpianis cū qb⁹ modo lucrant. nō audebūt eis ſuccurrere, et ſtabunt alonge territi ſicut p̄dicti reges

ugentes ac dicẽtes. Ve ve ciuitas illa magna ipe-
rii turchoꝝ. que amicta erat nr̃a mercatura byſſo ⁊
purpura et lapidib⁹ precioſis. qm̃ vna hora deſtitu
te ſunt tante diuitie. Ultimo nõ poterit habere au-
xiliũ per mare. q2 oẽs inſtitores q̃ mare nauigant vi
dentes locum et exercitum incẽdentes turchiã ſta-
bunt alonge. ſicut et reges et mercatores ſaraceni
lugentes et dicẽtes. Ve ve ciuitas ſiue dominatio il
la magna turchoꝝ in qua naute locupletabant. qm̃
vna hora deſolata eſt. Et ſicut dolor ac terror maxi
mus inuadet ſaracenos ſic oẽs xp̃ianos complebit
leticia ⁊ audacia. Et ideo ſubdit noſter euangeliſta
Celi qui ſunt prelati ecclĩe ⁊ principes xp̃iani exul-
tent cõtra turchiam. q̃ ipſi p̃ſidebũt ei. Et exultent
ſancti apoſtoli ſiue cp̃i ⁊ predicatores ſimiliter ⁊ ſan
cti pphete ſiue doctores q̃ pphetas exponũt dicen
tes xp̃i monarchiam impleturã vniuerſam terrã de
uicta beſtia. qm̃ de⁹ vidictã fecit de illa ſcd̃m iudi-
cium ſiue ſententiã veram predictã a daniele in fine
vii. capituli. Et hec eſt prima pars hui⁹ capituli de vi
ctoria terreſtri. Sequit apl̃us dicens in ſecũda par
te. Et ſuſtulit. ⁊c. In qua ponit quomõ capta grecia
aſia et huius expeditionẽ maritimã contra egyptũ
inſtituẽt ⁊ vincent chriſtiani et nõ permittent ſara-
cenos habere cõnubia. templa militiam et artes.
Sed ſolum ſeruire. Et ſic legitur littera. Et vn⁹ an-
gelus ſiue princeps chriſtianus ſuſtulit lapidem mo
larem. id eſt exercitũ durum fortem maritimũ cui⁹
nauigia ad modum mole vndiq3 voluent et miſit il
lum exercitum in mare ſiue claſſem maritimam di-
cens: Hoc impetu maritimo mittetur babilon ſiue
egyptus que eſt alia babilon miſtica in mare, quia

a maritima claſſe capietur ꝛ ſuffocabitur. Et nõ inuenietur vltra in ea vox leticie ſaracenorum. qꝛ non permittẽtur aliqua leto habere. ſicut fuit factũ ſub Gotfrido. Et xp̃iani deponent ꝑpetuo officiales et dños qui vtuntur muſicis. cythara. tibia. muſica. et tuba. Similiter nõ ꝑmittentur exercere alia liberorũ opera. Et ita nõ inuenieť in ea amplius artifex ſaracenus. Et nõ permittẽt xp̃iani ꝙ habeant tẽpla. ĩ quib⁹ mola eoꝝ ſiue ſacerdos ad modũ mole circũuoluatur vociferans noctu vt coeant et multiplicent populũ maumethi. Nec ꝙ accidant lucernas in templis vt modo faciunt. qꝛ xp̃iani nedum nomẽ maumethi ſed religionẽ extirpabũt de locis illis ac memoriã delebunt. Similiter ſponſi et ſponſe non audientur in hiis locis non ꝑmittent ſaracenos cõtra here. Si vero queris cauſam tã ſubite deſtructiõis rñdit dicẽs. Qꝛ pĩcipes ſaraceni erãt mercatores xp̃ianoꝝ. ꝛ cõtra ius eos vendebãt et emebãt. Item qꝛ oẽs ſaracenice gentes errauerũt in vereficiis et erroribus egypti ſiue ſoldani qui eſt papa eoꝝ. Poſtremo ſoldanus incitat ſaracenos cõtra xp̃ianos. Et ideo in egypto principaliter inuẽta eſt cauſa ſanguinis ꝓphetarum ſiue doctorum ſanctoꝝ xp̃ianoꝝ qui interfecti fuerunt. Qui ſcðm iohannem continue clamant. Uindica ſanguinem noſtrum deus noſter hiis reſponſum eſt. Adhuc expectate modicum modicum tempus donec ſub vltima plaga impleatur numerus fratrum chriſtianorum predeſtinatus Et quia nunc impletur ſub vltima plaga. Ergo ſeq̃tur ſanguinis totius xp̃ianitatis diuina vltio et impleatur promiſſio chriſtiani et vniuerſalis imperii deuicta beſtia.

¶ Capitulũ.xix. q̄ egyptus et arabia cũ mecha et oſſibus maledicti maumethi capienda ſunt a chriſtianis. Et eccleſia om̄is reuniēda.

Poſt hec audiui.rc. Pro expoſitiōe capituli p̄mitenda ſunt aliqua. Primũ eſt ſm Nicolaũ de lira q hoc capitulũ non poteſt intelligi de balduino ſucceſſore Gotfridi vt quidā expoſuerũt. Ratio eſt.q2 homo purus non eſt verbũ dei Sz capitaneus hui⁹ militie eſt verbũ dei. vt dicitur in lra. Vñ non poteſt intelligi de Balduino. Hic bene dicit. q nō intelligit de Balduino. Nō tamē ratio dicta cōuincit q2 licet hoīes nō dicant in ſcriptura deus et verbũ eſſencialiter.dicunt tñ nuncupatiue in quantũ ſunt deputati ad opera diuina. Unde exodi vii.capitulo.dixit deus ad moyſem. Ego dedi te deum pharaoni.z ſimiliter in hoc capitulo. Princeps future hui⁹ victorie magne dicit verbũ dei.et rex regum nũcupatiue.q2 deputabit ad opus verbũ dei. et reſtitutionē monarchie ipſius. et in iſto relucebit efficacius hoc opus q̄ in p̄cedētib⁹ principibus Ratio vero que cōuincit. q nō intelligat de Balduino eſt.q2vt ipſe poſt dicit oēs illi fuerũt ante vltimā plagam europe. Hec aũt ſunt futura poſt vltimā plagā et primas victorias. Secũdo notandũ eſt. quod diximus ſuper capitulo.xxxiiii.z lxiii. Iſaye. De mente catholicorũ et hebreorũ. Quia illa duo capitula et ſi miſtice z allegorice poſſunt aliter exponi.tñ ad lram nō intelligunt niſi de cede maxima ſaracenorũ fienda in arabia. De qua loquit capitulũ.xxxiiii dicens. Uictima eñi dñi in boſra et interfectio magna in terra edom. Et quia eorũ aſperget veſtimēta chriſtianorũ et principis noſtri.ideo in.lxiii.capi-

tulo ſit. Quis eſt iſte qui venit de edom tinctis veſti
bus de boſra. Hec enī non poſſunt ad lr̄am intelli-
gi de alia re q̄ futuro meſſie triūpho vt diffuſe atq̃
clariſſime ſcripſimus ī expoſitiōe noſtra magna ſu
per Iſaiam ꝓphetam: quā appellamus ſenſum lr̄a-
lem viterbienſem. ſecuti doctores hebreos. ⁊ q̄ plu
rimos catholicos. Et hanc cedem atq̃ victoriā ſan
ctus euangeliſta deſcribit atq̃ predicit in capitulo
iſto. in quo facit duo. q2 in prima parte capituli po
nit vnionem futurā oīm eccliaꝝ mundi ſub romano
pontifice. Secundo exprimitur triūphus maxim⁹
ecclie vnite: qui fiet cū maxima ſaracenorū cede in
boſra ibi. Et vidi celū apertū. In prima capituli par
te ponit nuncios ⁊ vnionē vniuerſalem. Secūdo fe-
ſtum vnionis. Tertio btitudo ⁊ felicitas illi⁹ tēpo-
ris deſcribitur. Partes patebunt ī legēdo q̄ xp̄ia
ni ſcti habita victoria p̄cedētis capituli. mittent ad
oēs xp̄ianos orbis catholicos ac hereticos ⁊ ſciſma
ticos ſuadētes vt velint eccliam vniri ſub vno pa-
ſtore xp̄o ⁊ pōtifice romano/cui de⁹ tantā victoriaꝫ
dedit. Qui a deo īſpirati vnanimes ſubſcribēt vnio
nem et obedientiā/ſiue hoc fiat p̱ ſimplicē intima-
tionem ſiue p̱ conuentū ad cōſiliū aliquod orienta
le poſt victoriā primā. Et lr̄a ita eſt legēda. Poſt ſu
pradictos triūphos audiui vocē ſuaſiuā nō īperati
uam | tubaꝝ ſiue nuncioꝝ multoꝝ ī celo ecclie diſcur
rentium. Et ſciſmaticis hereticiſq̃ orientalibus di
centium alleluya. Quod ī latino ſonat. ſit laus deo
noſtro. Jō ſubdit quaſi exponēs. Laus deo de tan
ta victoria: ſit deo glia de vnione fiēda. Sic Xtus de
vnita nō diuiſa ecclia. quaſi dicēt. O q̄ iā flagellati
fuiſtis ob hereſes vnanimi nobiſcū. Nā vidiſtis iudi

cia eius vera de meretrice magna ſepta turchoꝝ et ſaracenoꝝ que corrupit mundum in pſtitutionibus ſuis. ⁊ vindicauit ſanguinē ſanctoꝝ xp̄ianoꝝ de manibus eius. Et iteꝝ dixerunt vt ſupra alleluya. Forte q̄ pigritantibus orientalibus eccleſiis. iteruȝ ac ſepe latini repetent Nam in euangelio de nuptiis filii regis. primo inuitati neglexerunt venire. Sed cōpulſi aſſidua monitione latinoꝝ reiterantium alleluya intrabunt ad nuptias. Ad lr̄am em̄ hoc euangelium nuptiaꝝ ſe exponi debet ⁊ non aliter vt pbabimus: ſi quandoq̄ xp̄us conceſſerit exponere euāgelia ad lr̄am: relictis aliis ſenſibus miſticis. Et cū intrabunt omnes eccleſie ad hoc vinonis conuiuiuȝ fumus iſte atq̄ effectus vnionis aſcendet atq̄ augebitur continue vſq̄ ad finem mundi. et nō redibunt ad vomitū. vt olim greci ſub eugenio quarto fecerunt poſt conſilium florentinū. Et qꝛ tunc nō ſolum greci ſed totus orbis reunietur. Ideo iohānes ſubdit. Et ō quattuor animalia ⁊ vigintiquattuor ſeniores qui vniuerſam eccliam ſignificāt vt declarauimus primo capi. primi tractatus. Oēs inq̄ ceciderunt ad faciendā reuerentiā romano pōtifici. et adorauerunt deū recognoſcētes ip̄m ſedere ſuper thronum ſancti petri: cui ſoli dictū eſt Paſce oues meas. Et dicent alleluya. Amē. i. fiat vnio. De qua grās deo. Hoc eſt igr̄ primū quod fiet poſt dictas victorias. Secunduȝ eſt. qꝛ ſicut ſub piiſſimo eraclio īperatore fuit inſtitutum feſtum exaltatiōis ſancte crucis ob deuictū coſdroem ⁊ crucē recuperatā Ita tunc inſtituet feſtum vnionis. Et dicet feſtū nuptiarum agni. in quo vt dicet infra occiſa erunt tauri et altilia ⁊ diſcūbent omēs chriſtiani nullo reiecto, niſ

ſi ſaraceno non habente veſtē nuptialem fidei. Et hoc modo videt exprimenda lr̄a. Et vox ſiue inſtitutio feſti exiuit de throno romano. dicens ſic vniuerſis eccleſiis vnitis. Facite pceſſiones ac feſtū ⁊ laudem dicite deo noſtro: q̄ timetis deum chriſtiani puſilli et magni de hac vnione. Et audiui vocem quaſi tube. qꝛ publico edicto fiet feſtum. ⁊ vocē aquarum multaꝝ. Quia populi ſtatim conſentient letabūdi. Et ſicut vocem tonitruoꝝ multoꝝ: qꝛ predicatores publice adhortabunt fideles tam ad feſtū q̄ ſeq̄ntem expeditionē in boſra contra oſſa pſeudo pphete. et eius ſeptam et dicent alleluya ſiue laus deo. qm̄ omp̄s dn̄s noſter ieſus qui videbat oppreſſus a beſtia: regnauit per vnionē factā et inchoatas victorias. Gaudeamus intus de vnione et exultemus extra de feſto p ſolēnitatē et pceſſiones ⁊ iteꝝ demus ei gl'iam: colligendo ex om̄i gente vnita exercitum et diſſipando beſtiam. qꝛ venerunt agni nuptie. In quibus in boſra oportet occiſare tauros et altilia/ et hircos ſaracenos/ſicut tam chriſtus in euangelio nuptiarum q̄ Iſaias capitulo. xxxiiii. exprimit. et ſimiliter ſcribit iohānes in hoc capitulo. Et vxor agni eccl'ia vnita iam preparauit ſe ac diſpoſuit extirpare ex toto hereſes ac ſeptā beſtie. Et data eſt ſponſe auctoritas vt cooperiat ſe byſſo ſplēdido et candido. id eſt vita iuſta. vt hic ipſe iohānes exponit Sicut em̄ deus tunc cōcedet oīm eccl'iaꝝ mutuaꝫ vnionē ad ſc: ita vnionē mentis ad deū ⁊ pximū: q̄ due ſunt iuſticie ſcōꝝ. qꝛ in his duob⁹ mandatis tota lex pendet et pphete. vt dicit xp̄s ī euāgelio. O quis viuet qn̄ iſta facit de⁹. Que qꝛ fere videntur incredibilia, ſed felicia. idcirco angel⁹ tertiū adiūcit q̄

illi erunt beati. et q̄ hec vera ſunt. Primo nota. q̄
beatos dicit hoīes illius etatis. Quia ſicut veritas
eſt felicitas ītellectus. ita falſitas eſt eius miſeria.
Et q2 oēs eccleſie a romana diuiſe: tunc relinquent
errores et herebunt veritati fidei. ideo erunt beati.
Et idcirco ſic legat̄ lr̄a. Et dixit michi angel9. Scri
be hoc p̄ magno munere. Oēs uniti vocati ad hanc
cenam agni erunt beati et fideles. ſicut xp̄s p̄miſit
dicens. Beati q̄ non viderunt ꝛ crediderunt. Itē ne
putes impoſſibilia hec. ſcias o iohannes q̄ hec ver
ba et p̄miſſiones dei ſunt vera. et ideo infallibilia.
Et quia ſancto iohāni viſa eſt leta eccleſie reuela-
tio. ideo letabundus p̄cidit volens angelū adorare
non q̄dem adoratione latrie ſed iperdulie. Sed an
gelus p̄hibuit. q2 angelus ī reuelatiōe hac par erat
iohanni et non maior. q2 neuter p̄prio īgenio hec di
diſcit. ſed per reuelationē ieſu xp̄i. licet ordine quo
dam. Et p̄pterea ſic legat̄ littera. O iohannes vide
ne gratias habeas michi ex hoc. q2 ego nō ſum ma
giſter et auctor huius reuelationis. ſed ſolū inſtru-
mentum ꝛ ic uus ſicut tu. et alii fratres tui p̄phete
habentes teſtimonium meſſie ieſu ſicut iſaias hie-
remie s/ ꝛ alii qui p̄phetiam teſtificantur de ieſu. q2
teſtimoniū de ieſu eſt ſpiritus p̄phetie/ qui eſt in te
me et aliis non tanq̄ ī magiſtris ſed ſicut inſtrumē
tis. et ideo ſumus conſerui et condiſcipuli p̄phetie
de ieſu. et ſolus deus eſt magiſter. Ego non meriti-
bi in hoc parem. ſed deū adoro autorē. me autē ſo-
cium in hoc reputa. Et iſta eſt prima pars principa-
lis capituli. Secundo cum dicit. Vidi celum apertū
tractat de magno triūpho poſt dietam unionem In
qua parte primo ponit̄ diſpoſitio exercit9 xp̄ianoꝝ.

et diſpoſitio exercitus ſaracenoꝝ ſecundo. ⁊ tertio ponitur deſtructio eoꝝ. ac ſepte ⁊ oſſium maumeth Primo ſcias ꝙ ſi vis illuminari ad integrū de ſeqn tibus, lege ſupradicta duo capitula iſaye ꝓphete ƀꝫ lr̄alem viterbiēſem expoſitionē nr̄am. Que ſi nō ha betur ab aliqbus p̄ſupponaƭ ſaltē ꝙ ad lr̄am i illis cāpis prenunciaƭ hec victoria. igr̄ cū xp̄i eccl̄ia fuerit vnita. et potita ſupradictis triūphis. Tūc colligeƭ exercitus latinoꝝ/iudeoꝝ/ethiopū/⁊ aliaꝝ nationū xp̄ianoꝝ: et ꝓperabunt contra oſſa nephandiſſima maumethi. vt diſperſo capite ⁊ mēbris xp̄o ſeruiāt in pace. At ſoldanꝰ beſtie vicarius occurret ī boſra cum īmenſo exercitu ſaracenoꝝ regū nobiliū occur rent ad defēſionē patrie ⁊ pſeudo ꝓphete. quo tau ris ⁊ victima cōpletis atq̄ occiſis cōprehendeƭ ſol danus. ⁊ oſſa maumeth cōbureƭ. De diſpoſitione igr̄ xp̄iani exercitꝰ. Sic legaƭ lr̄a. Et vidi celū ⁊ ec cleſiā apertā. Q2 via a latinis ad orientales clauſa tunc aperieƭ vt libere xp̄iani ꝯueniāt. Et ecce equꝰ albus. Supra ī capitulo. v. magiſtri noſtri dixerunt equos īperatores eſſe. Erit igr̄ īperator xp̄ianꝰ al bus baptiſmo. Q2 xp̄iani lauant ſtolas ſuas ī ſan guine agni q̄ eſt baptiſmꝰ. Et q̄ regit hunc īperato rem. erit xp̄s. qui vocaƭ fidelis ⁊ verax in ꝓmiſſo illo euangelio. In mūdo preſſurā habebitis. ſed cōfi dite q2 ego vici mundū. Et r̄n ſum. Nolite timere pu ſillus grex q2 cōplacuit pr̄i meo dare vobis regnū. Et pugnat cōtra ſaracenos: et iudicat eos cū iuſta ſentētia tanꝙ ſui honoris et ſancti noīs violatores oculi eius. hec eſt intentio eius. ex toto eſt incitata contra eos. ſicut flāma ignis. Et in capite eius ſunt dyademata multa, quia iure diuino data ſunt xp̄o

oīa regna mūdi vt teſtatur daniel.vii.c.dicēs.De⁹ dedit ei honorē et īperium: et oēs gentes et tribus et lingue ſeruient ei.et habet nomen ſcriptū quod nemo nouit noticia cōprehenſionis niſi ipſe. qꝛ eſt deus quod eſt nomen ſup oīe nomen. vt ait aplūs ad philippeñ.ii.c. Et veſtitus erat veſte ſperſa ſanguine. vñ iſaie.lxiii.interrogatur. Quare rubꝛū eſt indumentum tuū. Et rñdet dicens. Calcaui gentes in ira mea. ꝛ aſperſus eſt ſanguis eoꝝ ſup veſtimenta mea. Tanta eñi erit ſaracenoꝝ cedes. vt veſtimēta xpī q̄ ſunt xpianus exercitus: tingantur coꝝ ſanguine. Unde de his veſtimētis ſiue xpianis veſtitur xp̄s. Sicut ei ꝓmiſſum eſt.iſaye.c.xlix. Uiuo ego dicit dñs.qꝛ his oībus velut indumento veſtieris. Nomen autē huius gubernantis īperatorē et exercitū xpianoꝛum vocatur verbū dei ꝛ exercitus xpianoꝛū in celo eccliē vnitoꝝ. ſequebat̄ eū in equis et capitaneis albis et baptiſatis qꝛ non miſcebitur cum eis vt olim factū eſt. quiſꝙ capitaneus aut miles infidelis. ſed oēs erunt veſtiti byſſino mundo per puritatem et albo per baptiſmum. Et de oꝛe xp̄i ꝓcedit gladius ſiue punitio bis acuta. vna qua deleantur oſſa et memoꝛia pſeudo ꝓphete. alia qua capietur et captiuabit̄ eius ſepta vt ligatis manib⁹ et pedibus teſte ſaluatoꝛe eiciant̄ a conuiuio: ꝛ ī tenebꝛas exterioꝛes moꝛtis et ſeruitutis. Cum hoc gladio ꝑcutiet oēs gentes ſarracenicas ꝛ reget ac ſubiiciet eos in virga ferrea q̄ eſt exercit⁹ ferreus xpian⁹ Et vt cognoſcas quod hoc etiā teſtat̄ yſayas. Jdcirco ſubdit dicens. Et ip̄e eſt de quo ꝓphete et maxime yſayas lxiii.dicit ꝙ calcat toꝛcular vini ire furoꝛis dei oīpotētis Et hꝫ īveſtimēto ſiue exercitu xpiano

et in femore ſiue ceſare ac põtifice ſuſtentate hunc exercitū ita ſcriptū. Rex regū et dn̄s dn̄antium. q̄a erit vniuerſalis monarcha. vt dr̄ danielis. vii. capi. Et vidi vnū angelū qui eſt rex hierlm̄ q̄ regnabit in ſole ſiue in loco ſolis xp̄i. et voce atq; hortatiōe magna inuitauit oēs principes ac milites xp̄ianos latinos q̄ volant p̄ mediū celū eccleſie Eccl'ia em̄ romana eſt cor ꝛ mediū celi eccl'iaſtici. Inuitat aūt ad victimam: quā ad lr̄am p̄dixit yſayas. c. xxxiiii. Et legatur lr̄a ſic. Uenite et cōgregamini p̄ mare ac terram ad dei magnā cenā et cedē ſaracenoꝝ vt manducetis ſiue gladio occidatis ꝛ igne cōburatis carnes regū ſaracenoꝝ arabie. aſſirie. egypti ꝛ carnes tribunoꝝ ipſoꝝ. et fortiū militū coꝝ. et liberoꝝ nobilium. et ſeruoꝝ vilium/ magnoꝝ/ paruoꝝ/ et equorū O q̄ꝫ pingue conuiuiū. Hec eſt igr̄ diſpoſitio diſcūbentium xp̄ianoꝝ. Et ideo ſeq̄tur diſpoſitio venientium ſine veſte nuptiali ſaracenorum occidendorū. Et legitur littera ſic. Et vidi beſtiā ſiue vicarium beſtie ſoldanū: ꝛ reges terre ſaracenorū ꝛ exercit⁹ eorum cōgregatos circa boſra ad p̄liandū cū xp̄o q̄ ſedebit ſup̄ iperatore xp̄iano cū ſuo exercitu ſctōꝝ Et vltimo ponit̄ victima dn̄i ī boſra. Qr beſtia ſoldanus ꝛ pſeudo ꝓpheta maumeth ſiue oſſa de templo maumeth erūt a xp̄ianis ꝯpreheſa. ꝛ miſſi ſunt viui ſiue actu potētes ac nolati in magnū igni ꝛ ſulphuris. qr cōburent̄ a xp̄ianis. Et hic pſeudo ꝓpheta eſt ille q̄ fecit ſigna mendacia corā ipſa gēte ſtulta: quibus ſeduxit eos q̄ acceperunt hui⁹ ſepte caracterē circūciſionis ꝛ adorauerūt ymaginē q̄ eſt oſſa et alchoranū eius. Et ceteri reges et exercitus eorū occident̄ gladio virtutis ieſu et aues celi, q̄ ſunt

milites xp̄iani ſaturabunt et ditabuntur de carni-
bus ac prediis coꝝ. Acceptis eñi ſpoliis et occiſis
exercitib⁹ illis. inuadent reliqua regna arabie. affri
ce. aſie. ac oīa regna exceptis quibuſdā fugientib⁹
vltra mōtes caſpios ⁊ exteros angulos orbis q̄ tu
tabunt ſe ibi. Et poſt mille ānos multiplicati cū ſuo
calipha. dicent gog ⁊ magog. vt'i ſeq̄nte cp̄o dice-
mus. Pro cōplemēto hui⁹ cp̄i q̄rit primū. An iſta
victoria ſit ītelligenda ad lr̄am de tp̄ali monarchia
xp̄i. Et videt ꝙ nō. Quia hec victoria cōtra beſtiaꝫ
dabit exercitui ſctōꝝ: qñ filius hoīs veniet ī nubi-
bus celi ⁊ iudiciū dei ſedebit: ⁊ libri iudicii aperient
vt clare dicit daniel. vii. c. Sed iudiciū ſedebit: ⁊ li-
bri conſcientiaꝝ aperient ⁊ chriſtus veniet in nubi-
bus celi in reſurrectione in nouiſſimo die. Ergo de
illa intelligenda eſt. Et cōfirmat ꝙ nubes ꝑ vltimo
iudicio accipiat. qꝛ actuū primo apoſtolis dictū eſt.
Queādmodū in nube vidiſtis eū aſcendentē ī celuꝫ
ita veniet ad iudicandū. Euangeliū quoqꝫ luce qđ
de iudicio vltimo legit. eadē locutiōe vtit. qua ⁊ da
niel dicens. Videbunt filiū hoīs venientē ī nube cū
poteſtate magna ⁊ maieſtate. Sic xp̄us in paſſione
ſua reſpōdit pōtifici dicens. Amodo videbitis filiū
hoīs ſedentē a dextris dei: et venientē in nubib⁹ ce
li. Ad hoc firmiter rñdemus ꝙ hoc cp̄m nō pōt de
alio ſtatu ad litterā intelligi q̄ꝫ de tp̄ali monarchia
eccl'ie. Primo qꝛ totus iſte liber ad lr̄am eſt de ſta-
tibus eccl'ie militantis in terra nō triūphantis ī ce-
lo. Ergo de militia tp̄ali ītelligitur. Secunda rō eſt
qꝛ poſt monarchiam iudicii vltimi religabitur dya
bolus in ſempiternum. nec erunt homines seducen
di aut ſancti tribulandi. Sed poſt hanc victoriam

dyabolus religabitur ſolum per mille annos. ⁊ poſt ea ſoluetur ⁊ ſeducet gentes ⁊ tribulabit ſanctos vt dicitur in ſequente capitulo Ergo intelligitur de monarchia que erit ante iudiciū. Ad primā rationē dicimus. ꝙ nubes aliquādo accipitur ꝓ nube materiali et corporali. Sed aliqñ accipitur methaphorice ꝓ militia imperatoꝝ. ſic iſaie. xix dicit. Ecce dñs aſcēdet ſuper nubem leuem. id eſt militiam agilem aſſiriorum vt exponūt oms lrales catholici et hebrei Et ita daniel vidit ieſum venientē ad hanc monarchiaꝫ non perſona. ſed in nubibus celi ſiue militia celica eccleſie. Judiciū quoqꝫ illud nō eſt vniuerſale vltimum. ſed ſolū contra beſtiam vt ipſe angelus exponit danieli in fine capituli. Et libri non ſunt conſcientie. ſed duo ſecreta vt ait ibi. Unum eſt vt auferatur regnum a beſtia. Aliud eſt vt magnitudo illa imperii que eſt ſubter omne celum detur xp̄ianis. Nubes etiam quam propoſuit chriſtus pōtifici. ac etiam in euangelio luce. accipitur pro militia romana in qua chriſtus venit vltor ſanguinis ſui. vt patet tam per noſtram lralem ꝙ̄ aliorum expoſitionē ſup yſaiam ꝓphetam. ac ſup euangelia. Uerum eſt. quia puto ad litterā accipi dictum angelicum actuum primo. pro nube materiali et pro militia celeſti quando venit iudicare in gloria patris ſui. et ſanctorum angelorum. De equiuocatione igitur nubium diſtinguendo patet. ꝙ ad litteram daniel et iohannes loquuntur de temporali victoria chriſtianorum. Euangelium vero luce loqtur de iudicio in ſenſu miſtico non litterali. vt in noſtris et aliorum expoſitionibus ad litteram clare conſtat, et per hec patet reſponſio ad obiecta.

¶ Capitulū.xx. ꝙ vltimo triūpho habito cōtra antixp̄m intrabis plenitudo gētiū ad fidem et omnis iſraelſaluus fiet.

Et vidi angelū deſcendentē de celo.ꝛc. Pro intellectu huiꝰ capituli ſciendū eſt. Quid ſit gog ꝛ magog. Et inueni quoſdā opinari eē iudeos religatos ab alexandꝛo vltra montes caſpios. Sed hoc eſt falſum tam ſcd̄m hebꝛos ꝙ ſecūdū catholicos lr̄ales. Nā hebꝛei dicūt gog ꝛ magog eē cōtrarios exercitus meſſie damnādos et deuincendos p̱ regē meſſiā. Sed iudeoꝝ duodecim tribus erāt reducēde p̱ meſſiam nō debellande vt ꝓbauimus ſup̱ Iſaia. hieremia. ꝛ ezechiele Ergo gog ꝛ magog nō ſunt iudei. religati p̱ ſcripturā quoqȝ ſacrā patet duodecim tribꝰ ꝯuerſas ad xp̄m tp̄e aplōꝝ ad quas poſt lapidationē ſtephani apl̄i iuerūt quibꝰ aplūs iacobus pꝛime hieroſolime pr̄iarcha. ꝛ pꝛimū ex quattuoꝛ aīalibꝰ eplām canonicā ſcribit dicens. Jacobus dei ꝛ dñi nr̄i ieſu xp̄i ſeruus duodecim tribus que ſunt in diſperſione ſalutē. Ecce duodecim tribus cōuerſe. Si qui autem in mūdo reperiuntur iudei ſunt feces ex captiuitate romana. Johannes quoqȝ in hoc capitulo dicit eſſe gentes collectas ex quattuoꝛ oꝛbis angulis. Illi autem quos iſti dicunt incluſos iudeos ſunt tantum in vna parte oꝛbis Igitur gog et magog non ſunt illi iudei. Ex quo patet non eſſe pꝛincipes ſcitas et tartaros quoniam illi ſunt in vno oꝛbis angulo. Unde beatus hieronimus ſuper. xxxviii. capitulo ezechielis ita dicit. Putant iudei et iudaizantes noſtri gog et magog gentes ſciticās eē innumerabiles ꝛ immanes ꝙ trāſcau

caſum mõtem et meotidẽ paludẽ ⁊ ꝓpe caſpium ma
re ad indiam vſqꝫ tẽdunt. ⁊ has poſt mille annoꝝ re
gnũ a dyabolo cõmouẽdas ⁊ in terrã iſrael vẽturas
gentib⁹ ibi multis adiũctis. ¶Primũ qdem moſoch
quos ioſephus capadoces dicit. deinde tubal quos
idẽ hyberos atqꝫ hyſpanos. hebrei ytalos ſuſpicant
habentes ſecũ pſas. ethiopes. tarſos. et cartaginẽ
ſes. dicẽtes hoc ĩtelligi a iohãne cũ dicit ⁊ poſt mille
annos ſoluetur ſathanas vt ſeducat gẽtes in quat
tuor angulis terre gog ⁊ magog. ⁊ nõ intelligũt to
tũ librũ iohãnis q reuelatiõis titulo ꝑnotat eẽ mi-
ſticũ. Hec hieronimus. Ex qbus vbis pꝫ. ꝙ ſicut in
toto libro apocalipſis celũ. thronus. angel⁹. equus
nõ ad lrãm. ſꝫ miſtice accipiunt ꝑ eccli̅a ſede roma-
na pricipib⁹ et hmõi. Ita in hac parte licet gog et
magog ad lrãm ſint ſcite ⁊ tartari. ⁊ moſoch ſint ca
padoces ⁊ ſic de aliis. tñ non hiis ſunt ad lrãm acci
piẽdi ſꝫ oẽs apert ꝑſecutores miſtice ſignant. Sed
querunt duo. ¶Primũ. q2 in hoc libro miſtica ſignifi
catio ſumit a rei ꝓprietate. ¶Puta eccleſia dicit celũ
q2 celo regit. ¶Principes appellant angeli. q2 admi
niſtrationẽ angelicã viſibiliter exequuntur. Roma-
na ſedes appellat thronus dei. quia in ea eſt plenitu
do diuine poteſtatis. Sed iſti exercitus vocant gog
et magog. ergo ex aliqua proprietate illius gentis
ſic vocent. Et nos cõcedim⁹ totũ argumentũ. q2 col
lectio illius exercitus ⁊ vniuerſo orbe fiet circa illas
partes. nõ ꝙ ſint ſolũ hoies illarũ patriarũ. q2 omis
patrie ille erũt xp̃iane. erunt eñ ex omi angulo mũ
di occidẽte. oriente. ſeptẽtrione. ⁊ meridie. Sꝫ tunc
ſecũdo querit. Si ex omni orbis angulo ſunt vẽture
Ergo hieronimus male improbat iudeos dicẽtes vt

tura.cū moſoch.tubal ⁊ aliis gētibus Et reſpōdem⁹ ꝙ bene improbat.q2 putāt iudei venturos populos illos ad lrām quia illi populi nō veniēt. ſ3 ex angulo oppoſito illis populis. Unde hyſpania et ytalia accipit̄ ꝑ extremo angulo occidētis. Pars vero oppoſita ei oriētalis capadocia. accipit̄ extremo angulo orientis. Similit̄ carthago accipit̄ pro angulo meridionali. q2 eſt ad meridiē. ſicut gog accipit̄ ꝑ ſeptētrionali angulo. q2 eſt ad ſeptētrionē. Jdō ſcdm hieronimū in apocalipſi ſane ſunt accipienda vocabula. Quia non ſunt accipiēda hic ꝑ illis gentib⁹. ſed ꝑ quatuor angulis extremis mūdi correſpōdētib⁹ illis gentib⁹. ad quos angulos ſaraceni fugient diſpſi in ſupradicta victoria. Secūdo nota ꝙ daniel vltimo capitulo viſionū ait. Beat⁹ qui expectat ad dies mille trecentos trigintaquinqꝫ hoc loco dies accipitur ꝑ anno. ſicut ipſe deus expoſuit ezechieli. iiii. capitulo dicēs. Diem ꝑ anno dedi tibi. Nam obtenta prima vniuerſali victoria fugiēt reſidui ſaraceni. aut captiui ducētur ad dictas extremitates mundi. quorum maximus calipha aget vitā apud gog ſiue ſcitas. Atqꝫ ita obtinebūt chriſtiani monarchiā pacificam mille annis. Poſt hec diuina diſpoſitione ꝑ trecentos ſequētes annos incipiēt ſaraceni multiplicari in extremitatibus dictis. Poſtremo iā multiplicati colligentur paulatim ad ſuū calipham in gog ſpacium annorum trigintaunius cū dimidio. Et ſtatim poſt tres annos cū dimidio īfinita illa multitudo bellabunt cōtra xp̄ianos. q2 vt ait frater Nicolaus de lira vltimo capitulo viſionū danielis iſti tres anni vltimi cum dimidio non ſunt accipiendi a tempore collectionis exercitus antixp̄i. ſed quādo erit effe-

eius potens ex tanta multitudine. et tunc tranſibit a gog in hieruſalē deſtruēs eccleſias quas reperiet Et interficiēs xp̄ianos et prohibēs iuge ſacrificium et obſidebit hieroſolimā. cuius miraculoſam liberationem ſi quis q̄rit. legat noſtrā expoſitionē ad litteram ſuper vltimo capitulo zacharie. Ubi tam ſcd̄m catholicos q̄ hebreos p̄dicitur hec vltima victoria licet hebrei dicāt futuram ſub venturo ficticio meſſia. Nos vero ſub ieſu vero triumphante p̄ſtolamur iohanne hoc predicēte in hoc capitulo. Ultimo nota q̄ hoc capl'm fuit quibuſdā errādi occaſio. eo q̄ hic nominat̄ reſurrectio mortuoꝝ: et milenarium xp̄i regnū. Et dicunt vt narrat btūs hieronim⁹. q̄ poſt reſurrectionē corporū glorioſorū xp̄s cum ſanctis regnabit in hoc mūdo comedentes ⁊ bibentes: ⁊ filios ꝓcreantes quod hereſis eſt. q: in reſurrectione corporū nō nubent neq̄ nubent̄ ſed erūt ſicut angeli dei in celo vt ait xp̄s cōtra ſeduceos Et quidā q̄ ꝑ lactancio firmiano xp̄ianiſſimo multa impoſuerunt errata afferūt hoc ip̄m ſentire. Sȝ vt ait hieronim⁹ Sic opinati erant. putātes hanc reſurrectionē que hic ſcribit̄ eſſe corporū. cū magis miſtica hic deſcribatur. Dicam⁹ igitur ſcd̄m ſententiā et diſtinctionē ſācti euāgeliſte. q̄ reſurrectio vniuerſalis eſt duplex vcȝ prima ⁊ ſecūda. Prima reſurrectio eſt toti⁹ eccleſie ad vniuerſalē vnionem ſuc vno pectore xp̄o ī qua a morte fidei ⁊ miſeria erroꝝ et oppreſſione ſaracenica reſurget ad vnionē oīm ecclīarū ⁊ victoriā cōtra beſtiā: ⁊ pſeudo ꝓphetā. Et de hac loquit̄ hoc capl'm ⁊ lactanci⁹. vt patebit in defenſione nr̄a contra accuſatores lactācii cū deus nobis tēpus cōceſſerit. Scd̄a autē reſurrectio erit corporum. Et hac

equiuocatiõe antiqui chiliarche dẽcepti ꝓlapſi ſunt in errorem. Et ꝙdam moderni falſo accuſant lactã tium. Hoc igit̃ caplm̃ loquit̃ de prima reſurrectione vniuerſali eccl'ie. Ad vltimã victoriã in quo ſanct⁹ iohannes facit tria. Primo determinat tẽpus dura tionis pacis. Secũdo denũciat vltimã deſtructionẽ antixp̃i. Tertio predixit vniuerſalẽ obedientiã fidei Primo ſũmarie dixit ꝙ inſtituet̃ eccl'ie princeps ꝗ muniet oẽs cõfines ſaracenoꝝ ꝗ affugerunt, et pre cludet viã magno eoꝝ caliphe exiſtẽti in gog, ne col lecto exercitu ſaracenoꝝ diſperſorũ poſſit iterũ ec= cleſia plagare. In omni quoqꝫ regno ordinabit re= ges catholicos ⁊ eccleſias patriarchales. Itaqꝫ ſic religatis occiſorib⁹ nr̃is. vlciſcemur in occiſores ſã ctoꝝ. Hec vocatur hic prima eccl'ie reſurrectio a rui na advictoriã vniuerſalẽ. cõtra quã ſecũda mors ſi ue mortalis ꝑſecutio antixp̃i non ꝓualebit. Et ita le gatur littera. Ego iohannes vidi angelum vnum de celo deſcẽdentẽ. i vnũ principẽ ab eccl'ia inſtitutum habentẽ clauẽ ſiue ordinariã autoritatẽ ⁊ delegatio nẽ cõtra gog ꝗ eſt ſpiritualis abyſſus infidelitatis ⁊ habeat cathenã magnã in manu ſua. Quia poten= ter catenabit ⁊ muniet cõfines xp̃ianorũ ⁊ apprehẽ det draconẽ ſerpentẽ antiquũ caliphã ſaracenorum cui dr̃ dyabolus ⁊ ſathanas. Nã ſicut principes xp̃i ani dicunt̃ angeli eo ꝙ exequunt̃ volũtatẽ angelicã Sic ille antiquus ſerpẽs dicet̃ dyabolus. q2 exeque tur ad integrũ oẽm dyaboli volũtatẽ. Et ligabit̃ per mille annos ne poſſit nocere. tũ diuina ꝟtute. tũ di= ligentia principũ Et ſubdit. Et miſit ſiue fugauit eũ in abyſſum que ſunt extremitates gog ⁊ ſignauit ꝑ cuſtodias et munitiões vt amplius non poſſit libere

ſeducere ac ꝑdicare ſaracenis diſperſis ⁊ recolligē
re eos. donec cōpleant mille anni pacis. poſt quos
xp̄ianis negligēter ſe habētibꝰ ex diuina pace ſolue
tur modico tp̄e. qꝛ per trecentos ſequētes annos in
cipiēt ſibi mutuo nūcios mittere. Sed interim ī hiis
mille annis vidi ſedes ordinarias regias et patriar
chales et ſedebūt ſuꝑ eas pacifice ac iuſte. Et iudi-
catū eſt de illis. ſcꝫ vt detur eis regnū pacificū. Et ſi
militer vidi aīas martyꝛū xp̄i et occiſorū xp̄ianorum
propter fidem. qꝛ noluerūt cōſentire alchoꝛanoꝝ be
ſtie. nec accipere caracterē circūciſiōis in fronte. id
eſt in aperto conſenſu. Neqꝫ in manu ſiue in facto ⁊
opere et rogabant ꝓ vltione ſanguinis effuſi. vt ſu-
pra dictū eſt in principio libri. Et qꝛ orones eorū me
rentur audiri. Ideo merito martyꝛū. ſedes et prela
ti vixerūt ac regnauerūt mille annis cū xp̄o ſiue cum
vera fide xp̄i. Ceteri aūt ſaracenoꝝ in fide xp̄i moꝛ
tuoꝝ nō habebūt regnū donec cōpleant mille anni.
Hec eſt reſurrectio prima eccl'ie non vltima. In qua
prima reſurrectione btūs et felix erit qui habebit
partē. ſcꝫ xp̄iani illius etatis. Ratio eſt. Qꝛ in hiis
mille annis nō habet poteſtatē moꝛs ſecūda. ſicut
habuit prima. Nā prima moꝛs ſiue moꝛtalis ꝑſecu-
tio maumeth q̄ durat vſqꝫ mō hꝫ poteſtatem ſub-
iugandi. ſeducēdi. interficiendi xp̄ianos. Sed ſecū
da moꝛtalis perſecutio. De qua nunc agemus. non
habebit poteſtatem vt dicemus. Quia non ꝑuale-
bit et hoc de prima parte. In ſecūda parte ponitur
ſecūda moꝛs ſiue moꝛtalis perſecutio et erit hoc in
teritꝰ antixp̄i. Licet aūt pria ꝑſecutio capitis ſit diu
turnioꝛ. vniuerſalioꝛ. peioꝛ. ⁊ piculoſioꝛ q̄ꝫ vltīa hec
Tn̄ hec vocat deſtructio antixp̄i. qꝛ vſqꝫ ad hoc tp̄s

viuet lex maumeth et error iudeorꝝ cõtra xp̄m? Et qꝛ tunc ceſſabit ex toto. Ideo tūc dicet interfici antixp̄s. vt in q̄ſtione nr̄a, pꝛimi tractatus diximꝰ. Legatur ergo hec lr̄a. Poſtꝙ plectū fuerit. xxxviii. capitulū ezechielis. ꝛ exponat̄ ſic. Cōpletis mille annis pacificis deo ꝑmittente ſoluet̄ ſathanas. q̄ erit vltimus calipha ſaracenorꝝ cū pꝛedeceſſoꝛibꝰ. et exibūt de carcere ſuo gog et magog ſiue ſaraceni gog. Et pꝛedicabūt ꝑ trecentos annos paulatim aliis ſaracenis q̄ ſunt diſperſi ī quattuoꝛ angulis mūdi. Poſt quos trecētos annos vltimus calipha eorꝝ cōgregabit eos ad ſe ī gog ꝑ annos trigintaunū cū dimidio in pꝛeliū cōtra xp̄ianos. quorꝝ nūerus erit ſicut arena maris. Et per tres annos cū dimidio ſequentes aſcendēt ſuꝑ latitudinē terre. Quā elegāter expꝛimat iohēs viā eius. Patꝫ ex hoc quod dicit ſuꝑ latitudinē terre. Lōgitudo eī terre dicit̄ ab aſtronomis ab oꝛiente in occidentē. Sed latitudo eſt a ſeptētrione in meridiē. Et qꝛ gog eſt in ſeptētrione. ꝛ hieruſalem reſpectu eiꝰ in meridie. idcirco tranſitus huius exercitus erit ſolū a gog in hierl̄m. Et ideo ſubdit. Et obſiderūt ibi caſtra xp̄ianorꝝ ꝛ hierl̄m ciuitatem dilectā. Et tunc deſcendet ignis de celo. i. miraculū euidens celeſte, quod dicit̄ ſp̄us oꝛis ieſu ꝛ deuoꝛabit eos id eſt diſſipabit. Quod aūt ſit illud miraculū futurū expꝛeſſe ponit zacharias vi. ca. Suꝑ quo legas noſtram expoſitionē ad litteram. quia hic bꝛeuitati ſtudemus. Et dyabolus ſiue dyabolicus calipha et exercitus appꝛehenſus eſt a chꝛiſtianis et occiſus. et miſſus eſt in ſtagnū ignis et ſulphuris. quia comburetur a chꝛiſtianis in hoc mundo. et a deo in alio vbi cū beſtiali lege ac pſeudo ꝓpheta combur̄t

tur. Dignū eſt eīn vt ibi ſint membra vbi eſt caput. Ex hoc patet ꝙ iſte vltimus calipha q̄ dr̄ antixp̄us vltimus erit ſaracenus. qꝛ ponit ipm in eodem loco cum beſtia et pſeudo ꝓpheta Et hec eſt ſecunda pars capituli. Tertio iohānes oſtendit ꝙ occiſo dictis gog et magog miraculoſe intrabit ad fidē plenitudo gentiū: et oīs iſrael ſaluus fiet. Et legaꝛ littera ſic. Et mortuo dicto antixp̄o vidi thronum magnum ſiue magnū iperium xp̄i. Ad cuius cōſpectū et preſentiam fugit terra ſiue terrena ſaracenorū lex: qꝛ cōuertentur ad xp̄i euāgelium/ ⁊ celū ſiue celeſtis vetus lex non īuenietur a iudeis. Quia ⁊ ipſi cōuertentur licet adveſperam. Et qꝛ iohannes ſubdit ꝯ ꝓphetiam danielis. vii. c. ad confirmationē ſui. Ideo codē mō ibi et hic legatur lr̄a ſic. Et vidi mortuos infideles. qꝛ hic loqtur iohannes de morte fidei et reſurrectione eius. Quia ſicut iuſtus ex fide viuit. vt dr̄ abacuch. ii. c. Ita infidelitate mortuus eſt quis. Acſi diceret. Vidi infideles magnos ⁊ puſillos in conſpectu throni paratos ad baptiſmum. Et libri aperti ſunt. Qui ſm̄ danielem ſunt duo decreta. Unum vt beſtia itereat in eternū. Aliō vt monarchia ſubter omē celū detur populo xp̄iano. Tertium de conuerſione oīm iohannes exprimit dicēs. Et alius liber apertus eſt qui eſt vite. i. fidei. qꝛ iuſtus ex fide viuit. Et mortui ſiue infideles ſaraceni et iudei iudicati ſunt ſecundū merita. ſcripta in libro fidei. Quia quos preuidit non conuertendos permiſit mori in bello ſupradicto. Quos vero preſciuit conformandos ymagini filii ſui. hos preſeruauit vocauit. et per fidem iuſtificauit. Et mare. id eſt inſule maris dederunt mortuos ſiue ſuos ſara-

cenos ac iudeos baptiſandos. Et mors et īfernus id eſt mortales perſecutores ſaracenici alii et infernus iudaiſmi dederūt mortuos ſiue infideles ſuos vt baptiſent. Et mors et inferuus ꝙ [illegible]iunt baptiſari mittent in ſtagnū ignis: p cede[illegible] factam cū antichriſto. et concludit iohannes. Hec mors ſiue mortalis perſecutio antixp̄i eſt ſecunda. Nam prima incepit ſub maumeth vſꝙ ad millenariū dictū futurꝫ. Secunda erit hec vltima. in qua ꝗ non fuerit inuentus ſcriptus in libro vite vt ſit futurus fidelis. interficietur ī bello cū antixp̄o ⁊ mittet ad ſtagnū ignis Si ꝗs aūt ſcire velit locū et miraculū ⁊ ordinē belli et cedis huius magnitudinē legat vt dixim⁹ expoſitionem noſtrā. quā ex mente catholicoꝝ et hebreorum fecim⁹ ſup ezechielē ac zachariam. Quā ſi non habet. legat cp̄m. xxxviii. ezechielis ⁊ vltimū zacharie ⁊ facile ītelliget q̄ diximus. Que hic ideo nō inſerimus. quia breuitati ſtudem⁹. que ꝙ gratiſſima eſſe ſolet pōtificibus regibus ac principibus reipublice occupatis negociis.

¶ Cp̄m. xxi. de reformatione eccl'ie ſub alia forma ꝙ prima ſub quatuor aīabus. ⁊. xxiiii ſenioribus. ac etiam de reformatione principum laicorum.

Et vidi celū nouū ac t̄rā nouā ⁊c. Hoc cp̄m diuidit ī duas ptes In prima pte ponit reformationē eccl'ie ī vniuerſali. Scd̄ō magis ī ſpeciali ibi. Et venit ad me. ⁊c. In prima parte ſic dicit. Facta vniuerſali monarchia. et poſito vexillo crucis fiet alia forma eccleſie ꝙ prima eſſet. Ego enim iohannes vidi nouum celū. id eſt nouum ſtatū eccleſie, et terram nouam ſiue nouum ſtatum laico

rum. Quia iam abiit celũ primum eccleſiaſticum in quo erant quattuor animalia et vigintiquattuor ſe niores et tertia laicalis ordinis. iam non eſt vt pri⁹. Qualis autem ſit futurus. ſic in generali exprimit ſtatum eius dicens. Uidi ouilis chriſti ſocietatem ⁊ ſanctam ciuitatem hieruſalem nouã. i. ſub alia for⸗ma deſcendētē de celo. i. eccleſiaſtico decreto a deo paratam variis virtutibus et ordinibus. vt inferi⁹ exprimetur quaſi ſi ſponſa ornaretur viro ſuo. Et audiui vocem de throno. quia magno preconio pro mulgabitur reformatio infra dicenda. Et dicet ſic. Hec reformatio nichil aliud eſt ꝙ tabernaculũ dei cum hoĩbus. Nam ipſi erunt populus dei non vicio rum: ⁊ ipſe deus erit eoꝝ deus. ⁊ cũ eis perſeuera⸗bit. Et qꝛ non erunt vicia hereſum. idcirco nõ erũt amplius futura flagella Sed ſicut mater caſtigatũ filiũ conſolatur et abſtergit lacrimas et deoſculat̃. ſic xp̃s caſtigatos xp̃ianos conſolabitur et abſter⸗get lacrimas tribulationũ ⁊ nõ erit vltra timor ho⸗ſtis aut luctus captiuitatis. et mortalis gladius in fidelium. neqꝫ clamor de perditione charorum/ aut dolor amiſſi imperii. quia iſta terminata ſunt cũ fla gellis. Et ſi queris. Unde o chriſte tanta bona. Re ſpondit dicens. A me. Ecce enim noua facio oĩa tam in eccleſiaſticis ꝙ laicis. et dixit michi. Scribe quia hec veriſſima ſunt. lꝫ videantur ſupreme dif⸗ficilia. et dixit michi factum eſt. hoc eſt irreuocabi⸗liter decretum eſt hoc donum. Nam ego ſum alpha et o. primus et nouiſſimus. initium et finis. Hoc lo⸗co reuocandum eſt parumper ad memoriam. quod expoſuimus ſuper yſayam de dictis hebreoꝝ. Aiũt eñ ꝙ de⁹ nõ ſtatuit niſi decē magna regna in hoc

mundo. de quib⁹ ſicut primū in creatione fuit ſoli⁹ dei. Sic vltimum erit ſolius meſſie. Sic igr̄ legatur hec lr̄a. Si queris mei conditionē qui noua ſum facturus. ego ſum alpha et o. i. primus rex et nouiſſimus rex. Ego ſum initium creationis mundi ex nichilo. et finis reformationis mūdi ex gr̄a. Ego ſum cuius perfecta ſunt opera. et finem cōiungā principio. vt ſicut in principio vt oēs eſſent inocentes creati ſunt. ſic in fine vt fiant innocentes ac perſeuerarent baptiſabunt vt ſit ſpōſa michi parata. Si queris nomen meū. Ego ſum ſtella ⁊ radix dauid. vt dicetur in ſequente capitulo. Si officium meū queris Ego illud iam expreſſi euangelio iohannis. Et ſi quis ſitit veniat ⁊ bibat. quia ego dabo ei gratis de aqua vite ac ſancte innocentie. Qui vicerit voluntatem ppriam poſſidebit hec que ſequuntur. Nā xp̄ianus bene inſtitutus incipit guſtare et poſſidere bona infraſcripta que ei donanda ſunt eccleſie reformate. et non ſolū poſſidebit illa: ſed ego ero illi de⁹ habens de eo ſpecialē curam. qr vt ait auguſtinus. Deus diligit magis eos q̄ ſunt mēbra vnigeniti ſui Et ipſe erit michi filius obediens ī oībus. et cōcludit dicens ꝙ in ſtatu futuro reformato non erūt vicia que mō ſunt. videlicet timor mundi. quo quis timens perdere mundū negat xp̄m ac virtutes. Non erunt incredulitas hereticoꝝ. execratio ſaracenoꝝ ⁊ xp̄ianorum homicidia/fornicationes/ac veneficia et mendaciū/et ydolatria magica. Nam pars horū futura eſt in ſtagno ignis ⁊ ſulphuris. qr vt ſupra diximus occūbent cum antixp̄o. quod eſt mors ſecunda. qr vt dixim⁹. Illa eſt perſecutio ſecūda ⁊ vltima Et hoc dictū eſt in generali in prima huius capituli

parte. Pro itellectu igr particulari ſeq̄ntis partis hec ſunt notanda. Primū q fere oīa hec ſunt ad lr̄am deſcriptam ab ezechiele a.xl.ca. vſq ad finez ſue pphetie: ꝛ fere eiuſdē vocabulis Sicut. i.xxxviii et.xxxix.eius capi. p̄ceſſit mentio de gog ꝛ magog Ex quo ptz q hec pphetia de ſtatib⁹ eccliē nō eſt noua. ſed bn̄ denuo angelus reuelauit iohanni ſecreta antiquoꝝ pphetaꝝ Sicut de ſtatu noui tabernaculi ſiue eccliē de perſecutiōe beſtie cōtra xp̄m vt ait daniel.vii.ca.ꝛ de iudicio ꝛ apertura liberoꝝ. Silr̄ de gog et magog expreſſis ab ezechiele et yſaya ꝛ de babilonia dicta ab eis miſtice: et de veſtimento xp̄i rubro aſperſo ſanguine. Et ideo hic liber eſt aggregatio pphetiaꝝ antiquaꝝ de ſtatibus eccliē Et hoc aſſeruit iohānes ſupra cū ait. Sp̄us pphetie qui ſuit in pphetis eſt teſtimoniū hoc de ieſu. Et infra dicit q deus ſibi miſit ſpm̄ pphetaꝝ antiquoꝝ. Et iō exponenda ſunt i hoc cp̄o vocabula. ſicut i dictis pphetis Pro quo ſecundo nota ſicut expoſuimus in ezechiele q in deſcriptione illius ac huius tabernaculi. mons altus ſignificat xp̄m: qui eſt mons dom⁹ dn̄i eleuat⁹ ſup vertice montiū. vt ait yſayas.ii.cap̄. Super hoc mōte eſt ciuitas eccliē edificata. Unde ſe petrā xp̄s demonſtrās. Math.xvi. ait. Sup hāc petrā edificabo eccliā3 meā. q̄ i hoc cp̄o dr̄ ciuitas hierlm̄. Murus accipit p ſpāli diuina cuſtodia inueniens eccliā3 de qua yſayas.xxvi. ait. Saluator ponetur i ea murus ꝛ ante murale. Muri i plurali ſūt angeli. exequētes miſteria hui⁹ cuſtodie. ſicut dicit yſayas. Sup muros tuos hieruſalem poſui cuſtodes. Duodecim autez porte. ſunt duodecim partes mundi ſicut ſunt duodecim venti. ſicut accipit eze-

chiel.xxxvii.dicens.A quattuor vētis celi veni ſpi-
ritus.Nam quattuor ſunt venti principales.quoruꝫ
quilibet habet duos collaterales.a quibꝰ veniet ſpi
ritus ſanctus reſuſcitans ꝛ reformans ecclīam mor
tuam et diuiſam.Illud eñ cp̄m ad lr̄am nō intelli-
gitur de reſurrectione corpoꝝ vltima. vt ibi oſtendi
mus ex mente hebreorū ꝛ catholicorū.licet exponi
poſſit de vltima in ſenſu miſtico. Ceteꝝ fundamēta
duodecim erunt viginti duo ſucceſſores aplōꝝ q̄ ſūt
montes ſancti.ſm quod dr̄ pſalmo. lxxxvi. tam de
duodecim portis q̄ duodecim fundamentis. Fun-
damenta eccleſie ī mōtibus ſanctis diligit dn̄s por
tas ſyon ſuꝑ oīa tabernacula veteris teſtamenti ia
cob.Diſpoſitio aūt hoꝝ erit talis.Ab oriente prin
cipali ſunt tres porte.q̄ erunt tres patriarchatus.
Arundo vero aurea.eſt imitatio auree paupertatis
xp̄i.Vacuitas eñ arundinis paupertatē ſignificat
xp̄i dicentis.Vulpes foueas habent/et volucres ce
li nidos.Filius aūt hoīs non habet vbi caput ſuum
reclinet.Sed eſt aurea ex ardore meritorio illiꝰ bea
titudinis de qua xp̄s dicit.Beati pauperes ſpiritu/
q̄m ipſoꝝ eſt regnū celoꝝ.Quod autem ciuitas eſt
in quadro.ſignificat eā īſtitutam fore illa felicitate
quam de bono viro philoſophus ait.i.ethicoꝝ. Cū
ciuilis ac moralis felicitas conſiſtit in duobus ma-
xime.vcꝫ ſapientia ꝛ fortitudine:q̄ habent ſe mora
liter in duobus exercere.ſ.in aduerſitate et proſpe
ritate.vt in aduerſis ac pſperis ſemꝑ recte ſapiat ꝛ
fortiter agat Igr̄ longitudo ciuitatis dr̄ eſſe ip̄a ſa
pientia que attingit a fine vſq ad finem fortiter.et
diſponit omnia ſuauiter.Latitudo vero eſt fortitu-
do ciuium et chriſtianorū huius ciuitatis. Quadrū

huius ciuitatis erit aduerſitas ⁊ proſperitas bis re
plicata. Duo enĩ bis replicata faciunt quattuor.
Unde philoſophus ponit ibi prouerbium ſapiẽtum
dicentium. Qui fortunam fert optime ac per omnia
decenter. Hic eſt vere bonus et quadrangulus ſine
vituperatione. Quod ita exponit beatus thomas:
Uir bonus et perfectus eſt ſapiẽs et fortis. Et quo
ad ſapientiam habet duos angulos qui ſunt aduer
ſa ⁊ proſpera. Quia ſi ſapienti ſuperueniunt aduer
ſa. iudicat ea non eſſe magnifacienda. Si bona ve-
ro et pſpera accidunt. iudicat ea ad bonum virtutis
vtenda. Similiter quo ad fortitudinem habet reli-
quos duos angulos. quia ſi fortis ſentit proſpera
exequitur ea vt dictauit ſapientia. vt eis vtatur / et
non abutatur. Et ſi ſentit aduerſa. exequitur quod
ſapientia dictauit. vt eis non frangatur. ſed potius
contẽnat Ideo dr̃ ꝙ latitudo fortitudinis eſt tanta
quanta eſt longitudo ſapientie. Quia q̃tum ſapiẽ-
tia iudicat de aduerſis ac proſperis. tantũ fortitu-
do exequitur in opere et obiecta quot ſunt lõgitu-
dinis. tot ſunt et latitudinis. Quia duo anguli ad-
uerſitas et proſperitas ſunt vtriuſꝗ menſura. Cen
tũ vero / quadragintaquatuor milia ſtadia ſũt hoĩes
pcipui ĩ paupertate. qꝛ lꝫ tunc incitabuntur xp̃iani
ad amorẽ pauptatis: q̃ contẽnit omnia proſpera / et
aduerſa ſapienter ⁊ fortiter. tñ menſurati ĩ ſummo
gradu pfectionis illius. non erunt niſi ĩ dicto nũero
Pro quo nota hoc egregium. Quod deus p triplici periculoſo ſtatu eccliẽ elegit ſemp centũ quadra
gintaquattuor milia precipuos in ſtatu ſumme pfe
cte imitatiõis xp̃i ĩ pauptate vel obediẽtia vel vgi-
nitate. q̃ ſunt tria vota religioſe imitationis chriſti

virginis paupis et obedientis. Etem̄ pace reddita
ꝑ ꝯſtātinū vſqꝫ ad ortū beſtie maumeth. ſtat⁹ ecclie
periclitatus eſt ab Arrio et ceteris hereticis. q̄ euā
gelium et ſciam xp̄i maculauerunt. nolētes ſubiici
fidei ſed ꝓprie opinioni. Sed in hoc decurſu lꝫ Jo-
hannes viderit turbam magnā ſubiugantē ſe xp̄o
ex oī populo et lingua non ſequentē hereſes. tamē
ad repugnandū hereſibus ⁊ captiuandū intellectū
ad obedientiā euangelicam. non elegit niſi centum
quadragintaquattuor milia ſignatos euāgelica ve
ritate. ex omī tribu filioꝝ iſrael. ſiue iudeis ſiue gē-
tilibus. vt patet. vii. capi. qui obedientia euangeli-
ca precipui captiuauerunt intellectum ſuū in obedi
entiam chriſti deſtruentes oēm ſcientiam et altitu-
dinem / extollentem ſe aduerſus ſciētiam xp̄i. Suc
ceſſit alius ſtatus libidinoſiſſimi maumethi duratu
rus vſqꝫ ad futuras victorias ſupradictas gog / et
magog. Jn quo ne periclitetur virginitatis gradus
elegit centū quadragintaquattuor milia. Qui em
pti de terrena cōtagione cū mulierib⁹ nō ſunt coin
quinati ſed virgines ꝑmanentes ⁊ ī vtero ſanctifi-
cati mirabili ſuo exēplo ceteros īuitant ad integri-
tatis amorem: quales fuerunt ſacer hieronim⁹. do
minicus. thomas acquinas. clara virgo. ⁊ Katherīa
ſenenſis. et reliqui futuri nobis incogniti. deo autē
ſoli notiſſimi. Sequetur ergo tertius ſtatus ī refor
matione eccleſie. quo ꝓpter pecunias et vniuerſale
dn̄ium q̄ plures auaricie ſtuderent. niſi iam agn⁹
illi ſtatui ꝓuidiſſet. ⁊ ſignaſſet ac metit⁹ eſſet centū
quadragintaquattuor milia duces illuſtres. q̄ tam
ꝓclaro exēplo paupertatis fulgebunt. vt ceteri fide
les ꝓuocati facile diuitiās ſint ꝯtēpturi. Et hoc ſi-

gnificat arundinis menſura. Lapides vero precioſi ſunt particulares duodecim angeli cuſtodientes particulariter duodecim dictos patriarchas. Duodecim aũt margarete in duodecim portis ſunt duodecim reges precipui catholici in ſingulis duodecim partibus mũdi. qz ſicut in qualibet parte mũdi erit vnus patriarcha. et vnꝰ angelus. ita vnus rex. Et ita forma celi noui erit mũdus ſextus in duodecim partes Et in qualibet parte erit vnus patriarcha. vnus rex et vnus cuſtos angelus. Et hec dicunt duodecim tribus ſuſcitate a xp̄o iſraelita vero. ⁊ nõ ꝓpagate a iacob ſecũdũ diſtinctionẽ ꝓbatã a nobis ſup iſaia ꝓpheta. Cetera vocabula explanabimꝰ in lr̄a. Et hec ſufficiãt ꝑ ſecundo notando. Tertio nota. ꝙ hec ſecunda pars huiꝰ capli explanat formam futuraꝫ eccleſie. qz nõ erit celũ cũ quattuor animalibus. ⁊ vigintiquattuor ſenioribꝰ. ſed alio mõ ſicut lr̄a exprimit ſic dicens. Et venit ad me vnus de ſeptem angelis habentibꝰ ſeptẽ phialas plenas plagis nouiſſimis. Hic fuit angelus europe vt ſupra diximus. et forte ipſe eſt michael. qui primo apparuit in apulia in monte gargano. Deinde apud tumbas. Et hic locatꝰ eſt mecum dicẽs. Tu vidiſti alonge hierlm̄ ſpõſam vxorem agni. Et ſuſtulit me in montẽ magnum et altum q̄ eſt xp̄s ſuper quẽ fundata erat ciuitas q̄ eſt eccl'ia reformanda. Et hoc michi videbat in ſpũ quia corpore eram in pathmos. vt patet in primo capitulo. Et oſtendit michi ciuitatem ſanctam hieruſalem. id eſt eccleſiam deſcendenteꝫ de celo: quia tanta reformatio terreſtris a celo veniet. Et habebat claritatem dei. que eſt diuina illuminatio in credendis et agendis. et lumen illius ſimile lapidi precio-

ſo tanq̄ lapidi iaſpidi tanq̄ criſtallo. quia vita illius eccleſie erit precioſa in bonis moribus aperta ſicut criſtallus in exemplo. et vera ſine ypocriſi ſicut iaſpis. Et habebat murum magnum et altum. qꝛ cuſtodietur a magna dei bonitate. ⁊ eius alta dilectōe Et habebit portas duodecim. q̄ ſunt duodecim partes orbis ad duodecim ventos celi. Et in ſingulis portis duodecim noīa ſcripta ⁊ predeſtinata. q̄ ſunt nomina duodecim tribuum iſrael ſuſcitatorū a xp̄o iſraelita et nō ꝓpagatarum a iacob. Nam quia chriſtus eſt verus iſraelita et iſrael idcirco omnes conuerſi ad ipſum dicunt filii iſrael. ſicut clare ꝓbauimus ſuper iſaia ꝓpheta. Tota igit̄ chriſti eccl'ia erit contenta in hiis duodecim portis. Nā in oriēte erūt tres porte que erunt ſubſolana pars. ⁊ euri ⁊ vulturni. Et ita dicito ab occidente ⁊ auſtro. ⁊ ſeptētrione Atq̧ ita tota eccleſia īplebit duodecim partes mūdi. Et iſta ſic erit diſpoſita. quia murus eccleſie hui⁹ que eſt diuina cuſtodia. habebit duodecim fūdamēta. qꝛ erunt duodecim patriarchus nobiliſſimi equales. in ſingula parte vnus. Et in hiis erūt duodecim noīa apoſtolorū et agni. Quia omnes erūt ſub titulo alicuius apl'i. ⁊ romanus pōtifex ſub titulo agni. et ita erit vnū ouile et vnus paſtor. Et angelus qui loquebatur mecū habebat menſurā. Quia angel⁹ metitur merita hoīm. et preſentat ea ante deū. Et ē arundinea aurea. qꝛ tunc erunt merita imitationis auree paupertatis xp̄i. Et menſurat murum ⁊ muros. eo q̄ ille angelus vniuerſalem et particularem eccl'ie habet adminiſtrationē. Eſt eñ michael prepoſitus paradiſi quē honorificāt angelorum ciues. Et tota ciuitas eſt poſita in quadro. et erit fundata in

ſapientia et fortitudine in aduerſis et proſperis bis replicatis vt ſupra expoſuimus. Et longitudo ē tanta. quanta eſt latitudo. tam quo ad quātitatē continuā ꝙ diſcretā vt ibidē diximus. Et menſus eſt ciuitatē a porta ad portā ꝑ ſtadia duodecim. Et replicat. ꝙ in omnibus inuenit tantā longitudinem quātā latitudinem. et addit altitudo. qꝛ fides ſapientia et fortitudo erunt equalia. Ex quo cōcludit. ꝙ ſi a porta ad portā. ſūt duodecim milia ſtadia. porte autem duodecim. ergo tot⁹ ambitus ciuitatis ſunt centum quadragintaquattuor milia ſtadia. ſiue centum quadragintaquattuor milia patriarche vel hoīes ſupremi principales imitatores paupertatis chriſti. Et menſura hoīs electi ad hunc ſupremum gradum eſt menſura angeli ſiue xp̄i qui eſt angelus conſilii. Et ſtructura huius muri ſiue hoīs huius electionis erat ex lapide iaſpide vero non ſophico. qꝛ ſiue ypocriſi bonis moribus fundabunt. Ipſa quoqꝫ ciuitas laicoꝝ erit ſimilis vitro mūdo. Quia vita eorum clara erit. et erit ſimilis aurū mūdo perveram charitatem. ⁊ nō fictā modernam ſimulatam. et dicta duodecim fundamenta. qui ſunt duodecim patriarche erūt ornati oī lapide p̄cioſo. qꝛ ſicut dignitate ita p̄cioſis exēplis alios excellēt. ⁊ nota ꝙ iſti lapides p̄cioſi ſignificāt p̄rogatiuas ꝑticulares. qꝛ licet oēs patriarche ſint fundati oīm virtute. ꝗlibet tamē precellet in vna puta. In primo patriarchatu a premordinio vigebit iaſpis qui acuit viſum. et ſignificat ꝙ ꝓcellet alios in dono ſp̄us ſancti. quod eſt ſapientia circa cognitionē diuinoꝝ. In ſecūdo p̄dominabitur ſaphirus. q̄ aufert ſordes oculoꝝ. ⁊ eſt donū itellectus. ad itelligēdū humana ordinata ad diuina ⁊ In

tertio vigebit calcedoni⁹. qui fugat demones. ⁊ eſt donū timoris. In quarto precellet donū caſtitatis. ſignificate pre ſmaragdum. cui⁹ eſt cōtinentiā conferre. ſcđm albertū in minarabilib⁹. In quīto excellet humilitas. qꝛ ſardonix humilē facit et placitum. In ſexto excedet eterne dulcedinis iterata guſtatio quia ſardius gignit gaudiū. In ſeptimo ſuperabit criſolitus. qui valet cōtra timores nocturnos. et eſt donū fortitudinis dicēs. Si cōſiſtant aduerſum me caſtra. nō timebit cor meū. In octauo tranſcendet donū pietatis. q̄ ꝓmiſſionē habet vite: que nunc eſt pariter et future. facit cū victorē berillus. In nono patriarchatu lucebit topaſius. qui pugnat cōtra lunaticam paſſionē ⁊ ꝑcipitationē. et eſt donum cōſilii. In decimo erit criſopaſſus. q̄ valet contra lepras errorum. et erit donū ſcientie. Undecimus patriarchatus excellet alios in roborando mēbra ⁊ quietando qꝛ iacinctus hec habet. Et eſt illa beatitudo in hoc mūdo de qua chriſt⁹ ait. Beati pacifici. quoniā filii dei vocabunt. In duodecimo amatiſtus eſt. qui facit vigilem ſup gregē ſuū. Ergo bene dicit ꝙ omēs erunt ornati omni virtute. Sed vnus alium excellet ī aliqua. que per ſuum lapidē particularē ſignificatur. qꝛ ſicut in celo manſiones multe erunt. ita in eccleſia preparata ad ſponſum poſt mortē magog erit regina in veſtitu quidē deaurato. ſed circundata varietate. Et qꝛ porte orbis euangelici ſunt duodecim. Idcirco etiā ipſe erūt ornate duodecim margaritis. qui erunt duodecim reges xp̄ianiſſimi in ſingula parte ſingulus. et platee ciuitatis que ſunt reliquus populus erit aurum mundum et vitrum lucidum. Quia vigebunt vere charitatis perfectione. et

lucidis operibus ac exemplis. Et templum nō vidi ī ea. ſcʒ ad incitandū ad deuotionē. qꝛ ſemp erūt inci tati. Quia templū incitans erit deus omps quo ad diuinitatem: Et agnus quo ad humanitatē. Erunt tamen templa materialia ad conueniendū cōmuni= ter vt laudent et adorent ibi in ſpiritu et veritate. Et ſimiliter nō egebit ſole ꝛ luna. hoc eſt doctorib⁹ ad remouēdas tenebras errorū. Quia claritas dei ſiue fidei illuminabit eā. et lucerna eius in gibilibus erit euangeliū agni. Verūtamē ſicut tūc non erunt templa ad excitandū frigidos. ſʒ ad cōmuniter cō= ueniendū. Ita tunc doctores nō erunt neceſſarii ad fugandas hereſes que non erūt. Sed ſolum ad il= luminandū ꝛ exponendū ſcripturas ſcdm ꝙ agnus immediate dabit doctoribus lucem vere fidei ac ſci entie. p quam lucem ambulabunt omnes reges ter re ꝛ afferent oēm gloriā ſuā et honorē in audiendis doctoribus et recipiendis illuminatōib⁹ quas agn⁹ per illos doctores effundet. Et porte huius eccleſie non claudētur p diem ſiue tēpus aliquod. qꝛ nox er rorū ſciſmatū. et tribulationū vltra nō erit. Ratioꝛ qꝛ ibi nō flagellat deus vbi non eſt hereſis et mali= tia. Sʒ deſtructo gog. nullus inqnat⁹ ſciſmate erit in eccliā reformata. neqꝫ faciens abhominationem maumethanā. aut loquēs mendacia iudaica. Quia oēs erunt cōuerſi q̄ ſcripti ſunt ī libro fidei. ceteris cum magog occiſis vt ſupra dictū eſt. Et ita ſequit ꝙ vltima eccleſie reformatio quo ad mores. erit in= ſtar primitiue tēpore miſſionis ſpūs ſctī. quinimmo melior extenſiue. Quia non erit in ea ſimon magus et faciens iniquitatem. Et ideo reducetur ad cōfor mitatem ſtatus innocentie; vt viri viro exhibeatur

ſponſa virgo non habens maculam neqꝫ rugam. Et ita finis huius vite coniunget ſuo principio. ſtatui videlicet innocẽtie. Et non loquor de fine hui⁹ vite extrinſeco ſcꝫ futura beatitudine. Sed de fine huius mundi ante illum. Nam cum iſti duo fines differant pluſq̃ genere. ſicut corruptibile et incorruptibile. idcirco non poſſunt cõparari reſpectu eiuſdem circuli Et idcirco ad litteram exponunt ſolũ illi. qui dicunt finem mortalis vite coniungi principio vite eiuſdem mortalis. Sicut ſupra intelligunt lr̃ales cum dicit Ego ſum alpha et o pricipium et finis effectiue. De fine vero incorruptibili exponitur in ſenſu anagogico non litterali. ¶ Queritur. Utrum in iſto vltimo ſtatu omnes ſint futuri equales ſicut quidam litterales dixerunt. Et videtur ꝙ ſic. Nam apoſtolus dicit ad epheſios. ꝙ ipſe deus fecit inequales. et quoſdam fecit apoſtolos. alios doctores ad edificandũ corpus xp̄iane eccl'ie. donec in fine omnes occurramus in vnitatẽ fidei et agnitionis filii. Quia tũc intrabit plenitudo gentium. et om̄s iſrael ſaluus fiet vt idem apoſtolus predixit. q̄ ſecundum chriſtũ tũc in toto orbe predicabit euangelium. Et fiet vnum ouile et vnus paſtor. Ergo tũc edificato corpore xp̄i miſtico. non erit diuerſitas doctorum ⁊ paſtorũ. ſed omnes erunt laici et equales. Et confirmatur. quia vt dicit in littera. tunc nõ egebũt ſole et luna. ſed illuminatione agni. Ergo agnus immediate reget paſcet. docebitqꝫ fideles. ¶ Ad hoc ſine dubio dicim⁹. ꝙ in illo vno ouili futuro. erit diuerſitas ſtatuum. dignitatum. et perfectionum. ¶ Primo quia vt dicitur in littera chriſtus erit ei finis. ſicut fuit principiũ Sed primitiue eccleſie chriſtus fuit principium dan

do quoſdam doctores.alios apoſtolos.alios paſto-
res.alios euangeliſtas.vt patet ex toto nouo teſta-
mento.Igitur talis erit finis eccleſie ſancte.cum di-
uerſitate graduum et dignitatum. ¶ Secundo qꝛ
ipſe deus ſicut huius vite fuit primus inſtitutor.ita
nouiſſimus emendator vt in littera expoſitum fuit.
Sed inſtitute prime innocẽtie nõ fuiſſent oẽs equa
les.vt communiter tenent theologi.maxime noſter
acquinas in prima parte.q.xcvi.arti.iii. Ergo in no-
uiſſima reductione ad conſimilem ſtatum non om-
nes erunt equales. ¶ Tertio.eccleſia militans in
terram imitatur eccleſiam triumphantem in celis.
vt ait Beatus dyoniſius de eccleſiaſtica hierarchia
Sed vna magna perfectio triumphantis eſt. quia
in ea ſunt mãſiones multe inequales. Ergo ita erit
in vltimo ſtatu eccleſie militantis. Et confirmatur
quia fundamenta illius eccleſie erunt duodecim la
pides. qui duodecim dignitates et gradus ſignifi-
cant. Sed illi ſunt diſtincti coloribus et precioſita-
tibus.Ergo illa vnita eccleſia erit vna in veſtitu de
aurato fidei.ſed circũamicta varietatibus donoruꝫ
et graduum. ¶ Ad primũ dicendũ. ꝙ hec dictio do
nec ſignificat ceſſionem.vt dicebat eliudius. Sꝫ vt
dicit hieronimus cõtra eum ceſſatio eſt duplex.Una
a toto. Alia ab eſſe incompleto ad perfectius. Exẽ
plum de ceſſatione a toto eſſe. ſicut dicendo. Ego ie
iunaui donec ad nonam pulſaretur. ſignificauit. ꝙ
adueniente nona ceſſaui a toto ieiunio ad comeſti-
onem. Exemplum de ceſſatione ab eſſe incompleto
eſt illud.Sede a dextris meis donec ponam inimi-
cos tuos. Non eñ ſignificat.impera mecũ donec per
dam gog ⁊ magog.et tũc ceſſa ab ĩperio.qꝛ eſſet he

reſis. Sed ſic exponit. impera mecum imperio afflicto incõpleto bellando quouſq; ponã inimicos tuos gog ꝛ magog ſcabellum pedum tuoꝝ. deinde complete ac pacifice imperabis mecũ. Similiter exponitur illud. Factus eſt obediẽs vſq; ad mortem vbi non intelligitur ꝙ poſt mortem ceſſauerit eius obedientia et ſit effectus rebellis. ſ; ꝙ vſq; ad mortem obediẽtia fuit mixta laborib⁹ a qua ad maiorez obedientiã eſt deduct⁹ premii et glorie. Similiter expone illud. Joſeph nõ cognouit eam donec peperit. ergo cognouit eam poſtꝙ peperit. ſed dicito ante non cognouit eam cũ admixtiõe cognoſcendi poſt partum. ſed poſt etiam non cognouit eam pfectus non audẽs ei cõmiſceri. quã matrẽ dei cognoſcebat. Et ita expone auctoritatem apoſtoli ꝙ paſtores et doctores dati ſunt in edificatiõem corporis chriſti tribulati. et diuiſi ſub forma quattuor animaliũ et viginti quattuor ſeniorũ. contra beſtiam bellantium. ꝛ hoc durabit ſub hoc eſſe imperfecto. donec occurramus omnes vnitatẽ fidei. ꝛ celũ primũ abibit. ꝛ terra iam non erit ſub hoc triſti eſſe ſed ad meliorẽ formam perueniet ſub forma duodecim portarum et duodecim fundamentorum et duodecim margaritarum. et eorum que ſupra ſcripta ſunt. Alia ratio ſoluta eſt in littera. quia non egebunt ad fugationẽ errorum. ſed ad illuminatorum profectum et augmentum. Quia in illo ſtatu erunt incipientes. proficientes. perfecti. non tamen recidiuãtes. Et hec ſufficiant pro preſente capitulo.

Capitulum vltimum. De vita et moribus eccleſie iam reformate.

Et oſtendit michi flumen aque vite. ꝛc. Ordi
natis iam regnis et pōtificalib⁹ ꝑcipuis duo
decim ī vniuerſo mundo. q̄ ſunt duodecī tri-
bus iſraelite xp̄i. Nunc in hoc vltimo capitulo facit
tria. Primo ponit mores illius eccl'ie. Secundo re
plicat quedaꝫ ſupꝛadicta ibi. Et dixit michi. Tertio
ponit eccl'ie pꝛeparate deſideriū tā pꝛimitiue q̄ꝫ in-
termedie et vltime ibi. Et ſpūs et ſponſa. Pꝛīo igr̄
ponit mores eccleſie vltime ad ſimilitudineꝫ ſtatus
innocentie. Ubi nota ſm̄ doctores qꝫ in ſtatu inno-
centie fuit gratia iuſticie oꝛigīalis. qua volūtas ho
minis fuiſſet deo ſemꝑ īherens per caritatē/ et pꝛo
ximo per dilectionē. Et ideo opera eius fuiſſent me
ritoꝛia et edificatoꝛia et ſtabilia. Et ſilr̄ in illa eccle
ſia erit baptiſatis hoc donū. Et ita mores ei⁹ erūt
ꝯpoſiti beate: tam ī cōtemplatiuis q̄ꝫ actiuis. Et ſic
legatur littera. Et angelus oſtēdit michi flumē aq̄
vite. que eſt baptiſmus ꝓcedentē a thꝛono dei. cui⁹
virtute remittitur pctm̄ oꝛiginale. et a thꝛono agni
cuius ſanguinis virtute ac paſſionis habet inſtituti
onem ꝛ efficatiam vt dicūt doctores ſup. iiii. ſnīaꝝ.
Et eſt ſplendidū tanq̄ꝫ criſtallus Qꝛ coꝛpus tangit
et coꝛ abluit vt ibidē dr̄. Hic eſt impetus illius flu-
minis q̄ totam ciuitateꝫ eccl'ie letificat, vt ait dauid
pſal. xlv. Et lignum vite quod eſt caritas infuſa. eſt
in medio platee eccl'ie. qꝛ erit indebiliter īpꝛeſſa coꝛ
da fidelium. Et eſt ex vtraqꝫ pte fluminis. qꝛ ex vna
parte erit aqua amoꝛis dei ſalientis ī vitam eternā
ex alia parte erit amoꝛ pꝛoximi quem diliget tanq̄ꝫ
ſeipſum. Iſte due partes vere aque: de quibus chꝛi-
ſtus teſtimonium perhibet dicens In his duob⁹ mā
datis tota lex pendet et pꝛophete. Et facit fructus

duodecim p ſingulos menſes: q2 oī tpe conſequen
tur duo decim fructus caritatis. quos aplūs ad ga
lathas. v. c. enumerat qui ſunt. Gaudiū/amor/pax/
patientia/benignitas/bonitas/longanimitas /man
ſuetudo/fides/modeſtia/continētia/caſtitas. Et fo
lia ei⁹ que ſunt aperta exempla caritatis. erunt ad
ſanitatem gentiū cū alter accendet et inflammabit
alteꝝ. Sicut carbo carbonē Et ita nō erit vltra ma
ledictū et pronitas ad malū. ſed ad bonū. Erit me
rū iperium ⁊ ſedes agni. non cōmixtum viciis. quia
ſemper videbunt faciem dei: q2 videbunt ⁊ ſtudebūt
ſemper ſcripturis quibus relucet facies et volūtas
dei. Et habebunt ſcriptū i frontibus ſuis nomē ei⁹
q2 ſemper ſtudebunt aperte quomō placeant crea-
tori. Et non erit vltra nox erroris. neq3 egebunt lu
mine lucerne humano indito. neq3 lumine ſolis acq̄
ſito per ſtudium philoſophie. Quia dn̄s deus illu-
minabit illos lumine ifuſe fidei ac doctoꝝ: ⁊ regna
bunt in ſecula ſeculoꝝ. Quia in hoc mūdo ⁊ i alio.
Hec eſt igr̄ prima pars capituli ꝙ oēs mores eoꝝ
bene ac beate a ſpiritu ſancto inſtituti erunt. ¶ In
ſecunda parte epilogat multa que ſupra dixit. Pri
mum eſt ꝙ angelus ſibi dixit. O iohannes hec ver
ba ſiue decreta a deo ſunt tam fidelia q̄ vera. Fide
liſſima q̄dē: q2 fideliter a me tibi recitata vt de⁹ me
docuit. Vera aūt q2 iplebunt ſine diminutōe aliqua
ſucceſſiue non ſimul. Secundū eſt ꝙ dn̄s de⁹ miſit
in hoc libro ſpm̄ pphetaꝝ veteris teſtamenti. Quia
deus voluit hic colligere q̄ ſparſa erant in veteri te-
ſtamento. de ſtatu eccleſie meſſie. et miſit angelum
ſuum oſtendere ſeruis ſuis chriſtianis. quoniam il-
la oportet cito inchoare. q2 ego iohannes venio ci-

ſo ad inchoandum. Quia ſub ſancto Iohanne cepe
runt hereſes et ſciſmata eccleſie. vt patet tã in epi
ſtolis canonicis q̃ cronicis. Tertio replicat q̧ bea-
tus eſt qui legit ⁊ qui audit verba ꝓphetie hui⁹. Et
rõnem aſſignauimus in ꝓhemio huius editionis:
Quarto replicat q̧ volunt exhibere reuerentiã an
gelo quod prohibuit. Et exponatur vt ſupra. Capi
tulo. xix. Quinto quia iam preuidebat iminere ec-
cleſie ſcandala et perſecutiones. Idcirco ne horuꝫ
euentu ne ſcandaliſarentur. ſed preſcirent p̃ordina
ta a bono gubernatore deo ait. O Iohannes caue
ne occultaueris verba huius ſancte ꝓphetie. quia
cito inchoabunt oĩa Interim ꝟo ſciãt duo. Primũ
q̃dem q̧ in eccleſia ante reformationeꝫ erit ʒiʒania
mixta tritico vt qui nocet modo per hereſes ⁊ per
ſecutiones. nocebit etiã in poſterũ. Et qui ſordeſcit
modo viciis et ſciſmate etiã in poſterum ſordeſcet.
q2 a tempore ſancti Iohãnis perſecutiones ⁊ ſciſma
ta creuerunt ⁊ creſcẽt vſq; ad reformationẽ vltimã
poſt occaſum magog. ⁊ ne putes q̧ ʒiʒania ſuffocet
triticũ ait. Et q̃ modo eſt iuſtus ⁊ fidelis latin⁹. etiã
in poſterum fidem ſeruabit qui modo eſt ſanctus p
verã ſacerdotii ſanctã ĩvnctionẽ etiã ĩ poſteꝝ vero
ac ſctõ pontificatu ſctĩficabit. Sexto ait q̧ cũ vide
rint hec mala ⁊ bona mixta: non dubitent eccleſiaꝫ
diu agitatã ad ſummũ leuandã. ⁊ ʒiʒaniã euellẽdaꝫ
ex toto. Idõ ſic legat lr̃a: Ego ſum alpha et o. i. pri-
mus qui creaui adam ⁊ vltimũ electũ. Ego ſum pri
mus mũdi rex ſine cõtradictore. Ita ero nouiſſim⁹
eccleſie rex pacificus. Ego fui initium innocentie/
Ita ero finis reducendo eccleſiam ad innocenti-
am. Ideo beati erunt homines illius temporis

qui lauant pro lauabunt ⁊ dealbabunt ſtolas ſuas in ſanguine agni.i.in baptiſmo habente efficaciam in ſanguine agni. Quia habebũt poteſtatem ligni vite.eo ꝙ erũt pleni caritate ſine viciis.Et item intrabunt ĩ monarchiam vniuerſalẽ per oẽs ptes mũdi.eo ꝙ oẽs erunt xp̃iani boni pre occiſis et electis cum gog oĩbus perſecutoribus.Et ita granũ colligetur in horreũ eccleſie xp̃i.et a meſſoribus colligetur zizania ad cõburendũ cũ magog. et eiicient foras eccliam turchi et infideles oẽs q̃ ſunt canes cõtra xp̃ianos.Et ad lr̃am ſunt venefici.ĩpudici.homicide/et ydolatre blaſphemantes xp̃i diuĩtatem et facientes mendaciũ alchorani.Et ne vos o xp̃iani ſcandaliſemini futuris malis.Idcirco ego ſponſus veſter ante tẽpus miſi angelũ prenunciare hec eccleſiis oĩbus.Similiter ne dubitetis de tanta luce poſt diuturnas tenebras reminiſcamĩ.qꝛ ego ſuꝫ de genere ac radice dauid.ac per hoc ſicut ille non venit ad regni pacificuꝫ ſtatuꝫ.niſi expulſus ſepta ſaule et filio ꝓprio et longa concertatione laceſſitꝰ. Ita ego vobiſcũ nõ veniã ad vniuerſalẽ monarchiam.niſi primo eccleſia ſit martyriſata ab hereticis diſciſſa ⁊ a ſaracenis longa concertatione laceſſita et tunc ponam inimicos meos ſcabellũ pedũ meoꝝ Reminiſcamini quoqꝫ.qꝛ ego ſum ſtella ſplendida matutina.qui mane cõſtantini perſecutores ſtraui. Ita veſperi oẽs ſternam inimicos. Ego ſum ſtella illa de qua numeri libro ſcriptũ eſt.Orietꝰ ſtella ex iacob ⁊ exurget virga de iſrael ⁊ percutiet duces alienigenarum tam turchoꝝ et ſaracenoꝝ q̃ olim eccleſie mee hoſtium.Et hec de ſecunda parte capituli.

¶ In tertia parte ponit deſiderium xp̃ianorum.Et

pꝛim o eoꝛum qui tunc erunt refoꝛmati qui deſidera
bant futuramvitam pꝛe dulcedine dei dicēs. Et ſpi
ritus ſiue affectio et ſponſa illa refoꝛmata dicat ꝓ
dicet. Ueni dñe ieſu ad iudicium. qꝛ nichil aliud re-
ſtat. Deinde expꝛimit deſiderium noſtrum: qui quā
to deſiderio expectamus victoꝛias futuras ⁊ refoꝛ
mationē ipſi nobis teſtes ſumus. Et de his ait. Et
qui audiet tam pꝛeclaras futuras victoꝛias. dccet
xp̄o. O dñe ieſu veni cito cum exercitu ſancto. Ter
tio ponit deſiderium eoꝛum qui erant futuri ſub cō
ſtantino quia iam habentes totum oꝛbem deſidera
bant conſeruari in gratia. Et hoc eſt quod ait. Et q̄
ſitit grām veniat ad xp̄m. et accipiat aquā vite gra
tis. qꝛ non pꝛecio emitur. ſed ſola voluntate bona.
Ceterum quia iam ſuo tempoꝛe erant heretici qui
coꝛrumpebant apoſtolicos codices vt patet ex euā
gelíis et epiſtolis eis attributis. Idcirco ſubdit in
pꝛecationem contra eos: qui hanc ſctām ꝓphetiam
coꝛrupturi eſſent dicens. Ego iohannes conteſtoꝛ
omībus huius ſancte pꝛophetie coꝛruptoꝛibus hoc
modo. Si quis appoſuerit contrarium ad hec falſi
ficando ea. apponet illi deus plagas que ſunt ſcri-
pte in libꝛo hoc. Et ſi quis diminuerit malicio ſe ſub
trahendo aliquid de ſignificato littere. vel negan-
do/vel occultando ipſam que facta eſt ad conſolati
onem fidelium ne ſcandaliſentur in perturbato ſta
tu eccleſie auferet ei deus partem de ciuitate ſācta
ne computetur chriſtianus: et de libꝛo vite fidei vt
cōputetur infidelis. et de his que ſunt ſcripta in li-
bꝛo iſto bona anime ⁊ coꝛpoꝛis abſcidetur Et ieſus
qui eſt hoꝛum iudex et teſtis confirmat hanc ſentē-
tiam dicens. Etiam volo ⁊ ita fiat. Ultimo expꝛimit

deſiderium totius eccleſie ponens primo christū ita eam alliciente. O eccleſie mee. ecce venio nūc ad inchoanda flagella veſtra. vt vltimo tempore vos emēdatos exaltem in monarchiam vltimam orbis. Cui iohannes in perſona totius eccleſie reſpōdit dicēs: O domine ieſu veni et inchoa media. termina q̄ decreuiſti bona eccleſie tue ſancte. Et concludit iohānes epiſtolam dicens. Gratia domini noſtri ieſu xp̄i ſit cum omnibus vobis. amen. que vos preueniat cōcomitetur et proſequatur ad dei voluntatem exeq̄ndam qui de proximo inimicos ſuos ſcabellum pedū ſuoꝝ poſiturus eſt. triumphaturuſq; in ſanctis chriſtianis in ſecula ſeculoꝝ. Amen.

¶ Explicit ſecundus tractatus qui eſt de futuris triūphis ſm litteras diuinas. Nunc incipit ſm aſtronomos.

¶ Incipit vltim⁹ tractatus. qui eſt de īperio turchoꝝ ſm aſtronomos eiuſdē magiſtri iohānis qui ſupra.

HEre octo anni elapſi ſunt. quibus legi Genue tractatum ſequentem. quem dedicaueram domino nicolao piſtoriēſi ſancte romane eccleſie cardinali theano vulgariter nūcupato, diſtinctum per ſequentes concluſiones.

¶ Prima concluſio.

DEi prouidentia de lege communi gubernat hec inferiora corpora mediante ſyderũ influxu. Hec cõcluſio ſic ꝓbatur. Omne multipliciter variatũ ⁊ difforme reducitur ad ſimplicit inuariabile et vniforme per media min⁹ variabilia ⁊ magis vniformia ſm Ariſtotelem. Cum nõ ſit tranſitus de extremo ad extremũ niſi per media de lege cõmuni. Sed hec corpora inferiora ſunt ſimpliciter mutabilia et difformia. Deus autem ſimpliciter immutabilis et vniformis. Corpora vero celeſtia neqꝫ ſimpliciter mutabilia. neqꝫ ſimpliciter difformia. Quare corpora inferiora de lege communi regunt a deo mediante influxu celeſti. Hec eſt cõcluſio ⁊ ratio beati thome in. iii. contra gentiles. Et. q. diſpu. de veritate. Ac etiam prima parte. q. xxii. arti. iii. Et in corpore queſtionis dicit. Qđ executio diuine prouidentie per media non eſt propter defectũ ſue virtutis. Sed magis propter abundantiam ſue bonitatis vt communicet creaturis dignitatem cauſalitatis. Quia bonum eſt ſui ipſius diffuſiuũ in alios vt ait dyoniſius. Auguſtinus quoqꝫ. iii. de trinitate ait. Corpora hec inferiora ⁊ craſſiora per corpa ſubtiliora ⁊ potẽtiora. quodã ordĩe agunt. Et dyoniſi⁹ viii. c. de diuinis noĩbus ait Radius ſolaris gñationem viſibilium confert ad vitam. vomet. nutrit. et auget. Et auguſtinus. v. de ciuitate dei ait. Non vſquequaqꝫ abſurde dici poteſt ad ſolas corporum differentias. afflatus valere ſydereos. Et damaſcenus in. ii. ſententiarum ſuarũ ait. Alii ⁊ alii planete diuerſas cõplexiones. habitus et diſpoſitiones ĩ nobis conſtituunt. ⁊ hoc modo corpora celeſtia agunt in libertatem noſtrã inclinando ſoluꝫ per diuerſas

diſpoſitiones. ⁊ non neceſſitando. eo modo quo ait ariſtoteles in. ii. de anima. Molles carne. aptos mē te dicimus. Similiter itelligit verbū xxxviii. centilo quii dicētis. Cum fuerit mercurius in natiuitate ali cuius in aliqua domoꝝ ſaturni et ipſe fortis in eſſe ſuo dat bonitatem intelligentie in rebus medullit⁹ Hec beatus thomas. iii. contra gentiles a capitulo lxxx. vſqꝫ ad. lxxxiiii. per totum.

¶ Secunda concluſio.

Dei prouidētia gubernat corpora celeſtia ⁊ oīa viſibilia p angelicā creaturaꝫ deꝫ le ge cōmuni. Hec cōcluſio pbat ſic. In eſſē tialiter ordinatis ſemper minus depēdet a nobilio re. Sed corpora celeſtia et alie creature: et angeli eſſentiales ſunt partes vniuerſi. Igr̄ omnes crea ture viſibiles ignobiles. reguntur a nobiliſſima na tura angelica. Ea ratione coacti philoſophi poſue runt intelligentias mouere orbes. Et hoc aſſerit cū aliis theologis Gregorius in. iiii. dyalogoꝝ dicens: Nichil in hoc mundo viſibili niſi per inuiſibilem cre aturam diſponi poteſt. Et auguſtinus. iii. de trinita te ait. Oīa corpora per ſpiritum vite rationalem re guntur et ſpiritus rōnalis peccator per ſpiritū vite rationalem iuſtum. Hec noſter aquinas. iii. contra tra gentiles capitulo. lxxvi. et. lxxx. Et in queſtione diſput. de veritate. q. v. arti. viii. Ex hac concluſiōe ſequitur. Qd qui iudicat per motus ſydereos non peccat. imo ſit ne dum aſtrologus: ſed optim⁹ theo logus qui iudicat executionem diuine prouidentie de lege communi. Ne hi vocantur mathematici ab eccleſia: quos etiam iam aſtrologia reprobat vt pro bauimus in noſtro opuſculo de celaturis gemmarū

Et hac via reprobi ſunt omnes: qui latrant contra ſentẽtiam litteralem aſtrologiam / qui ſemper ſunt adiſcentes: et nunꝙ ad veritatem peruenientes. vt ait apoſtolus. qui cum nichil de mathematicis. tum vel maxime de phiſicis ⁊ theologia nichil inouerũt niſi quedam communia et confuſa.

¶ Tertia concluſio.

Non repugnat fidei dicere deum punitiões hominum facere in peſte/fame/ac flagellis infidelium per influxum ſtellarum et angelorum. Nam vt dicitur in libro ſapientie. Deus armat creaturam in vltionem impiorum. Et hoc modo dicit Albertus in libro de cauſis diluuii et inundationum ꝙ non eſt impium imo verum dicere ꝙ diluuium a cauſis naturalibus que fuit conditio ponderoſorum precedens diluuiũ per ducentos ſeptuaginta nouem annos. Et in hoc apparet mira dei ſapientia que aptauit motus celeſtes tali proportiõe: vt eo tempore inducerẽt vindictam. quo preſciebat hoĩes mereri. Et ita diluuium proceſſit ab eterna ꝓuidentia et temporali executione celorum. Et quia celeſtis influxus ad pluuias. ab Alchabitio ⁊ aſtrologis vocantur value ſiue cataracte celi. Idcirco moyſes edoctus aſtrologiam vocabulo naturalis influxus vſus eſt dicens. Et cataracte celi apte ſunt Ex quo ſequitur ꝙ ſicut ex diuina prouidentia de lege. communi preordinauit malos influxus ad vltionem impiorum ita bonos preordinauit ad premium bene ac iuſte viuentium.

¶ Quarta concluſio.

E Celeſte regnum etſi ſpecialiter ſpiritu ſan=
cto regatur tamē peccatis exigentibus pro
emēdatione relinqtur celeſtibus influentiis
malis. Hoc licet probetur ex precedēte cōcluſione,
tamē ex diuinis litteris fortius roboratur quādo an
geli de babilonia dicūt. Hieremie. li. capitulo. Cura
uimus babilonem et nō eſt curata. derelinquamus
ergo eam. Et yſaie. v. caplō dicit deus. Auferam ſe
pem eius iſrael. et erit in conculcationem. Et beat⁹
thomas prima parte. q. c. xiii. articu. vi. ait. Angeli
dicuntur non cuſtodiſſe iſraelem et babilonē. qz nō
obuiauerūt qui tribulationibus ſubiacerent. Et ita
relinquuntur communi legi dei. que per angelos, ſtel
las demones. ꝛ tyrannos exercetur.

¶ Quinta concluſio.

I Uſſu dei celeſtis leo influit turchis ꝛ chriſtia=
nis. Primū patet: quia albumaſar de coniū=
ctionibus magnis tractatu quarto de climati
bus ait. Leo habet ex terris locum turchorum et
deſertum eorum. De chriſtianis dicit Ptolomeus ī
ſecundo libro. quadripartiti. capitulo. iii. Generali=
ter inquit triplicitatis orientalis dominatur quarte
occidētali. Ut ſunt Britones. germani. ytali. galli.
torini. hyſpani. Coniri ſunt vngari. Et propter ſtel=
las dominatrices qui ſunt Jupiter. mars. ꝛ ſaturn⁹
accidit vt non humilientur et libertatē appetunt. et
arma cōcupiſcūt ꝛ ſint bellicoſi periti regiminis ni=
tidi et mundi. Et regiones ſubiecte leoni ſunt Apu
lia, ytalia, gallia, ſicilia hec ibi.

¶ Sexta concluſio.

I Sonis prima medietas deſeruit turchis Se
cunda vero chriſtianis. Hec concluſio pro-
batur. Quia prima medietas illuc influit,
quorſum tendit et ſimiliter ſecunda. Sed prima ver
git verſus cancrū et ſeptrionem. Secunda verſus
virginem ac meridiem. Igitur prima deſeruit ſeptē
trionali regno. Secunda meridiano. Sed ſedes re
gni turchorum eſt andrinopolis ſeu cōſtantinopolis
que eſt ſeptētrionalior reſpectu ſedis chriſtiane que
eſt roma. Ergo prima pars eſt turchorum. Secūda
chriſtianorum

Septima concluſio.

O Rbis maximus dominatur mille annis. Hoc
patet per aſcenſiones facierū ſignorum ſm
Ptolomeum. Alboali et Indos. qui fuerunt
ante eos ⁊ chriſtum. Ubi nota ꝙ quelibet facies ſi-
gni dominatur mundo annis trecentis triginta et
quattuor menſibus. Et ita totum ſignum dominat
mille annis. In quibus apparet effectus ſigni et fa
ciei. Unde in primo milenario mūdi in quo domina
tus eſt aries et mars inuētus eſt ars fabrilis a Thu
balcaim. Et rapina et homicidia et ſtupra a Chaim
Nam ſub marthe ſunt iſta. In ſecundo milenario
taurus cum venere dominabatur. et tunc poſt dilu-
uium vinee. fructus. agricultura. et edificia. et tur-
ris babel. conſtructa fuit a Nemrot. Et vinea a Noe
que omnia ſunt ſub tauro et venere. In tertio mile
nario regnauit mercurius et gemini ſub quo fuerūt
doctiſſimi philoſophi. legiſte. geometre. et hui⁹ qua
lis fuit Moyſes. mercurius. termegiſtus. Solon.
Pictagoras. ⁊ ceteri ſapientes. Quarto milenario

fuit cancer. ſub quo ſunt naues ꝛ aque. ſub quo Xer
ſes mare nauibus conſtrauit. Quito milenario fuit
leo. ſub quo ſunt potētiora regna ꝛ dominia. Jn quo
romani orbē domuerūt. Et in principio ſexti milena
rii fuit prima facies virginis ſub qua fuit par vniuer
ſalis ſubtilitas ingenii. ꝛ apparitio chriſti. Unde in-
dicebāt. teſte Ptolomeo. et Albumazar. Aſcendit
in prima facie virginis. virgo immaculata corpore.
vultu decora. puerum lactans. et dat ei ad comedē-
dum ius. Nam ſm Oroſium et tranſlationē ſeptua
ginta iterpretum ꝛ Euſebium anno mūdi quinqꝫ mi
libus centeſimo nonageſimonono. Qui fuit Octa-
uiani annus quagrageſimuſſecūdus natus eſt xp̄s
et tunc peruenit profectio facierū ad ſextum gradū
virginis in quo aſcendit dicta virgo vt dictum eſt.
Et quia eo tēpore ibi erant due ale virginis de natu
ra mercurii et martis profecto ſignificabat ex figu
ra alata ꝙ religio chriſtiana inclinaret ad eleuatio
nem mentis et religionis. Ex mercurio vero ad pro
funditatē ſcientie. et ex marte ad conſtantiā mar-
tyrii. quod ſub herode ab innocētib⁹ cepit. ꝙ vt ait
Beda in omelia eorum. futura chriſtianorū cedem
martyrumqꝫ ſtragem ſignificauit. Et circa mūdi an
nos quinqꝫ milia ſeptingentos. venit ꝓfectio ad ter
tiam faciem virginis. in qua aſcendit mulier alba et
compta ſed ſurda. Jn qua preualuit pſeudo ꝓphe-
ta et beſtia effeminata ſepta maumethi. que in pri-
mis ornatu et libidini vacat. et deinde eſt ſurda no
lens rationes audire. ſed gladio legē defenſare iu-
bens. Nec ſic de veritate religionum et chriſti nati-
uitate iudicare eſt contra fidem vt quidam incon-
ſiderate pronunciant. quia propter hoc chriſtus nō

fuit ſtellis ſubiectus ſed libere ab eterno ſtellarum influxum hunc ordinauit et elegit ſub quo carnem ſuſciperet. et fidem ſummam predicaret. nec propter ſe hoc elegit. ſed propter noſtram ſalutem. vt nulla hominibus eſſet excuſatio ad credulitatem: quibus etiam fauebant celi iuſſu dei.

¶ Octaua concluſio.

Orbis magnus dominatur trecentiſſeptuagita annis. Et dicitur magnus ad differentiaꝫ orbis maximi precedentis. Et hec concluſio probatur ex Hali. et aliis facientibus directionis a diluuio.

¶ Nona concluſio.

Sunt centū ſeptuagintaunus annus quo dominiū cepit ab orbe magno ī leone. ⁊ reſtāt nouē anni. quo incipiet profectio ad ſecūdā medietatē leonis. Prima pars ꝓbatur ex hoc. ꝙ de orbe magno iā completi ſunt tredecim orbes. atqꝫ ita totus cancer eſt cōpletus. Jtē ab illo tpē vſqꝫ ad hunc preſentē annū ſalutis. M.cccc.lxxi. reſtant de orbe leonis. C.lxxi. annꝰ. Ergo iā ſunt. C.lxx. annꝰ quo poſt cācrū orbis leonis cepit. Secūda pars cōcluſionis ꝓbatur ex hoc. ꝙ medietas orbis magni eſt C.lxxx. annorum. Sed iam de leone tranſierunt. C.lxxi. Ergo reſtant nouem anni quibus complebitur prima medietas: Et iam imperium horum turchorum cepit iam ſunt. C.lxxi. annus. Jn quo peruenit directio facierum ad locum in quo aſcendit vir vehemens arcu vtens et nudus. qui eſt imperium ipſorum arcu vtentium et denudandorum ſub ſeptimo rege. vt in apocalipſi expoſuimus.

¶ Decima concluſio

Fauor turchorum īcipiet decreſcere anno ſalutis. M. cccc. lxxx. Et incipiet paulatim deuolui ad xp̄ianos. Hec concluſio ꝓbat̄ duplici via. Primo via naturali ſic. Anno dicto complebitur prima medietas leonis. et anno ſequente. ſ. M. cccc. lxxxi. incipit alia. vt ſupra expoſitum eſt. Sed prima medietas eſt turchoꝝ. Secunda xp̄ianorum. vt ſupra diximus. Ergo fauor turchoꝝ incipiet decreſcere circa dictū tempus. Et fauor xp̄ianorum incipiet expergiſci et ſuſcitari. Secundo ꝓbatur ꝑ ſctām ꝓphetiam euangeliſte iohannis quā ſupra expoſuimus apocalipſis. capitulo. xvii. Quod ſub filio huius turchi ceſſabit eoꝝ īperium. Sed iā huic rei ſumus ꝓpinqui. Quia vt euidentia facti oñdet / erit iam huius turchi vita breuis Ergo circa dictum tēpus fauor latinoꝝ incipiet creſcere. Nec ſtupor ſit aduētus eius in apuliam. quia prima via ſalutis quod minime reus graia pandetur ab vrbe. Puto enim ſicut excidium Troie primum ab apulis venit. ita turchorum excidium ab apul'e principe inchoabitur vt publice. Et legi genue / et ſcripſi ad eundem dominum cardinalem: in cuius iudicii copiis publicis hoc etiam additum eſt et publice lectum. Quod ſi vita concomitabitur glorioſo Regi Ferdinando. clarior euadet alexandro. Hec non ſunt nouiter pronunciata. ſed publice ſcripta et lecta a me. Milleſimo quadringenteſimo. lxxi. in eccleſia noſtra in lectione publica vt teſtis eſt fere tota nobilitas genue. Hec autem beatiſſime pater ac incliti reges / et illuſtres ſenatus replico: Ut accenſis animis magis intruculentiſſimum hoſtem chriſtiani nominis inſurgatis. Neq̃ tam ſi

dei q̄ regum et nobilium hoſtis eſt dicendus. Non enim vilium capit ſitit. Sed decolat reges truncat principes ⁊ eorum theſauros ſurripit ſenatuum eraria publica gemmaſq predatur. nobilium vxores et filias ſtuprat. et lupanari infamia polluit. Nolite o chriſtianiſſimi reges ac principes et clari ſenatus opinari. q res pontificis et fidei agatur ſꝫ magis veſtra. Quod profecto intelligeritis. ſi exempla patriarum quas cepit ante oculos poneretis. Neq enim vobis minora inferet ſupplicia. et rerum veſtrarum non minores concedet rapinas. aut ſtupra minora ante oculos filiarum et vxorum veſtrarum. q̄ in ceteros reges ⁊ principes patricios et ſenatus effecerit. Cur igitur in iram contra hoſtē generis humani. ymo contra hoſtem regum et nobiliū non conſurgitis. Cur moramini vltionem fidei. ⁊ ſāguinis nobilium xp̄ianorum. Cur legatiões veſtras cum oliuo pacis non committitis. Forte terret vos frequens eius victoria. Sed olim contra feminas grecos pugnauit ⁊ quibus deus erat iratus ob heresim. Nunc cum viris ſibi conſerendum eſt. qui nauiculam ſancti petri fluctuantem iuuant ⁊ quibus preſto eſt ſaluator. Sed formidatis forte diuitias eius. Eya agite miles chriſti ille potius vos accendant. quoniam chriſtianis noſtris ſurripuit. Non enim vt iohannis ſancte prophetie accedam non in q̄ ei deus hereticorum regna diuitiaſq conceſſit vt poſſideat qui eſt in iteritū cito iturus. Sed vt geminarum et lapillorum illorum ſplendorem diuitiaſq cuſtodiat vobis xp̄i pugnatoribus. qr diuitias quas deuorauit euomet. et īperia ꝓuinciaſq in ait⁹ vobis reſtituet. At forte multitudinē exercit⁹ e

apparatus eius timetis. Sed ſi hoc athenienſes aut alexander timuiſſent. neqꝫ athenienſes infinitã claſſem Xerſes potentiſſimi deleuiſſent. Neqꝫ alexander innumeras Darii copias ſtrauiſſet. aut monarchiã eius potentiſſimam euaſiſſet. Nõ eñ eſt in multitudine victoria belli inquit preclariſſimus hebreus ille imperator iudas machabeus. Sed a celo eſt. et animi virtute. Sumptus ĩquis deficiunt annui. Sꝫ dabuntur ex hoſtium preda. Nam boni imperatoris eſt ſumptus militibus dare primos. Deinde ad hoſtium predam allicere. animoſqꝫ accendere. ſꝫ nõ ante prede vacare ꝙ̃ bellũ ſit confectum. primis aggreſſoribus dona largiri. captis patriis vt ſub dictis multa imponere. Hiis artibꝰ alexãder magnus Hiis artibꝰ gotfridus de billon. dux latoringie poſt occaſum ſui exercitus in ponto. Hiis artibꝰ hic turchus. Hiis tandem ⁊ vos artibus vos veſtroſqꝫ dilatabitis. animos militum accẽdetis aduerſarios nedum territabitis ſed etiam debellaturis ⁊ modicis ſumptibus expeditiones maximas conficietis. Tãtum ſit vobis animus vt deus qui pollicetur victoriam vobis preſto erit. Sed diſſidia noſtra dicetis obſunt. Equidem non proſunt. Sed celerrime ea finietis ſi legatos ad pontificem mittetis cum plena auctoritate. vt ſimul omnes ſorte data eligant imperatorem conſtantinopolitanum. cui omnes faueant. crucem pro eo in turchos predicetur. capta conſtantinopoli genuenſibus ac venetis adiutoribus ꝙ̃ ſua fuerant reddat ⁊ cetera pacis iuuamina offerat Nam vt ait philoſophus. xi. methaphiſice. Pluralitas principatuum cum ſit mala. Unus oportet ſit princeps ad res oĩs bene diſponendas. Ergo neqꝫ

chriſtiani bene conuenient: niſi vnum orientis ĩperatorem vnanimes. ſiue electione libera. ſiue ſorte poſita ex deo eligant in quem totius orbis oculi coniectentur. Hec ſunt beatiſſime pater et chriſtianiſſimi reges ac ſenatus que deus iuſſit vt ſcriberem in quibus ſi quid dictum eſt quod placeat. ſit ad laudem dei de proximo triumphaturi de infidelibus. Si quid vero minus erudite prolatum eſt. vos veſtra innata benignitate veniam concedetis. Uobis vero et futuro imperatori orientis deus ipſe vnionē pacem et victoriam concedet in euum. Amen.

¶ Ex genua. M.cccc.lxxx. die. xxxi. Martii in ſabbato ſancto completum.

¶ Explicit opus Magiſtri Johannis Nānis de futuris chriſtianorum triūphis in turchos ⁊ ſaracenos. Ad beatiſſimum pontificem maximū ſixtū quartum Et reges principes/ac ſenatus chriſtianos.

Incun.
1495
.N3
c.1

435654